

Fiskální výhled České republiky

listopad 2023

Fiskální výhled České republiky
listopad 2023

Ministerstvo financí ČR
odbor Hospodářská politika
Letenská 15, 118 10 Praha 1

Tel.: 257 041 111

E-mail: Fiscal.Outlook@mfcz.cz

ISSN 1804-7998 (on-line)

Vychází 1× ročně, zdarma

Elektronický archiv:
<http://www.mfcz.cz/FiskalniVyhled>

Fiskální výhled

České republiky

listopad 2023

Obsah

Úvod a shrnutí	1
1 Makroekonomický rámec fiskální predikce	2
2 Hospodaření sektoru vládních institucí	6
2.1 Saldo, strukturální saldo a výdajové rámce	7
2.2 Příjmy sektoru vládních institucí	9
2.3 Výdaje sektoru vládních institucí	13
2.4 Dluh sektoru vládních institucí	17
2.5 Analýza citlivosti	19
3 Mezinárodní srovnání	21
3.1 Saldo a dluh veřejných financí v zemích EU	21
3.2 Financování dluhu veřejných financí v zemích EU	22
4 Dlouhodobá udržitelnost důchodového systému	26
4.1 Vývoj parametrických změn důchodového systému	26
4.2 Projekce důchodového systému	26
5 Konsolidační balíček	29
5.1 Teoretické přístupy k významu konsolidace veřejných financí	29
5.2 Optimální struktura fiskálních konsolidací	30
5.3 Obsah konsolidačního balíčku	31
5.4 Dopady konsolidačního balíčku na ekonomiku	35
Přehled literatury a použitých zdrojů	41
A Tabulková příloha	48
B Slovníček pojmů	53
C Seznamy tematických kapitol a boxů předchozích Fiskálních výhledů ČR	54

Fiskální výhled ČR je zpracováván v odboru Hospodářská politika MF ČR, od roku 2016 vychází jedenkrát ročně, zpravidla v listopadu. Zahrnuje predikci na běžný a následující rok (tj. do roku 2024), u některých ukazatelů pak i výhled na další 2 roky (tj. do roku 2026). Publikace je dostupná na internetových stránkách MF ČR na adrese:

<http://www.mfcr.cz/FiskalniVyhled>

Rádi přivítáme relevantní připomínky nebo náměty, které poslouží ke zkvalitnění publikace a přiblíží ji potřebám uživatelů. Případné připomínky prosím zasílejte na adresu:

Fiscal.Outlook@mfcr.cz

Seznam tabulek

Tabulka 1.1: Porovnání scénářů Fiskálního výhledu a Konvergenčního programu	5
Tabulka 2.1: Nastavení fiskální politiky.....	6
Tabulka 2.1.1: Hospodaření sektoru vládních institucí.....	7
Tabulka 2.2.1: Výhled příjmů sektoru vládních institucí.....	10
Tabulka 2.2.2: Příjmová diskreční opatření	11
Tabulka 2.3.1: Výhled výdajů sektoru vládních institucí.....	15
Tabulka 2.3.2: Výdajová diskreční opatření.....	15
Tabulka 2.4.1: Hrubý konsolidovaný dluh sektoru vládních institucí	17
Tabulka 2.5.1: Základní a modelové scénáře makroekonomických simulací	20
Tabulka 4.1: Základní makroekonomické a demografické předpoklady a projekce penzijních výdajů	27
Tabulka 5.1: Dopad konsolidačního balíčku na průměrnou inflaci v roce 2024	36
Tabulka 5.2: Seznam aktuálních dopadů konsolidačního balíčku dle skupin opatření (pro roky 2024–2025)	38
Tabulka 5.3: Přehled konkrétních opatření konsolidačního balíčku prováděných na výdajové straně.....	39
Tabulka 5.4: Přehled konkrétních opatření konsolidačního balíčku prováděných na příjmové straně.....	40
Tabulka A.1: Příjmy sektoru vládních institucí.....	48
Tabulka A.2: Daňové příjmy sektoru vládních institucí.....	49
Tabulka A.3: Výdaje sektoru vládních institucí	50
Tabulka A.4: Saldo sektoru vládních institucí podle subsektorů	50
Tabulka A.5: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů	51
Tabulka A.6: Saldo a dluh sektoru vládních institucí zemí EU	51
Tabulka A.7: Transakce sektoru vládních institucí zemí EU za rok 2022	52

Seznam grafů

Graf 1.1: Reálný HDP	4
Graf 1.2: Nominální HDP v důchodové struktuře	4
Graf 1.3: Nominální spotřeba domácností	4
Graf 1.4: Nominální investice	4
Graf 1.5: Míra nezaměstnanosti	4
Graf 1.6: Odpracované hodiny.....	4
Graf 1.7: Spotřebitelské ceny	4
Graf 1.8: Produkční mezera	4
Graf 2.1.1: Saldo sektoru vládních institucí	8
Graf 2.1.2: Celkové a strukturální saldo, cyklická složka	8
Graf 2.1.3: Jednorázová a přechodná opatření	8
Graf 2.1.4: Strukturální saldo a střednědobý cíl	8
Graf 2.1.5: Fiskální úsilí a fiskální impuls	8
Graf 2.1.6: Celkový fiskální impuls.....	8
Graf 2.1.7: Příjmový fiskální impuls	8
Graf 2.1.8: Výdajový fiskální impuls.....	8
Graf 2.2.1: Struktura daňových příjmů	12
Graf 2.2.2: Vývoj daňových příjmů	12
Graf 2.2.3: Zdanění spotřeby	12
Graf 2.2.4: Zdanění práce	12
Graf 2.2.5: Zdanění kapitálu	12
Graf 2.2.6: Daňová diskreční opatření.....	12
Graf 2.2.7: Ostatní příjmy	12

Graf 2.2.8: Daňové a sociální příjmy dle subsektorů	12
Graf 2.3.1: Struktura celkových výdajů.....	16
Graf 2.3.2: Vývoj výdajů.....	16
Graf 2.3.3: Náhrady zaměstnancům	16
Graf 2.3.4: Peněžité sociální dávky	16
Graf 2.3.5: Výdajová diskreční opatření	16
Graf 2.3.6: Investice vládních institucí.....	16
Graf 2.3.7: Úrokové výdaje	16
Graf 2.3.8: Výdaje na konečnou spotřebu	16
Graf 2.4.1: Dluh sektoru vládních institucí	18
Graf 2.4.2: Změna dluhové kvóty.....	18
Graf 2.4.3: Vládní dluh podle typu instrumentu.....	18
Graf 2.4.4: Hrubý a čistý dluh sektoru vládních institucí	18
Graf 2.4.5: Potřeba financování státního dluhu	18
Graf 2.4.6: Výnosy státních dluhopisů dle splatnosti	18
Graf 2.4.7: Struktura státních dluhopisů dle držitele.....	18
Graf 2.4.8: Struktura státních dluhopisů dle typu	18
Graf 3.1: Saldo ve vybraných zemích EU.....	25
Graf 3.2: Strukturální saldo ve vybraných zemích EU.....	25
Graf 3.3: Změna příjmů v letech 2021–2022	25
Graf 3.4: Změna výdajů v letech 2021–2022	25
Graf 3.5: Dluh ve vybraných zemích EU.....	25
Graf 3.6: Změna zadlužení v letech 2021–2022.....	25
Graf 3.7: Výnosy dluhopisů ČR a zemí EU	25
Graf 3.8: Půjčky z Nástroje pro oživení a odolnost.....	25
Graf 4.1: Míra závislosti a podíl populace 85+/65+	28
Graf 4.2: Alternativní scénáře produktivity	28
Graf 4.3: Příjmy, výdaje a saldo systému.....	28
Graf 4.4: Výdaje dle minulé a současné projekce.....	28
Graf 4.5: Alternativní scénáře doby dožití.....	28
Graf 4.6: Alternativní scénáře míry porodnosti	28
Graf 4.7: Alternativní scénáře věkové hranice.....	28
Graf 4.8: Alternativní scénáře migrace	28
Graf 5.1: Veřejné zadlužení v EU a jeho změna	36
Graf 5.2: Změna veřejného zadlužení v zemích EU.....	36
Graf 5.3: Složená daňová kvóta v zemích EU (2022).....	36
Graf 5.4: Efektivní sazba daně z přidané hodnoty (2021).....	36
Graf 5.5: Zákonná sazba daně z příjmů právnických osob (2023)	37
Graf 5.6: Efektivní sazba daně z příjmů právnických osob (2021)	37
Graf 5.7: Výnos majetkových daní (2021).....	37
Graf 5.8: Výnos daně z nemovitých věcí (2021).....	37
Graf 5.9: Daňové zatížení práce (2022)	37
Graf 5.10: Změna daňového zatížení práce 2019–2022	37
Graf 5.11: Skupiny populace podle příjmu	37
Graf 5.12: Efektivní sazba DPH podle příjmu	37
Graf 5.13: Spotřební výdaje podle kategorie domácnosti	38
Graf 5.14: Druh bydlení podle příjmu.....	38

Seznam použitých zkratk

b. c.	běžné ceny
CZK	kódové označení české koruny
ČR	Česká republika
ECB	Evropská centrální banka
EK	Evropská komise
ESA 2010	Evropský systém národních a regionálních účtů z roku 2010
EU, EU27	Evropská unie (svým pokrytím zahrnuje všech 27 zemí)
EUR	kódové označení eura
HDP	hrubý domácí produkt
MF ČR	Ministerstvo financí ČR
p. a.	per annum (za rok)
p. b.	procentní bod
s. c.	stálé ceny

Seznam kódů použitých zemí

AT – Rakousko, BE – Belgie, BG – Bulharsko, CY – Kypr, CZ – Česká republika, DE – Německo, DK – Dánsko, EE – Estonsko, ES – Španělsko, FI – Finsko, FR – Francie, GR – Řecko, HR – Chorvatsko, HU – Maďarsko, IE – Irsko, IT – Itálie, LT – Litva, LU – Lucembursko, LV – Lotyšsko, MT – Malta, NL – Nizozemsko, PL – Polsko, PT – Portugalsko, RO – Rumunsko, SE – Švédsko, SI – Slovinsko, SK – Slovensko, UK – Spojené království

Značky použité v tabulkách

Pomlčka (–) na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval nebo zápis není z logických důvodů možný.

Uzávěrka datových zdrojů

Makroekonomické datové zdroje v této publikaci jsou vztaženy k 31. říjnu 2023, fiskální data k 1. listopadu 2023, mezinárodní srovnání k 23. říjnu 2023 a výnosy státních dluhopisů ke 12. říjnu 2023.

Poznámka

Součtové údaje publikované v tabulkách mohou být v některých případech zatíženy nepřesností na posledním desetinném místě vzhledem k zaokrouhlování.

Úvod a shrnutí

Veřejné finance prošly za posledních několik let obdobím, které bylo v mnoha ohledech výjimečné. Recese v roce 2020 způsobená nabídkovým šokem v souvislosti s epidemií a s ní souvisejícími opatřeními byla vystřídána jen mírným a dočasným ekonomickým oživením. To však zastavila ruská agrese na Ukrajinu, následná volatilita a vysoké ceny klíčových komodit. Ekonomika prošla v druhé polovině roku 2022 mírnou recesí a od té doby mezičtvrtletně v podstatě stagnuje. Oživení by se mělo dostavit až v závěru letošního roku. V následujícím období by pak ekonomika měla růst meziročními tempy mezi 2 a 2,5 %.

Ekonomický výkon je brzděn vysokou mírou inflace, která již druhým rokem dosahuje dvouciferných hodnot. Vysoká inflace dopadá i na veřejné finance, které pokrývají dodatečné výdaje zejména v sociální oblasti nebo dotacích či jiných transferech. Přestože některé daňové tituly rostou podstatně rychleji, celkový efekt na veřejné finance není jednoznačný. Příkladem byly dvě mimořádné valorizace důchodů v průběhu loňského roku i další od června letošního roku. Zvláště mimořádná valorizace na základě dat z ledna 2023 by již byla natolik finančně náročná, že vláda byla nucena její výši legislativně upravit. Inflace by dle prognózy měla v příštím roce výrazně poklesnout a pohybovat se mírně nad 3 %. V letech výhledu by pak měl růst cen dále zvolnit a dosáhnout hodnoty kolem 2 %.

Návrh státního rozpočtu a státních fondů na rok 2024, resp. meziroční vývoj veřejných financí, je ovlivněn několika důležitými faktory. V první řadě skončí řada jednorázových opatření, která souvisejí primárně s cenami energií. Současně vstoupí v platnost soubor opatření konsolidačního balíčku, který přináší změny v 65 právních normách. Dopad konce jednorázových opatření a konsolidačního balíčku na saldo je pro rok 2024 více než 2 procentní body. Opačným směrem bude působit zvýšení mandatorních výdajů včetně výdajů na obranu a nárůst infrastrukturních investic.

Výsledek hospodaření veřejných financí České republiky je primárně určen hospodařením státního rozpočtu. V tom se odráží jak odhadovaný výsledek pro letošní rok ve výši -3,6 % HDP, tak očekávané meziroční zlepšení o 1,4 procentního bodu na -2,2 % HDP pro rok 2024. Výdajové rámce pro rok 2024 umožnily vládě sestavit návrh státního rozpočtu a státních fondů se schodkem 270 mld. Kč. Tento prostor byl využit pro deficit státního rozpočtu ve výši 252 mld. Kč a Státního fondu dopravní infrastruktury v úrovni 18 mld. Kč. Deficity se budou odrážet i ve výši zadlužení, které by během let 2023 a 2024 mohlo vzrůst o další téměř 2 procentní body a na konci roku 2026 by měl dluh dosáhnout hodnot kolem 47 % HDP.

Z pohledu nastavení by fiskální politika měla ve všech následujících letech působit restriktivně. Hodnota strukturálního deficitu ve výši 2,5 % HDP pro letošní rok je v souladu s fiskálním pravidlem daným zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. V horizontu dalších tří let (do roku 2026) by dle nastavené trajektorie měl strukturální deficit postupně klesnout na maximálně 1,75 % HDP. Současná predikce předpokládá, že strukturální deficit by se měl v roce 2026 pohybovat těsně pod touto hodnotou.

V oblasti výdajů v sociálních systémech není dořešena otázka jejich dlouhodobé finanční udržitelnosti. Tu negativně ovlivňuje i zhoršené hospodaření veřejných financí po roce 2019. Nejnovější projekce výdajů důchodového

systemu potvrzují předchozí trendy negativního vývoje v saldu důchodového účtu od konce nynější dekády. Tento vývoj bude následně urychlen faktickým zastropováním důchodového věku na 65 letech, k čemuž dojde v průběhu 30. let. Zpřísnění předčasných důchodů a omezení valorizace finanční nerovnováhu mírní, ovšem potenciální svázání věku odchodu do důchodu s dobou dožití by schodek důchodového systému snížilo na konci projekčního horizontu o více než 40 %.

Úsilí vlády o ozdravení veřejných financí v podobě opatření konsolidačního balíčku je předmětem tematické kapitoly. Kapitola ve své první části přináší přehled přístupů ke konsolidaci veřejných financí, zejména pak faktorů, které mají potenciál ovlivnit úspěšnost celého procesu.

V další části pak představujeme obsah balíčku a jeho nejvýznamnější opatření. Ta zároveň propojujeme s doporučeními, která jsou České republice soustavně udělována ze strany mezinárodních a nadnárodních institucí, zejména pak v oblasti úpravy daňového mixu. To se týká nejen spotřebních daní, ale především daně z nemovitých věcí. Nejvýznamnější příjmovou položkou je však nárůst sazby daně z příjmů právnických osob o 2 procentní body. V případě relativně nižší výchozí hodnoty sazby je zvýšení této daně výzkumnými studii doporučováno jako jedno z nejméně škodlivých opatření na příjmové straně. Výdajová strana balíčku je primárně charakterizována poklesem vyplácených dotací, škrty v platové sféře či snížením provozních výdajů ve všech rezortech.

Poslední část pak přináší vyčíslení dopadů balíčku. Z pohledu objemu konsolidačních opatření nejsou makroekonomické dopady na výkonnost české ekonomiky výrazné. Jeho načasování do období obnoveného oživení ekonomiky, zlepšeného ekonomického sentimentu a nižších nejistot napomáhá plnit předpoklady úspěšného provedení konsolidace, jejímž doprovodným efektem by mělo být protiinflační tržní působení.

1 Makroekonomický rámec fiskální predikce

Makroekonomický rámec fiskální predikce pracuje se scénářem, v němž je výpadek dodávek ropy a plynu z Ruska do Evropské unie pokryt kombinací dovozu od jiných dodavatelů, úspor a přechodu na alternativní technologie. Dále se předpokládá, že probíhající válka na Ukrajině ani napětí na Blízkém východě nepovedou k trvalému zdražení komodit na světových trzích. Dodavatelské řetězce by již v horizontu predikce měly fungovat bez významnějších problémů.

Reálný **hrubý domácí produkt**, očištěný o sezónní a kalendářní vlivy, doposud ve třech čtvrtletích roku 2023 víceméně stagnoval. Ekonomický výkon tak stále nepřekonal předpandemickou úroveň. Za celý rok 2023 by HDP mohl klesnout o 0,5 %, jelikož domácnosti se i v letošním roce potýkají s dopady vysoké inflace, což snižuje jejich reálnou spotřebu. Spotřeba sektoru vládních institucí i tvorba hrubého fixního kapitálu budou působit prorůstově, ovšem meziročně slabší akumulace zásob ekonomiku citelně zpomalí. Vliv celkově slabé domácí poptávky bude z velké části vykompenzován saldem zahraničního obchodu.

V roce 2024 by se výkon ekonomiky mohl zvýšit o 1,9 %, hlavně zásluhou obnoveného růstu spotřeby domácností. Hospodářskou aktivitu bude tlumit restriktivně nastavená měnová a fiskální politika, což ale zároveň přispěje ke snížení inflačních tlaků. V dalších letech by ekonomika mohla růst přibližně o 2,4 % ročně, přičemž tento růst by měl být tažen jak domácí, tak zahraniční poptávkou.

Na **výdaje domácností na konečnou spotřebu** dopadá pokračující pokles reálného disponibilního důchodu a restriktivní nastavení měnové politiky. Kladně se naopak letos v celoroční dynamice spotřeby projeví spotřební výdaje uprchlíků z Ukrajiny, kteří jsou již od 4. čtvrtletí 2022 klasifikováni jako rezidenti. Míra úspor by se s ohledem na přetrvávající negativní sentiment domácností měla dále zvýšit. Její redukce, a z ní vyplývající stimulační efekt na spotřebu domácností, je očekávána až v příštím roce. I přesto by však míra úspor měla v horizontu predikce setrvat nad svým dlouhodobým průměrem. S ohledem na tyto faktory by reálná spotřeba domácností v letošním roce mohla klesnout o 2,7 %. Díky snížení inflace by se měl v roce 2024 ke zmíněnému poklesu míry úspor přidat také obnovený nárůst reálných příjmů domácností, který však bude tlumen některými opatřeními konsolidačního balíčku. Spotřební výdaje domácností by se tak mohly zvýšit o 3,9 %. V dalších letech by soukromá spotřeba měla růst pomaleji, a to o 3,7 % v roce 2025 a 2,7 % v roce 2026.

Tvorba hrubého fixního kapitálu by v roce 2023 měla kvůli hospodářským problémům v zemích eurozóny zpomalit. Její dynamice uberou také restriktivní měnové podmínky. Naopak pozitivní vliv budou mít výdaje sektoru vládních institucí spolufinancované fondy EU z předchozí finanční perspektivy i investice financované výlučně z národních zdrojů. Pro příští rok díky očekávanému hospodářskému růstu eurozóny počítáme s oživením soukromých investic, které však bude brzděno dopadem restriktivního nastavení hospodářských politik. Přechod na novou finanční perspektivu fondů EU

se projeví poklesem investic sektoru vládních institucí. Tvorba hrubého fixního kapitálu se tak v roce 2023 může zvýšit o 2,2 %, v roce 2024 by její růst mohl zpomalit na 1,7 %. Pro roky 2025 a 2026 očekáváme růst investic mírně nad 2 %, tažený soukromou investiční aktivitou.

Vysoká **inflace** i letos zpomaluje ekonomický růst a snižuje životní úroveň obyvatel. K mimořádně silnému růstu spotřebitelských cen přispívají nejen potraviny, elektřina či zemní plyn, ale i další kategorie zboží a služeb. Silné domácí poptávkové tlaky jsou již tlumeny zvýšenými měnověpolitickými sazbami. Meziroční inflace se v průběhu letošního roku rychlým tempem snižovala, ve 4. čtvrtletí ji však bude zvyšovat bazický efekt úsporného energetického tarifu, který loni v závěru roku snížil cenu elektřiny. Průměrná míra inflace by letos mohla dosáhnout 10,8 %. V průběhu celého roku 2024 by se již meziroční růst spotřebitelských cen mohl pohybovat poblíž nad 3 %. Do blízkosti 2 % by se meziroční růst spotřebitelských cen mohl dostat koncem roku 2025 a následně by měl na této úrovni setrvat.

Na **trhu práce** se nadále projevují nerovnováhy související s nedostatkem pracovníků. V důsledku toho by navzdory slabé hospodářské dynamice neměla míra nezaměstnanosti v roce 2023 příliš vzrůst. Z průměrných 2,2 % v roce 2022 by se letos mohla zvýšit na 2,7 % a dále na 2,8 % v roce 2024. Díky silné poptávce po práci by se měla zaměstnanost (v metodice národních účtů) v celém horizontu predikce meziročně zvyšovat. Pozitivně budou na její dynamiku působit také vládní opatření, jež mají za cíl usnadnit a zrychlit získávání kvalifikované pracovní síly ze zahraničí. Přetrvávající napětí na trhu práce spolu se zvýšenými inflačními očekáváními vytvářejí tlak na růst mezd, který však i letos bude zaostávat za inflací. K obnovení růstu průměrné reálné mzdy by tak mělo dojít až v roce 2024. Objem mezd a platů by se v roce 2023 mohl zvýšit o 8,4 % a v roce 2024 o 6,5 %. V dalších letech by mzdy a platy mohly růst přibližně o 4,5 % ročně.

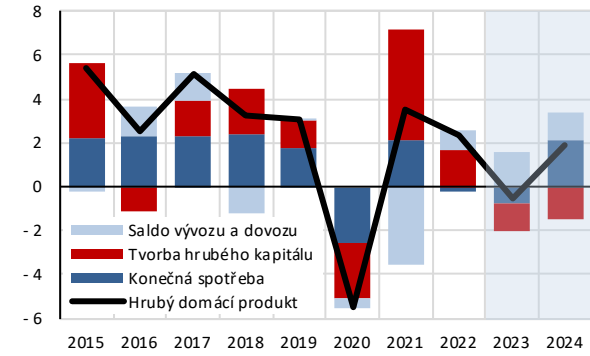
Běžný účet platební bilance vykázal ve 2. čtvrtletí 2023 schodek ve výši 4,3 % HDP. Ten odráží zejména zhoršení bilance prvotních důchodů vlivem vyššího odlivu důchodů z investic (především ve formě dividend). Odezdnívání cenových tlaků v průmyslu a energetice a zlepšení podmínek v exportně orientovaném automobilovém průmyslu naopak vedlo k návratu obchodní bilance do kladných čísel. Tyto faktory by přitom měly být směřovat i nadále. Deficit běžného účtu by se tak měl postupně snižovat na 2,4 % HDP v letošním roce a na 1,2 % HDP v roce příštím. V dalších letech by se měl schodek držet na 0,7 % HDP.

Makroekonomický rámec fiskální predikce je zatížen množstvím **rizik**, která v úhrnu považujeme za **vychýlená směrem dolů**. Hlavní negativní riziko souvisí se schopností nahradit výpadek dodávek zemního plynu a ropy z Ruska do Evropské unie zvýšeným dovozem od jiných dodavatelů a opatřeními na straně poptávky. Významné riziko, zejména pro některá odvětví ekonomiky (automobilový průmysl), představuje také možnost obnovení problémů v dodavatelských řetězcích. Kromě negativního dopadu na ekonomický výkon by frikce na straně nabídky vytvářely dodatečné inflační tlaky. Ty by mohly

být vyvolány také nárůstem cen energetických komodit v případě eskalace napětí na Blízkém východě. Rizikem je rovněž vývoj inflace a inflačních očekávání, stejně jako nadhodnocení cen rezidenčních nemovitostí. Pozitivně však na druhou stranu může působit mimořádný nárůst úspor domácností z posledních let, který by mohl pomoci tlumit dopady vyšších spotřebitelských cen na spotřebu. Ekonomický růst by mohla podpořit úspěšná integrace uprchlíků z Ukrajiny a plné využití jejich lidského kapitálu.

Graf 1.1: Reálný HDP

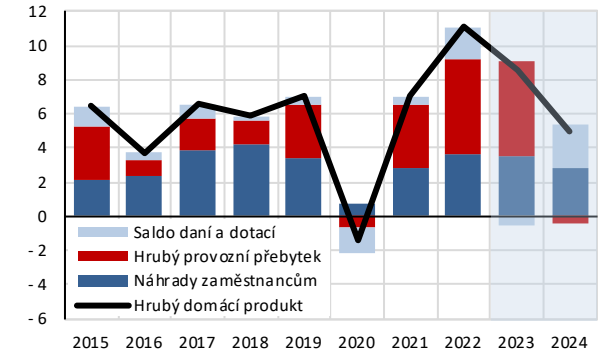
změna reálného HDP v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: MF ČR (2023b).

Graf 1.2: Nominální HDP v důchodové struktuře

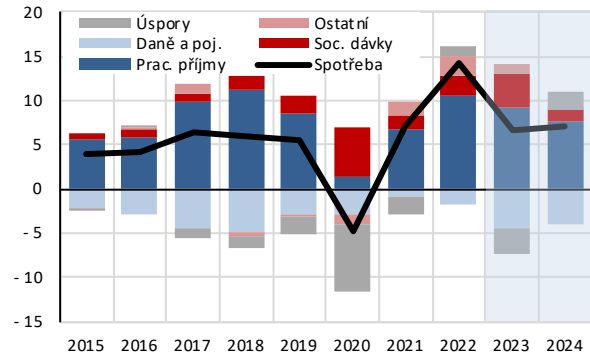
změna nominálního HDP v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: MF ČR (2023b).

Graf 1.3: Nominální spotřeba domácností

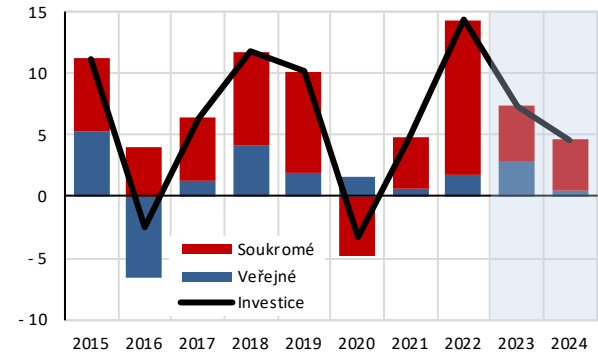
změna nominální spotřeby domácností v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: MF ČR (2023b).

Graf 1.4: Nominální investice

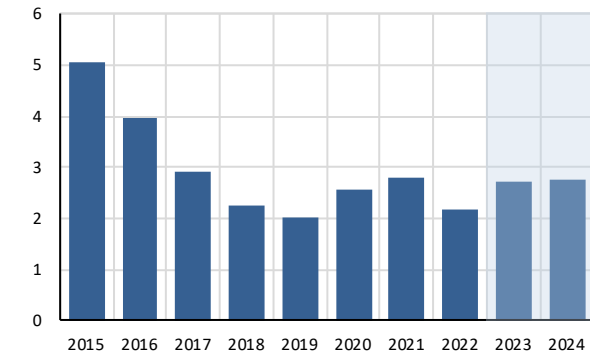
změna nominálních investic v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: MF ČR (2023b).

Graf 1.5: Míra nezaměstnanosti

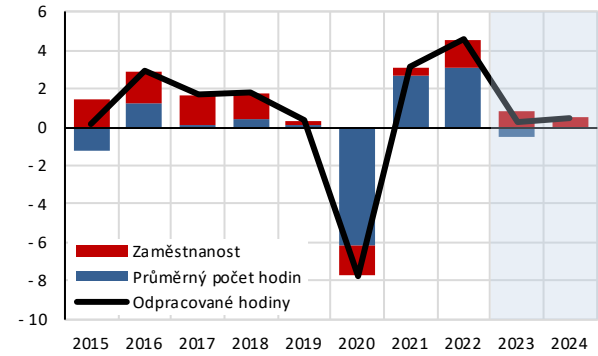
% pracovní síly, metodika Výběrového šetření pracovních sil

Zdroj: MF ČR (2023b).

Graf 1.6: Odpracované hodiny

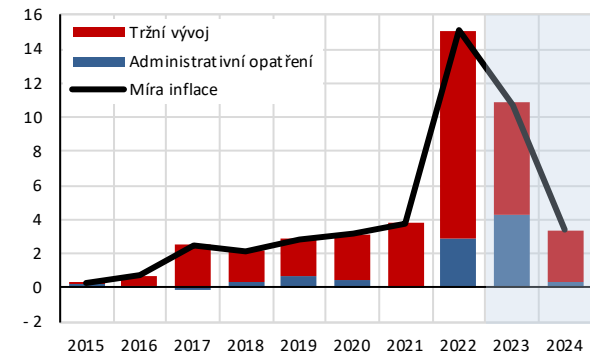
změna v %, příspěvky v p. b., metodika národních účtů

Zdroj: MF ČR (2023b).

Graf 1.7: Spotřebitelské ceny

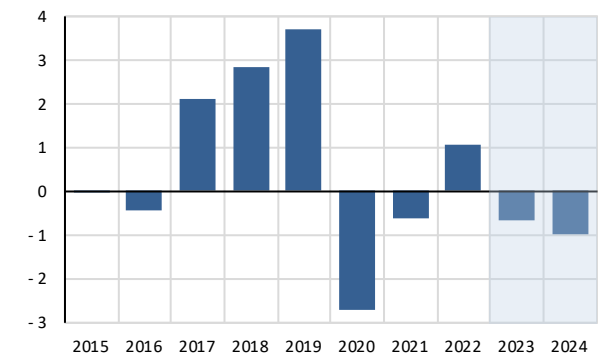
průměrná míra inflace spotřebitelských cen v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: MF ČR (2023b).

Graf 1.8: Produkční mezera

% potenciálního produktu

Zdroj: MF ČR (2023b).

Tabulka 1.1: Porovnání scénářů Fiskálního výhledu a Konvergenčního programu

		Fiskální výhled (listopad 2023)					Konvergenční program (duben 2023)				
		2022	2023	2024	2025	2026	2022	2023	2024	2025	2026
Vnější předpoklady											
Reálný HDP EU	změna v %	3,5	0,5	1,3	1,5	1,3	3,6	0,7	1,5	1,5	1,3
Cena ropy (Brent)	USD/barel	101,0	83,3	83,6	78,5	75,2	101,0	77,0	72,9	70,7	69,0
Měnový kurz USD/EUR	USD/EUR	1,05	1,08	1,07	1,09	1,11	1,05	1,08	1,10	1,11	1,12
Měnový kurz CZK/EUR	CZK/EUR	24,6	24,0	24,4	24,1	23,8	24,6	23,8	23,8	23,7	23,7
Reálné veličiny											
HDP	změna v %	2,4	-0,5	1,9	2,4	2,3	2,5	0,1	3,0	2,9	2,5
Spotřeba domácností	změna v %	-0,7	-2,7	3,9	3,7	2,7	-0,9	-2,7	3,9	4,0	3,0
Spotřeba vládních institucí	změna v %	0,6	2,4	1,6	2,0	2,0	0,6	1,6	1,3	1,6	1,8
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	3,0	2,2	1,7	2,1	2,3	6,2	2,8	0,5	2,2	2,4
Příspěvek efektivní domácí poptávky	p. b.	0,6	-0,2	2,5	2,7	2,3	1,3	-0,1	2,2	2,7	2,4
Příspěvek zahraničního obchodu	p. b.	0,9	1,5	1,3	0,8	0,2	0,2	0,8	1,4	1,0	0,8
Produkční mezera	%	1,1	-0,7	-1,0	-0,3	0,3	0,0	-1,8	-1,2	-0,4	-0,1
Ostatní											
HDP v běžných cenách	mld. Kč	6786	7363	7726	8096	8448	6795	7475	7989	8451	8856
Harmonizovaný index spotřeb. cen	změna v %	14,8	12,1	3,5	2,6	2,0	14,8	12,2	2,6	2,2	2,0
Zaměstnanost	změna v %	1,5	0,9	0,5	0,2	0,1	1,7	-0,4	0,5	0,2	0,1
Míra nezaměstnanosti	%	2,2	2,7	2,8	2,7	2,6	2,3	3,0	2,8	2,7	2,7
Objem mezd a platů	změna v %	9,3	8,4	6,5	4,6	4,4	9,1	7,5	5,8	4,4	4,5
Sektor vládních institucí											
Příjmy	% HDP	41,4	42,6	42,0	41,7	41,5	41,0	41,1	39,6	39,0	38,5
Daň z přidané hodnoty	změna v %	15,8	6,4	6,0	6,1	4,5	15,8	8,1	5,5	5,9	4,9
Spotřební daně	změna v %	-1,8	1,6	7,5	1,9	1,8	-1,8	0,8	6,3	0,3	0,0
Daň z příjmů fyzických osob	změna v %	6,3	13,5	7,5	3,8	4,0	6,4	6,9	5,8	3,9	4,6
Daň z příjmů právnických osob	změna v %	23,1	19,8	-1,2	1,9	1,4	9,8	25,2	1,2	5,6	0,5
Příspěvky na sociální zabezpečení	změna v %	7,0	8,5	8,4	4,6	4,5	7,0	7,4	6,2	4,0	4,2
Výdaje	% HDP	44,6	46,2	44,2	43,4	43,0	44,6	44,7	42,6	41,4	40,6
Náhrady zaměstnancům	změna v %	2,1	8,6	3,7	4,5	3,5	2,0	7,1	4,5	3,5	3,5
Mezispotřeba	změna v %	10,8	11,8	4,8	4,5	4,8	10,6	10,0	3,5	4,0	4,5
Naturální sociální transfery	změna v %	2,9	10,3	6,5	3,5	3,0	5,3	8,7	5,5	3,0	2,6
Sociální dávky jiné než naturální	změna v %	9,0	11,9	4,2	3,1	3,0	9,0	12,5	3,2	2,3	2,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	10,0	16,2	1,9	4,1	1,1	9,5	15,8	-2,7	1,9	1,5
Saldo	% HDP	-3,2	-3,6	-2,2	-1,7	-1,5	-3,6	-3,5	-2,9	-2,4	-2,2
Strukturální saldo	% HDP	-2,7	-2,5	-2,0	-1,7	-1,7	-2,8	-1,6	-2,6	-2,3	-2,2
Dluh	% HDP	44,2	44,7	45,9	46,5	47,0	44,1	43,5	44,0	44,4	45,0

Zdroj: MF ČR (2023a, 2023b).

2 Hospodaření sektoru vládních institucí

Sektor vládních institucí hospodaří od roku 2020 s deficitem přesahujícím referenční hodnotu Paktu o stabilitě a růstu ve výši 3 % HDP. Jde o důsledek opatření přijatých na příjmové i výdajové straně během epidemie covid-19, následovaný politikami v reakci na válku na Ukrajině, v první řadě v souvislosti s dostupností a cenami energií. V letech 2020 a 2021 tak deficit veřejných financí přesáhl 5 % HDP, v loňském roce však již poklesl na 3,2 % HDP.

Jednou z priorit vlády je zrealizovat takové úpravy na příjmové a výdajové straně veřejných rozpočtů, které povedou k dlouhodobě udržitelným veřejným financím. Tomu odpovídají kroky vlády jak ve střednědobém horizontu v podobě schváleného konsolidačního balíčku, tak úpravy v důchodovém systému (blíže kapitola 4). ČR je v rámci zemí EU hodnocena jako středně riziková země, přičemž střední riziko je identifikováno ve středním i dlouhém horizontu (EK, 2023e). K ozdravení veřejných financí proto vedou strukturální změny v jejich nastavení, které mají dopady v nejbližší budoucnosti, i ty, které přinesou svůj efekt později.

Predikce Fiskálního výhledu počítá s postupným snižováním deficitu veřejných financí na úroveň 1,5 % HDP v roce 2026. Pod hranici **maastrichtského kritéria** a referenční hodnoty **Paktu o stabilitě a růstu** pro nadměrný deficit by se saldo mělo dostat v roce 2024. K tomu by měl přispět jak konsolidační balíček, tak ukončení platnosti jednorázových opatření spojených s energetickou krizí.

Nositelem deficitního hospodaření veřejných financí je státní rozpočet, který zdaleka nejvíce tíží břemeno stabilizační funkce hospodářské politiky a fiskální expanze. Konsolidace veřejných financí se proto zaměřuje především na nastavení jeho příjmů a výdajů. Ostatní subjekty v rámci ústředních vládních institucí hospodaří zpravidla v průměru vyrovnaně nebo s mírnými přebytky. Výjimku pro letošní a příští roky budou pravděpodobně tvořit státní fondy, konkrétně pak Státní fond dopravní infrastruktury, který část svých výdajů bude kryt úvěry. Strukturální deficit ústředních vládních institucí s dominantním podílem státního rozpočtu by měl být tlumen

přebytkovými saldy místních rozpočtů a zdravotních pojišťoven. Obě složky veřejných financí obdržely během minulých let významné kompenzace na úkor státního rozpočtu, aby se zmírnilo negativní dopady recese a podpůrných opatření na jejich hospodaření. U místních rozpočtů v roce 2021 vzrostl přebytek téměř k 1 % HDP, kde setrval i v roce 2022. V relativním vyjádření očekáváme mírný pokles přebytků daný odloženými výdaji v době vysoké míry inflace, stále se ale jedná o přebytky výrazné a srovnatelné s „předcovidovým“ obdobím. Naproti tomu dvouciferná dynamika nárůstu výdajů u zdravotních pojišťoven vedla k deficitnímu hospodaření jak v roce 2020, tak 2021 ve výši 0,2 % HDP. S odeznáním epidemie se jejich hospodaření v roce 2022 opět vrátilo k vyrovnaným až mírně přebytkovým hodnotám. V letošním roce však nastavení úhrad povede pravděpodobně systém zdravotní péče do mírného deficitu. Pro roky následující očekáváme zvolnění dynamiky výdajů v relaci k predikovaným příjmům a zajištění střednědobé udržitelnosti zdravotnictví.

Tabulka 2.1: Nastavení fiskální politiky

v % HDP, fiskální úsilí v procentních bodech

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
							Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Saldo sektoru vládních institucí	1,5	0,9	0,3	-5,8	-5,1	-3,2	-3,6	-2,2	-1,7	-1,5
Cyklická složka podle metody OECD	0,7	1,0	1,3	-1,0	-0,2	0,4	-0,2	-0,4	-0,1	0,1
Jednorázové a přechodné operace	0,0	-0,1	0,0	-2,3	-1,6	-0,9	-0,8	0,1	0,1	0,0
Strukturální saldo podle metody OECD	0,8	0,0	-1,0	-2,5	-3,3	-2,7	-2,5	-2,0	-1,7	-1,7
Fiskální úsilí podle metody OECD	0,0	-0,8	-1,0	-1,5	-0,8	0,6	0,2	0,6	0,2	0,1
Cyklická složka salda podle metody ECB	0,7	1,4	2,0	-0,5	0,2	-0,3	-0,8	-0,4	0,1	0,6
Strukturální saldo podle metody ECB	0,8	-0,4	-1,7	-3,0	-3,7	-2,0	-2,0	-1,9	-1,9	-2,1
Fiskální úsilí podle metody ECB	0,0	-1,2	-1,3	-1,3	-0,7	1,7	0,0	0,1	0,0	-0,2

Pozn.: Rozdílný vývoj cyklické složky salda (a tedy i strukturálního salda) podle metod Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a Evropské centrální banky je způsoben tím, že metoda Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj pracuje s cyklem definovaným pomocí mezery výstupu, metoda druhá modeluje cyklické chování citlivých položek vládních příjmů a výdajů vzhledem k cyklickému průběhu dílčích makroekonomických bází (mzdy a jiné příjmy z pracovní činnosti v soukromém sektoru, čistý provozní přebytek, spotřeba domácností a nezaměstnanost). Ty mají odlišný cyklický vývoj než HDP.

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce a výpočty MF ČR.

2.1 Saldo, strukturální saldo a výdajové rámce

Hospodaření sektoru vládních institucí by v roce 2023 mělo skončit deficitem 3,6 % HDP. Po očištění o vliv hospodářského cyklu a jednorázové operace, které reflektují zejména hospodářské a finanční důsledky ruské agrese vůči Ukrajině v podobě opatření souvisejících s humanitární pomocí, transfery a dotacemi domácnostem a firmám v důsledku vysokých cen energií, odhadujeme strukturální schodek na 2,5 % HDP.

Z hlediska jednotlivých složek veřejných rozpočtů byl ve snaze mírnit negativní hospodářské a sociální důsledky navržen státní rozpočet ČR jako deficitní ve výši 295 mld. Kč. Mírný schodek letos vykáží pravděpodobně i zdravotní pojišťovny, ovšem rozpočty územních samospráv budou za celý rok 2023 hospodařit přebytkově.

Odhad aktuálního hospodaření v tomto roce se kromě predikce ekonomického vývoje pro 2. pololetí a údajů ze čtvrtletních národních účtů za 1. a 2. čtvrtletí opírá také o dosavadní hotovostní vývoj pokladního plnění klíčových součástí veřejných rozpočtů. Hotovostní saldo státního rozpočtu za prvních 10 měsíců roku skončilo schodkem 210,7 mld. Kč (MF ČR, 2023c), a bylo tak o 76,0 mld. Kč lepší než za stejné období roku 2022. Po očištění o příjmy a výdaje na projekty z Evropské unie a finančních mechanismů činil schodek 237,2 mld. Kč. Přebytek místních rozpočtů ke konci září meziročně vzrostl o 16,9 mld. Kč na 77,3 mld. Kč (MF ČR, 2023d). Hotovostní hospodaření zdravotních pojišťoven skončilo za stejné období deficitem 3,9 mld. Kč, což představuje meziroční zhoršení o 7,9 mld. Kč.

Očekáváme, že deficit státního rozpočtu bude determinující položkou pro saldo veřejných financí i v následujících letech. Pro rok 2024 schválila Poslanecká sněmovna v 1. čtení schodek státního rozpočtu ve výši 252 mld. Kč (sněmovní tisk č. 549) a pro následující roky vláda připravila plán snižující deficity na 235 a 220 mld. Kč (sněmovní tisk č. 550). Kromě toho by část výdajů Státního fondu dopravní infrastruktury měla být financována půjčkou z Evropské investiční banky. Konkrétně pro rok 2024 je navržen deficit tohoto fondu ve výši 18 mld. Kč. Naproti tomu místní rozpočty by měly v celém horizontu výhledu opět vykazovat kladná salda na úrovni cca 0,6 % HDP, s mírnými přebytky kalkuluje-

me i v případě fondů sociálního zabezpečení. Deficit sektoru vládních institucí by tak měl v roce 2024 klesnout o 1,4 p. b. na 2,2 % HDP. V následujících letech by se měl postupně zlepšovat až k 1,5 % HDP v roce 2026.

Nastavení státního rozpočtu a hospodaření státních fondů vychází z fiskálního pravidla daného zákonem č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů. Ten předepisuje maximální výši strukturálních sald pro účely **výdajových rámců** státního rozpočtu a státních fondů s ohledem na hospodaření ostatních subjektů sektoru vládních institucí. Výdajový rámec na rok 2024 vychází z hodnoty strukturálního deficitu ve výši 2,75 % HDP a pro každý další rok se v souladu s aktuálně platnou legislativou snižuje o 0,5 p. b., tj. pro rok 2025 činí 2,25 % HDP a pro rok 2026 pak 1,75 % HDP.

Strukturální deficit v predikci a výhledu odhadujeme ve výši 2,0 % HDP pro rok 2024 s následným poklesem k 1,7 % HDP v letech 2025 a 2026. Meziroční zlepšení v letech 2024 a 2025 je v prvé řadě důsledkem konsolidačního balíčku.

Fiskální impuls (Graf 2.1.6), kvantifikující dopad fiskální politiky na ekonomiku, očekáváme v roce 2023 přibližně vyrovnaný. Efekt výdajových opatření zvyšujících primární impuls totiž tlumí daňové příjmy včetně daně z neočekávaných zisků či odvodu z nadměrných příjmů. Struktura jednorázových výdajů ovlivňujících impuls se v letošním roce výrazně nemění, jde stále hlavně o podporu domácností a podniků postižených růstem cen energií. Skutečnost, že při kladném fiskálním úsilí nedosahuje impuls záporných hodnot (Graf 2.1.5), je způsobena zejména výdaji financovanými prostředky z fondů EU. Ty ovlivňují ekonomický růst v plné výši, zatímco saldo veřejných financí jen do výše národního financování. V roce 2024 očekáváme fiskální impuls záporný. Přispěje k němu kladné fiskální úsilí spojené s dopady konsolidačního balíčku i vliv položek mimo fiskální úsilí, především předpokládané ukončení jednorázových výdajů v oblasti energetiky a pokles výdajů financovaných fondy EU. Mírně záporný impuls tažený výdajovou stranou očekáváme i v roce 2025, v roce 2026 předpokládáme impuls neutrální.

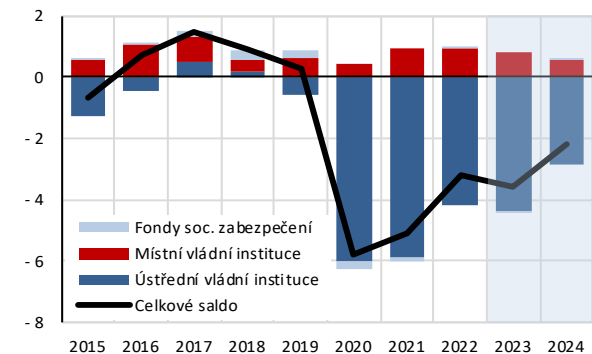
Tabulka 2.1.1: Hospodaření sektoru vládních institucí

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Příjmy celkem	% HDP	40,5	41,5	41,3	41,5	41,4	41,4	42,6	42,0	41,7	41,5
	změna v %	6,6	8,5	6,7	-1,2	6,9	11,0	11,7	3,5	4,1	3,8
Výdaje celkem	% HDP	39,0	40,6	41,1	47,2	46,5	44,6	46,2	44,2	43,4	43,0
	změna v %	4,5	10,3	8,2	13,4	5,4	6,5	12,3	0,4	3,0	3,4
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	1,5	0,9	0,3	-5,8	-5,1	-3,2	-3,6	-2,2	-1,7	-1,5
Ústřední vládní instituce	% HDP	0,5	0,1	-0,6	-6,0	-5,8	-4,2	-4,3	-2,8	-2,4	-2,2
Místní vládní instituce	% HDP	0,8	0,4	0,6	0,5	0,9	0,9	0,8	0,6	0,6	0,6
Fondy sociálního zabezpečení	% HDP	0,2	0,3	0,2	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.1.1: Saldo sektoru vládních institucí

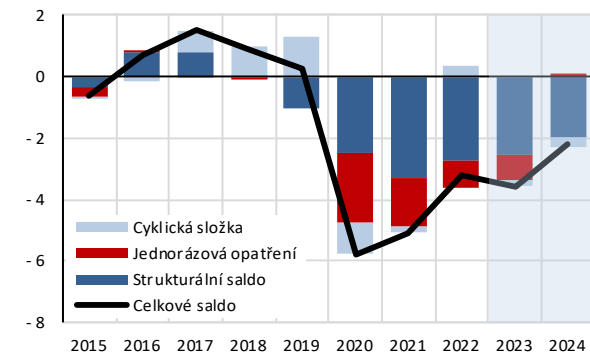
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.1.2: Celkové a strukturální saldo, cyklická složka

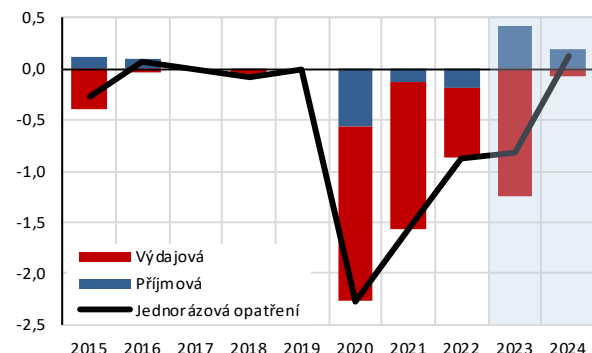
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.1.3: Jednorázová a přechodná opatření

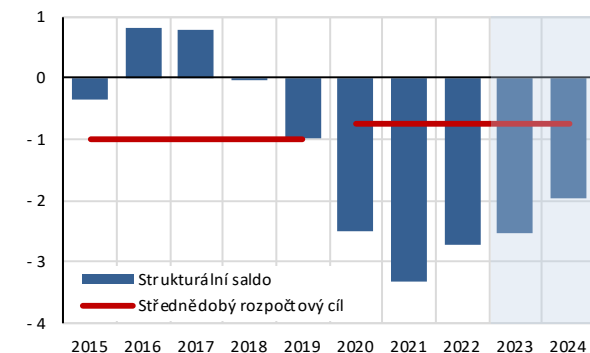
% HDP

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.1.4: Strukturální saldo a střednědobý cíl

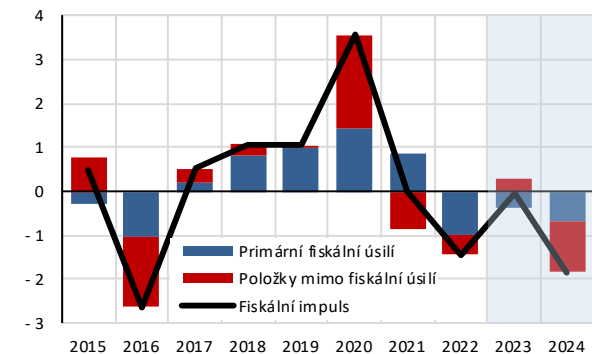
% HDP

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.1.5: Fiskální úsilí a fiskální impuls

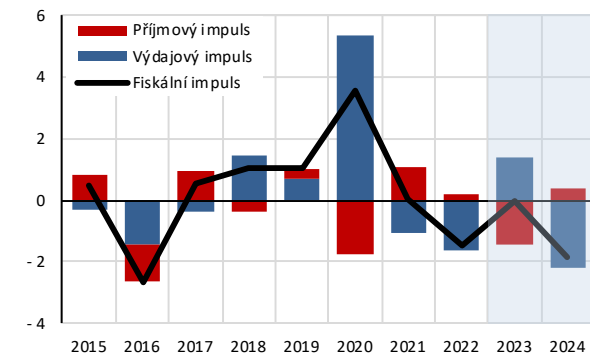
v procentních bodech, fiskální úsilí je s opačným znaménkem

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.1.6: Celkový fiskální impuls

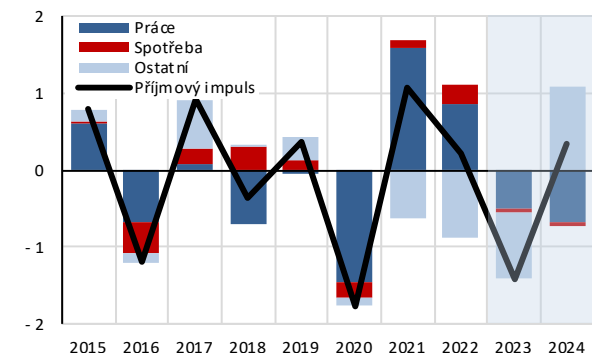
v procentních bodech

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.1.7: Příjmový fiskální impuls

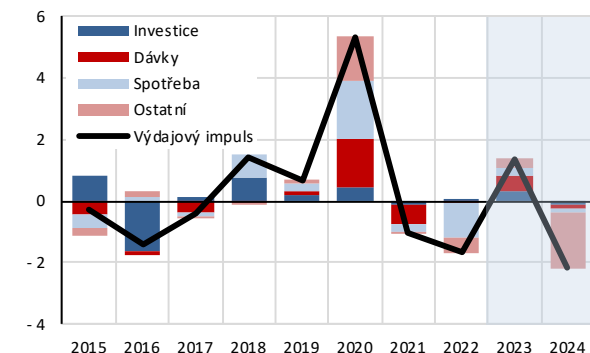
v procentních bodech

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.1.8: Výdajový fiskální impuls

v procentních bodech

Zdroj: MF ČR.

2.2 Příjmy sektoru vládních institucí

Celkové příjmy sektoru vládních institucí by měly v roce 2023 vzrůst o téměř 12 % a dosáhnout 42,5 % HDP. Vysoký očekávaný růst nominálního HDP však povede pouze k mírnému navýšení složené daňové kvóty o 0,2 p. b. na 35,4 % HDP (Graf 2.2.1), a to navzdory odhadovanému růstu daňových a pojistných příjmů o 9,3 % (Graf 2.2.2). V následujících letech pak předpokládáme výrazně nižší dynamiku celkových příjmů, které by měly v poměrovém vyjádření k HDP dokonce postupně klesat až na úroveň 41,3 % HDP v roce 2026.

Výnos **daně z příjmů fyzických osob** by měl letos růst o 13,5 %. Vedle 13% odhadované dynamiky daně ze závislé činnosti očekáváme čtvrtinový nárůst daně z kapitálu. Rozšíření paušálního režimu na poplatníky s příjmy do 2 mil. Kč ročně bude snižovat daňový výnos v tomto roce odhadem o 0,4 mld. Kč (zákon č. 366/2022 Sb.). Naproti tomu ukončení dočasného zvýšení limitu pro uplatnění odpočtu darů na 30 % základu daně bude patrně spojeno s kladným dopadem 0,3 mld. Kč (zákon č. 128/2022 Sb.). V roce 2024 by tempo daně mělo zpomalit na 7,5 % a v dalších dvou letech by se mělo pohybovat kolem 4 %. Odhadovaný přínos konsolidačního balíčku ve výši 8,1 mld. Kč do výnosu daně v roce 2024 plyne zejména z posunu prahu pro uplatnění 23% sazby daně na 36násobek průměrné mzdy (do roku 2023 48násobek), omezení slevy na dani na manželku/manžela pečující(ho) o dítě do 3 let věku a v neposlední řadě ze zrušení slevy na dani za umístění dítěte do předškolního zařízení (tzv. školkového). Úpravy daňových podmínek u produktů spoření na stáří by mělo být spojeno s negativním vlivem 0,6 mld. Kč v roce 2024, navýšeným v roce 2025 o dalších 0,5 mld. Kč (sněmovní tisk č. 474).

Od očekávaného vývoje výdělků se odvíjejí také **příspěvky na sociální zabezpečení** s odhadovaným růstem kolem 8,5 % v letech 2023 a 2024. Vedle toho došlo v tomto roce k navýšení měsíční platby za jednoho státního pojištěnce na 1 900 Kč. V dalších letech pak počítáme s automatickou valorizací platby na základě růstu cen a reálných mezd (zákon č. 260/2022 Sb.). Dodatečné příjmy pro zdravotní pojišťovny z tohoto titulu dosáhnou zhruba 11 mld. Kč v roce 2023, s podobným navýšením uvažujeme i pro rok 2024. Letos se ve výnosu navíc projevuje ukončená výplata mimořádného příspěvku pro osoby v karanténě při nemoci covid-19 s dopadem do 2 mld. Kč (zákon č. 518/2021 Sb.). Dopad zvýšení sazby pojistného na důchodové pojištění pro rizikové profese (zákon č. 455/2022 Sb.) téměř neguje zavedení slevy na pojistném pro zaměstnavatele (5 % z úhrnu měsíčních vyměřovacích základů zaměstnanců, na které je sleva uplatňována) při sjednání kratších pracovních úvazků (zákon č. 216/2022 Sb.). Letošní meziroční výnos bude mírně snižovat také změna ve zdanění nízkoemisních služebních vozidel užívaných i pro soukromé účely (zákon č. 142/2022 Sb.) a rozšíření paušálního režimu (zá-

kon č. 366/2022 Sb.). Opatření konsolidačního balíčku by měla v příštím roce přinést téměř 21 mld. Kč, z čehož fiskálně největší dopad je spojen se znovuzavedením nemocenského pojištění pro zaměstnance ve výši 0,6 % (přes 13 mld. Kč), dále se zvýšením odvodů osobám samostatně výdělečně činným (4,5 mld. Kč) a zastropováním úlev z odvodů pro dohody o provedení práce (3 mld. Kč). Dodatečný přínos druhého ze jmenovaných opatření je vzhledem k postupnému zvyšování minimálního vyměřovacího základu očekáván i v roce 2025 a 2026, a to vždy o další 3 mld. Kč. Naopak zavedení tzv. dlouhodobého investičního produktu a jeho daňové zvýhodnění jako motivace k tvorbě úspor na stáří by v roce 2025 mělo být spojeno s negativním dopadem 0,6 mld. Kč (sněmovní tisk č. 474).

V případě **daně z příjmů právnických osob** očekáváme v letošním roce růst o téměř 20 %, následovaný mírnou korekcí v roce 2024 v důsledku meziročně nižšího výnosu daně z neočekávaných zisků o 26 mld. Kč (zákon č. 366/2022 Sb.). Klesající výnos tohoto mimořádného zdanění bude negativně ovlivňovat daň z příjmů právnických osob i v letech 2025 a 2026, kdy odhadujeme její dynamiku do 2 %. Naopak pozitivně bude již v příštím roce působit zvýšení sazby daně z příjmů právnických osob o 2 p. b. s očekávaným přínosem 22 mld. Kč (senátní tisk č. 161). Prohlubující se záporný efekt má osvobození výnosů ze státních dluhopisů, které bude výnos snižovat v celém výhledu v rozsahu do 2 mld. Kč ročně. Na druhou stranu mírně rozpočtově pozitivní vliv v roce 2023 očekáváme od ukončení dočasného zvýšení limitu pro uplatnění odpočtu darů a rozšíření okruhu příjemců a účelů na podporu Ukrajiny (zákon č. 128/2022 Sb.). Dorovnávací daň zajišťující minimální úroveň zdanění velkých nadnárodních a vnitrostátních skupin navýší meziročně daňový výnos v letech 2024 a 2025 odhadem vždy o 1 mld. Kč (sněmovní tisk č. 515).

Daň z přidané hodnoty by měla růst v tomto roce o 6,4 %. Její dynamiku tlumí posun hranice pro účely registrace k dani z 1 na 2 mil. Kč s odhadovaným dopadem 3 mld. Kč (zákon č. 366/2022 Sb.). Naopak ukončení prominutí daně u nákupu vakcín a testů se ve výnosu daně odrazí pozitivně. V příštích dvou letech by se mělo tempo daně pohybovat kolem 6 % a v závěru horizontu predikce zpomalit ke 4,5 %. Do výnosu daně roku 2024 negativně dopadne vliv konsolidačního balíčku, který redukuje počet sazeb daně na dvě (21 % a 12 %) a současně přesouvá některé zboží a služby do jiné sazby (dopad 3,7 mld. Kč), naproti tomu by měl však přinést vyšší výnos daně z přidané hodnoty z titulu navýšení spotřebních daní v roce 2024 (1 mld. Kč) a 2025 (dalších 0,7 mld. Kč).

Růst **spotřebních daní**, ve vymezení národní legislativou, je v letošním roce tažen výnosem daně z minerálních olejů, v němž se pozitivně promítá dřívější zrušení snížené sazby na naftu (zákon č. 234/2023 Sb.). Vliv zvýšení

sazeb na tabákové výrobky (zákon č. 609/2020 Sb.) bude patrně vykompenzován jejich nižšími prodeji a pokračujícím přechodem k méně zdaněným alternativám. Ve výsledku by měl výnos spotřebních daní v roce 2023 vzrůst o 1,6 %, v roce 2024 by dynamika měla zrychlit až k 7,5 % a následně se vrátit k úrovním kolem 2 %. Za výrazným očekávaným nárůstem výnosů v roce 2024 stojí nízká základna roku 2023 u daně z minerálních olejů kvůli přechodnému snížení sazby daně na motorovou naftu (5,6 mld. Kč) a dále od příštího roku platné vyšší sazby daně z tabákových výrobků (dopad 4,1 mld. Kč) a z lihu (dopad 0,8 mld. Kč) jako součást konsolidačního balíčku. Poslední dvě zmíněná opatření by měla navyšovat příjem i v roce 2025 o dodatečných 3,2 mld. Kč a 2,9 mld. Kč v roce 2026. Balíček rovněž ruší osvobození metalurgických a mineralogických procesů od spotřebních daní s odhadovaným přínosem 0,7 mld. Kč v roce 2024.

Odvod z nadměrných příjmů přinese letos odhadem 17,3 mld. Kč (zákon č. 365/2022 Sb.). Naproti tomu odpuštění **poplatku za obnovitelné zdroje energie** u domácností a firem účinné do konce roku 2023 bude patrně představovat dodatečný výpadek příjmů ve výši 13,8 mld. Kč. Zavedení rejstříku vyloučených osob by se

mělo v letošním roce negativně projevit ve výnosu **daně z hazardních her**, a to o dalších 0,5 mld. Kč (zákon č. 186/2016 Sb.). S obdobným dopadem do meziročního výnosu počítáme i v roce 2024, kdy by však měl být tento efekt převážen zvýšením druhé sazby daně z hazardních her z 23 % na 30 % v rámci konsolidačních opatření. Příjmy od příštího roku navyšuje rovněž **daň z nemovitých věcí** (výnos 10 mld. Kč), která bude od roku 2025 automaticky valorizována tzv. inflačním koeficientem (senátní tisk č. 161).

Akcelerace dynamiky příjmových **transferů** v roce 2023 odráží dokončování projektů z končící finanční perspektivy 2014–2020, navazující perspektivy 2021–2027 i financování z nástroje EU příští generace. Právě prostředky z nástroje EU příští generace by měly od roku 2024 částečně vyvážit pokles aktuálních transferů provázející přechod na novou finanční perspektivu. V rámci **důchodů z vlastnictví** zahrnuje predikce mimořádně vysoké příjmy z dividend (zejména 54 mld. Kč od energetické společnosti ČEZ) a úroků z poskytnutých půjček v rámci řízení likvidity státní pokladny (reverzní repo operace). Oba zdroje by vzhledem k jejich letošní mimořádně výši měly od roku 2024 výrazně poklesnout.

Tabulka 2.2.1: Výhled příjmů sektoru vládních institucí

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Příjmy celkem	<i>mld. Kč</i>	2069	2245	2394	2367	2530	2808	3135	3244	3376	3506
	<i>změna v %</i>	6,6	8,5	6,7	-1,2	6,9	11,0	11,7	3,5	4,1	3,8
Daňové příjmy	<i>mld. Kč</i>	1043	1106	1179	1137	1174	1303	1433	1518	1595	1655
	<i>změna v %</i>	7,2	6,1	6,6	-3,5	3,2	11,0	10,0	6,0	5,1	3,8
Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	626	647	688	651	705	767	808	875	935	978
	<i>změna v %</i>	6,7	3,4	6,3	-5,3	8,2	8,8	5,3	8,3	6,8	4,6
Daň z přidané hodnoty	<i>mld. Kč</i>	388	409	435	422	464	537	572	606	643	672
	<i>změna v %</i>	9,5	5,4	6,6	-3,0	9,7	15,8	6,4	6,0	6,1	4,5
Spotřební daně	<i>mld. Kč</i>	164	165	168	157	162	159	161	173	177	180
	<i>změna v %</i>	3,6	0,8	1,7	-6,4	2,6	-1,8	1,6	7,5	1,9	1,8
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>mld. Kč</i>	416	458	491	485	469	536	625	643	660	677
	<i>změna v %</i>	8,0	10,1	7,0	-1,0	-3,5	14,3	16,6	2,9	2,7	2,6
Daň z příjmů fyzických osob	<i>mld. Kč</i>	229	261	287	298	228	242	275	295	307	319
	<i>změna v %</i>	10,5	13,8	10,2	3,6	-23,4	6,3	13,5	7,5	3,8	4,0
Daň z příjmů právnických osob	<i>mld. Kč</i>	176	187	192	177	229	282	338	334	340	345
	<i>změna v %</i>	5,2	6,3	2,9	-8,1	29,7	23,1	19,8	-1,2	1,9	1,4
Sociální příspěvky	<i>mld. Kč</i>	760	834	895	909	1 013	1 084	1 176	1 275	1 333	1 393
	<i>změna v %</i>	8,0	9,8	7,3	1,6	11,4	7,0	8,5	8,4	4,6	4,5
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	31	35	32	34	38	74	109	54	45	44
	<i>změna v %</i>	-17,9	14,3	-7,5	5,6	12,5	93,3	47,3	-50,2	-17,3	-2,9
Ostatní	<i>mld. Kč</i>	236	270	288	286	305	347	417	397	403	414
	<i>změna v %</i>	3,4	14,4	6,7	-0,7	6,6	13,7	20,2	-4,9	1,5	2,8
Příjmy z EU	<i>mld. Kč</i>	38	60	64	65	67	78	131	100	98	102
	<i>změna v %</i>	27,1	57,5	6,8	2,2	3,2	16,2	68,0	-23,6	-2,8	4,1
Daňová kvóta	<i>% HDP</i>	35,3	35,8	35,8	35,8	35,8	35,2	35,4	36,2	36,2	36,1

Pozn.: Spotřební daně jsou očištěny o dotace na obnovitelné zdroje energie.
Zdroj: ČSÚ (2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.2.2: Příjmová diskreční opatření

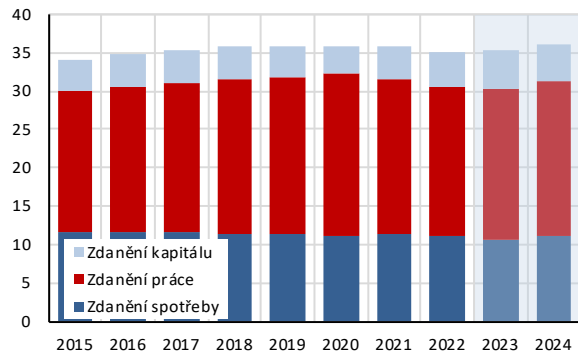
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Opatření na příjmové straně celkem	<i>mld. Kč</i>	18,7	16,5	13,3	-30,5	-74,4	-19,8	44,9	50,0	0,6	-3,9
Zdanění práce	<i>mld. Kč</i>	13,0	13,5	13,6	-21,4	-63,3	-9,2	2,3	28,1	2,2	3,9
Zdanění kapitálu	<i>mld. Kč</i>	1,5	0,3	-	-13,7	-1,4	-9,1	55,9	-8,9	-5,6	-7,9
Zdanění spotřeby	<i>mld. Kč</i>	8,4	2,6	-0,3	6,8	-12,0	-1,4	-13,1	27,7	4,2	0,2
Ostatní příjmy	<i>mld. Kč</i>	-4,2	0,1	-	-2,3	2,3	-0,1	-0,2	3,0	-0,2	-0,1

Pozn.: Údaje v tabulce zobrazují meziroční diskreční změny v důsledku veškerých plánovaných opatření na příjmové straně rozpočtu sektoru vládních institucí. Kladné hodnoty značí meziroční zlepšení salda.

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.2.1: Struktura daňových příjmů

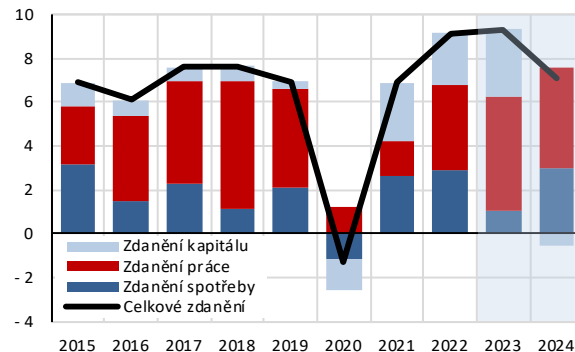
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.2: Vývoj daňových příjmů

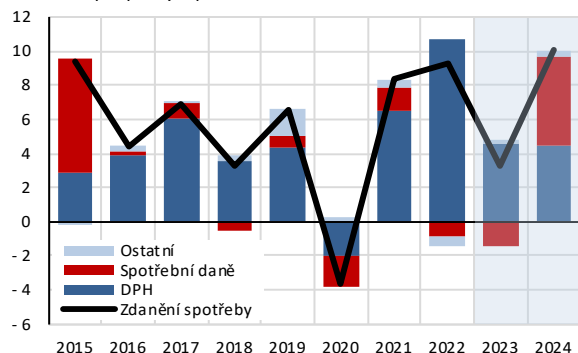
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.3: Zdanění spotřeby

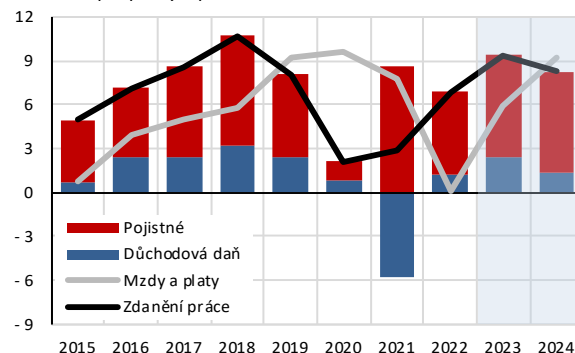
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.4: Zdanění práce

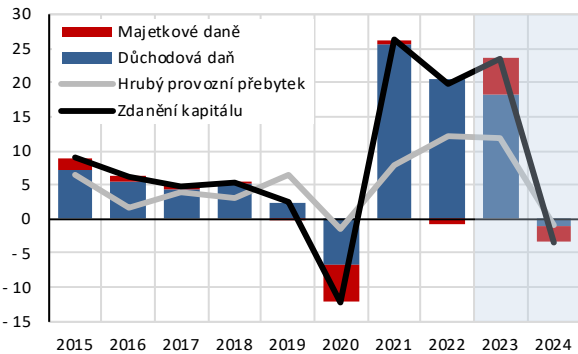
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.5: Zdanění kapitálu

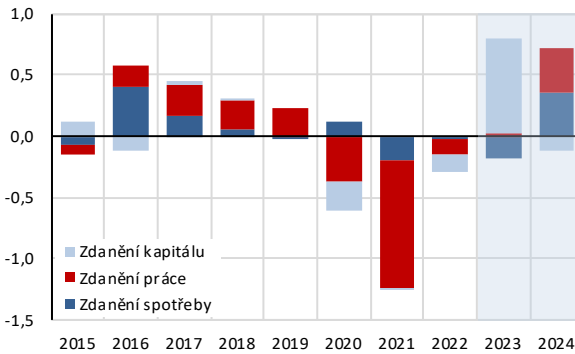
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.6: Daňová diskreční opatření

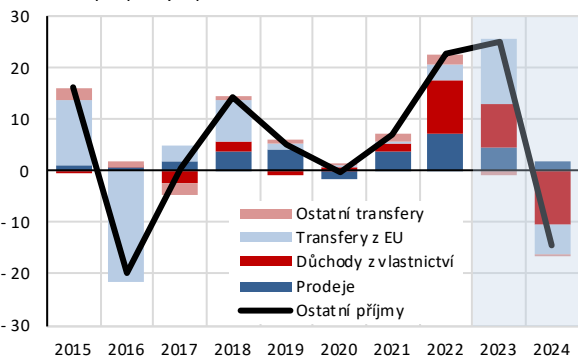
% HDP

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.2.7: Ostatní příjmy

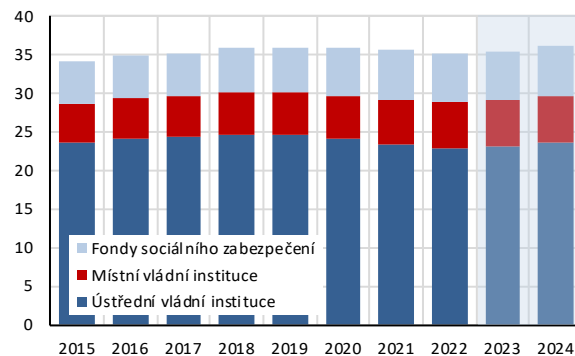
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.2.8: Daňové a sociální příjmy dle sektorů

% HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

2.3 Výdaje sektoru vládních institucí

Výdaje sektoru vládních institucí by měly v roce 2023 vzrůst o 12,3 % (Graf 2.3.2) v poměrovém vyjádření pak vzhledem k vysoké očekávané dynamice nominálního HDP pouze o 1,5 p. b. na 46,1 % HDP (Graf 2.3.1). Zvýšení výdajů jde z velké části na vrub podpory domácností a firem v období energetické krize, přičemž pro roky následující tato podpora již schválena není. V letech výhledu proto v kombinaci s konsolidačním balíčkem očekáváme opětovný pokles poměru celkových výdajů k HDP až pod úroveň 43 % HDP v roce 2026.

Tempo **výdajů na konečnou spotřebu** by se mělo v tomto roce více než zdvojnásobit na 9,6 % a následně se vrátit a setrvat na průměrné úrovni kolem 4,5 %. Za letošním odhadovaným nárůstem stojí zejména výrazná dynamika **mezispotřeby** (Graf 2.3.8) odrážející zpomalující, přesto však stále mimořádně vysokou, míru inflace a vliv projektů spolufinancovaných z prostředků EU. Po dvouciferném růstu mezispotřeby v roce 2023 by její dynamika měla i vlivem úspor na provozních výdajích každého rezortu o 5 % podstatně zpomalit na 4,8 % v příštím roce a v pásmu mezi 4–5 % se držet až do konce výhledu.

Náhrady zaměstnancům by měly v letošním roce vykazovat nadprůměrný růst 8,6 % (Graf 2.3.3). Od ledna 2023 vzrostly tarify pro vojáky a příslušníky bezpečnostních sborů, stejně tak došlo k navýšení objemu prostředků na platy pedagogických pracovníků. Kromě toho je důvodem meziročně vyššího objemu náhrad zvýšení platových tarifů vybraným skupinám státních zaměstnanců od září loňského roku. Platy ve školství potáhnou růst náhrad v roce 2024, kdy novela školského zákona (zákon č. 183/2023 Sb.) nově zaručuje takovou celkovou výši finančních prostředků určenou na platy učitelů, která bude odpovídat minimálně 130 % průměrné hrubé mzdy v národním hospodářství. Vedle toho předpokládáme nárůst objemu prostředků i v oblasti zdravotnictví. Naproti tomu konsolidace přináší úspory v platové oblasti v celkové odhadované výši 9,4 mld. Kč, z toho 4,1 mld. Kč připadá na snížení objemu platů ve veřejném sektoru o 2 %. Průměrné tempo náhrad zaměstnancům v letech 2024–2026 by se mělo držet pod 4 %.

Růst **naturálních sociálních transferů** o 10,3 % odráží výdaje do zdravotnictví a sociálních služeb, financované i vyšší platbou za státního pojištění. Zvýšení částek životního a existenčního minima, promítající se do výše doplatku na bydlení spolu s úpravou příspěvku na bydlení (zákon č. 456/2022 Sb.), s sebou nese dodatečné výdaje v odhadované výši kolem 1 mld. Kč. Zvýšený příspěvek na mobilitu schválený s účinností od prosince 2022 si letos vyžádá dalších 0,7 mld. Kč (zákon č. 358/2022 Sb.). V roce 2024 by měly naturální sociální transfery růst stále nadprůměrným 6,5% tempem, jejich dynamika by však již měla pomalu zvolňovat, což je dáno i vysokou základnou roku 2023. U sociálních dávek na bydlení počítáme se zachováním relativně vyšší úrovně,

nárůst by pak ale měl být tažen zejména výdaji zdravotních pojišťoven umožněnými nárůstem pojistného i plateb za státní pojištění. V letech 2025–2026 očekáváme další zpomalení tempa naturálních sociálních transferů v souladu s klesající dynamikou růstu objemu mezd a platů v ekonomice i zvolňujícími nárůsty v platbách za státní pojištění. Zvyšující se příjmy domácností by rovněž měly ulevit tlaku na výplatu sociálních dávek souvisejících s bydlením a hmotnou nouzí.

Pokud jde o **peněžité sociální dávky** (Graf 2.3.4), počítáme v letošním roce zejména s růstem dávek důchodového pojištění (16,8 %). Průměrný důchod vzrostl od ledna dle zákonného valorizačního vzorce o 825 Kč (nařízení vlády č. 290/2022 Sb. a č. 291/2022 Sb.). Kromě toho došlo k navýšení o 500 Kč měsíčně za každé vychované dítě s dopadem převyšujícím 18 mld. Kč (zákon č. 323/2021 Sb.). Výdaje na penzijní dávky dále zvýšila upravená červnová mimořádná valorizace (zákon č. 71/2023 Sb.), kdy došlo k navýšení všech důchodů o 400 Kč a k tomu vzrostla procentní výměra o 2,3 %. Průměrný starobní důchod se tím dále zvýšil o 750 Kč. Rozpočtový dopad mimořádné valorizace v tomto roce činí kolem 15 mld. Kč. Ovšem dodatečný vliv letos mají i náklady loňských mimořádných valorizací za odpovídající část roku. Novela zákona o důchodovém pojištění (zákon č. 270/2023 Sb.) přinesla mimo jiné zpřísnění podmínek pro odchod do předčasného důchodu, což vedlo ke zvýšenému zájmu o jeho přiznání v období před nabytím účinnosti zákona (fiskální náklady mimořádného zájmu odhadujeme na 1,5 mld. Kč). Naopak v roce 2024 by tato opatření měla být spojena s meziročním pozitivním dopadem kolem 2 mld. Kč. Úprava výplatního období důchodů z tzv. klouzavého měsíce na měsíc kalendářní, a s tím spojené zrušení jednorázového doplatku při pravidelné valorizaci v lednu kalendářního roku, by počínaje rokem 2024 měla přinést úsporu cca 1 mld. Kč ročně (zákon č. 321/2023 Sb.).

V oblasti prorodinné politiky došlo od ledna 2023 k navýšení přídatku na dítě v základní i zvýšené výměře o 200 Kč (zákon č. 456/2022 Sb.) a od října 2022 k navýšení dávek pěstounské péče (nařízení vlády č. 292/2022 Sb.) s celkovým kalkulovaným dopadem necelých 2 mld. Kč. Náhradní výživné pro nezaopatřené dítě si letos vyžádá dodatečných 0,2 mld. Kč (zákon č. 588/2020 Sb.). Zvýšení rodičovského příspěvku o 50 000 Kč (v případě vícero dětí o 75 000 Kč) pro děti narozené od 1. 1. 2024 by mělo být v roce 2024 spojeno s vícenáklady 0,4 mld. Kč, navýšenými vždy o dalších 1,8 mld. Kč v obou zbývajících letech výhledu (sněmovní tisk č. 489).

Další růst výdajů na sociální dávky o 0,8 mld. Kč souvisí v tomto roce s valorizacemi životního a existenčního minima od července 2022 (nařízení vlády č. 204/2022 Sb.) a ledna 2023 (nařízení vlády č. 436/2022 Sb.). Rovněž v letošním roce počítáme s vyššími výdaji na dávky v nezaměstnanosti, čemuž odpovídá i dosavadní

pokladní plnění státního rozpočtu, avšak zpřísnění podmínek pro přiznání nároku v případě opakované evidence by mělo vést od příštího roku k úspoře 0,8 mld. Kč (senátní tisk č. 161). Humanitární dávka pro ukrajinské uprchlíky včetně započitatelných nákladů na bydlení vyjde letos státní rozpočet odhadem na 7,2 mld. Kč, v příštím roce pak o 1,2 mld. Kč méně (zákon č. 66/2022 Sb., č. 198/2022 Sb. a č. 75/2023 Sb.). Ukončení výplaty krizového ošetřovného (zákon č. 520/2021 Sb.) a v loňském roce vyplacený jednorázový příspěvek na dítě (zákon č. 196/2022 Sb.) by měly tlumit letošní dynamiku sociálních dávek na odhadovaných 11,9 %. V roce 2024 očekáváme podstatně mírnější růst kolem 4 %, který by měl dále zpomalovat až ke 3 % v roce 2026.

Za letošní mimořádně vysokou dynamikou **dotací** stojí v první řadě pomoc domácnostem, firmám, veřejným a dalším institucím ve formě zastropování cen energií v odhadované výši přesahující 46 mld. Kč (nařízení vlády č. 5/2023 Sb.). S cílem omezit dopad vysokých cen elektřiny na zákazníka byla dále vládou na tento rok schválena dotace provozovateli přenosové soustavy ČR ve výši 22,7 mld. Kč (usnesení vlády č. 112/2023). Stát rovněž vyplácí kompenzace distributorům na pokrytí části nákladů na ztráty elektřiny v regionálních a lokálních distribučních soustavách a na ztráty v plynárenských soustavách v celkové předpokládané výši 15,4 mld. Kč (nařízení vlády č. 463/2022 Sb.). V souvislosti s pokračujícím konfliktem na Ukrajině a ubytováním ukrajinských uprchlíků v soukromých ubytovacích zařízeních hrazeným kraji s příspěvkem státu počítá predikce pro tento rok s částkou 7,3 mld. Kč (nařízení vlády č. 206/2022 Sb. ve znění nařízení vlády č. 322/2022 Sb.). Výsledkem by měl být růst dotací v roce 2023 o 42,5 %. Stabilizace na trzích s energiemi a úspory v rámci konsolidačního balíčku by měly vést k omezení dotací o více než 40 % v roce 2024 na 1,6 % HDP a na této úrovni by měly setrvat až do konce horizontu výhledu.

Letošní 8,4% růst **transferů**, jejichž základna roku 2022 byla navýšena mimořádnými výdaji, především platbou České poště ve výši 7,5 mld. Kč a tzv. úsporným tarifem ve výši 17,4 mld. Kč, by měl vystřídat dvouciferný pokles v letech 2024 a 2025. Na příspěvek pro solidární domácnost ubytovávající ukrajinské uprchlíky by mělo být letos

vyplaceno 1,2 mld. Kč, což je o 0,4 mld. Kč méně než v roce 2022. Pozitivně na meziroční dynamiku působí rovněž ukončení výplaty kompenzačního bonusu, opačný vliv však bude mít realizace garancí poskytnutých Národní rozvojovou bankou a Exportní garanční a pojišťovací společností v úhrnné výši 4,3 mld. Kč a dotace subjektům mimo sektor vládních institucí financované v rámci Národního plánu obnovy. Od roku 2025 by pak měl státní rozpočet uspořít každoročně 2 mld. Kč z titulu snížení maximální výše příspěvku na stavební spoření (senátní tisk č. 161).

Investice do fixních aktiv s odhadovaným růstem v tomto roce o 16,2 % (Graf 2.3.6) by měly být výrazně podpořeny z rozpočtu EU nejen z důvodu konce možnosti využití prostředků z programového období 2014–2020, ale již také využitím prostředků z aktuálního programového období 2021–2027, stejně jako prostředků z nástroje EU příští generace. Podíl projektů spolufinancovaných z EU na celkových investicích by se měl meziročně navýšit o více než 6 p. b. na 25 %. Z institucionálního hlediska táhnou investiční aktivitu zejména investice místních vládních institucí, jejichž meziroční dynamika za první dvě čtvrtletí tohoto roku dosáhla 19,2 %, zatímco investice ústřední vlády pouze 7,2 %. V příštím roce budou investice do fixních aktiv ovlivněny zvýšenými výdaji v oblasti obrany, které by měly dosáhnout hranice 2 % HDP (zákon č. 177/2023 Sb.). V případě výdajů spolufinancovaných z EU bude hrát roli náběh investic financovaných ve spojitosti s Národním plánem obnovy či rozbíhající se finanční perspektiva 2021–2027. Dynamika celkových investic by v roce 2024 mohla dosáhnout necelých 2 %, přičemž jejich růst bude výrazně brzděn investicemi spolufinancovanými EU. V dalších letech sice bude sílit příliv prostředků souvisejících s novou finanční perspektivou, na druhou stranu však bude výrazně slábnout dynamika u prostředků z nástroje EU příští generace.

Vyšší zadlužení a vývoj úrokových sazeb mají za následek zvýšení **úrokových nákladů**, které tak patrně dosáhnou v letošním roce 1,3 % HDP a v příštích letech dále porostou až na úroveň 1,5 % HDP na konci horizontu výhledu (Graf 2.3.7).

Tabulka 2.3.1: Výhled výdajů sektoru vládních institucí

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Výdaje celkem	<i>mld. Kč</i>	1 992	2 196	2 378	2 696	2 841	3 026	3 399	3 414	3 516	3 636
	<i>změna v %</i>	4,5	10,3	8,2	13,4	5,4	6,5	12,3	0,4	3,0	3,4
Náhrady zaměstnancům	<i>mld. Kč</i>	462	521	576	633	676	690	750	777	812	841
	<i>změna v %</i>	10,1	12,8	10,5	10,0	6,8	2,1	8,6	3,7	4,5	3,5
Mezispotřeba	<i>mld. Kč</i>	296	326	339	346	355	393	439	460	481	504
	<i>změna v %</i>	1,6	10,0	4,1	2,0	2,5	10,8	11,8	4,8	4,5	4,8
Sociální dávky jiné než naturální	<i>mld. Kč</i>	624	658	709	821	859	936	1 048	1 091	1 125	1 159
	<i>změna v %</i>	3,1	5,5	7,7	15,8	4,7	9,0	11,9	4,2	3,1	3,0
Naturální sociální transfery	<i>mld. Kč</i>	152	160	177	205	219	226	249	265	274	283
	<i>změna v %</i>	3,1	4,7	10,9	15,8	7,1	2,9	10,3	6,5	3,5	3,0
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	38	40	41	44	46	78	97	110	117	124
	<i>změna v %</i>	-14,2	6,7	1,5	7,6	5,1	69,4	24,2	12,7	6,4	6,5
Dotace	<i>mld. Kč</i>	110	119	128	173	200	151	215	126	126	133
	<i>změna v %</i>	1,7	8,8	7,3	35,1	15,8	-24,6	42,5	-41,4	0,0	5,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	171	224	253	277	287	316	367	374	390	394
	<i>změna v %</i>	10,2	31,3	12,6	9,5	3,8	10,0	16,2	1,9	4,1	1,1
Kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	30	35	36	67	55	53	59	50	38	37
	<i>změna v %</i>	-14,9	16,2	1,3	87,8	-17,5	-3,7	11,6	-16,1	-24,8	-2,7
Ostatní výdaje	<i>mld. Kč</i>	109	113	120	130	142	182	174	159	153	161
	<i>změna v %</i>	9,1	3,6	6,0	8,5	9,5	28,2	-4,5	-8,6	-3,7	5,3

Zdroj: ČSÚ (2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.3.2: Výdajová diskreční opatření

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Opatření na výdajové straně celkem	<i>mld. Kč</i>	-49,3	-61,6	-47,5	-181,2	5,9	16,5	-71,5	156,3	15,1	-1,8
Sociální dávky	<i>mld. Kč</i>	-3,5	-10,9	-17,3	-49,4	19,7	-31,0	7,0	20,0	3,7	-1,8
Náhrady zaměstnancům*	<i>mld. Kč</i>	-27,7	-32,2	-30,0	-34,3	-9,4	3,3	-25,5	1,9	-0,1	-
Zdravotnictví	<i>mld. Kč</i>	-10,1	-13,0	-	-24,7	5,9	12,5	-1,4	1,7	-	-
Dotace	<i>mld. Kč</i>	-4,3	0,5	-1,6	-44,9	-12,3	45,9	-79,6	123,4	8,7	-
Kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	2,9	-6,1	5,6	-27,4	8,8	4,0	13,6	0,6	-	-
Ostatní výdaje	<i>mld. Kč</i>	-6,6	0,2	-4,3	-0,5	-6,7	-18,1	14,4	8,8	2,8	-

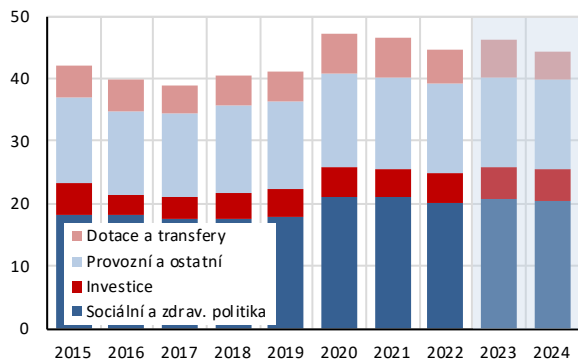
Pozn.: Údaje v tabulce zobrazují meziroční diskreční změny v důsledku veškerých plánovaných opatření na výdajové straně rozpočtu sektoru vládních institucí. Kladné hodnoty značí meziroční zlepšení salda.

* Náhrady zaměstnancům se aktualizují až po dosažení konečné dohody pro návrh státního rozpočtu na rok t+1.

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.3.1: Struktura celkových výdajů

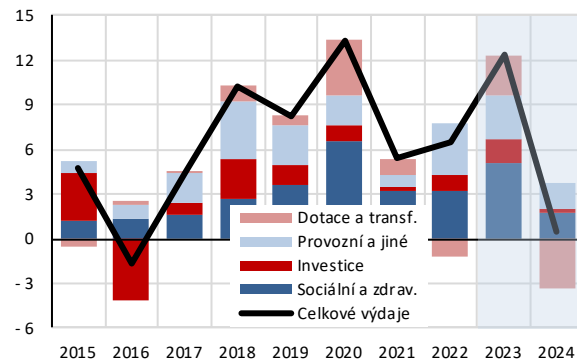
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.2: Vývoj výdajů

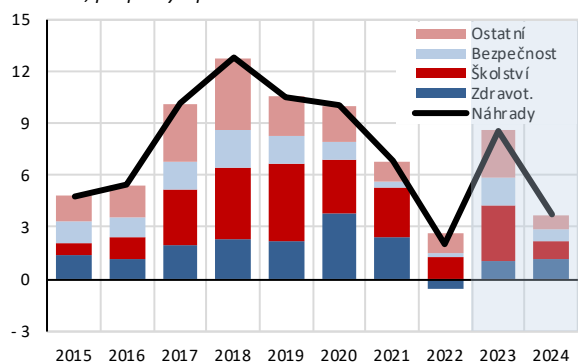
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.3: Náhrady zaměstnancům

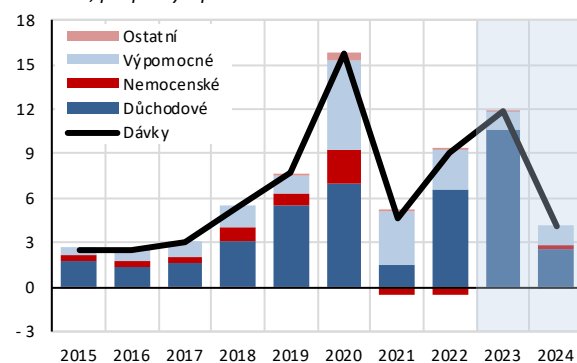
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.4: Peněžitě sociální dávky

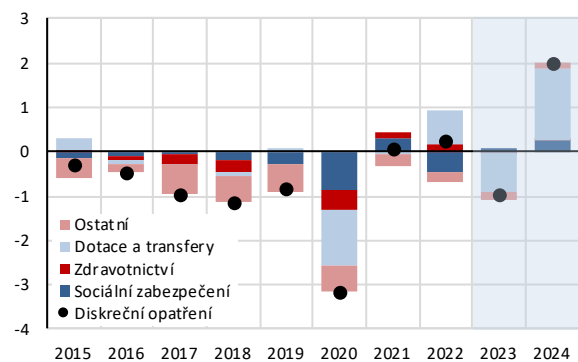
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.5: Výdajová diskreční opatření

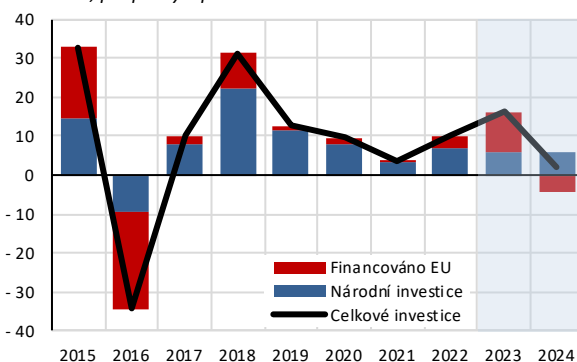
% HDP

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.3.6: Investice vládních institucí

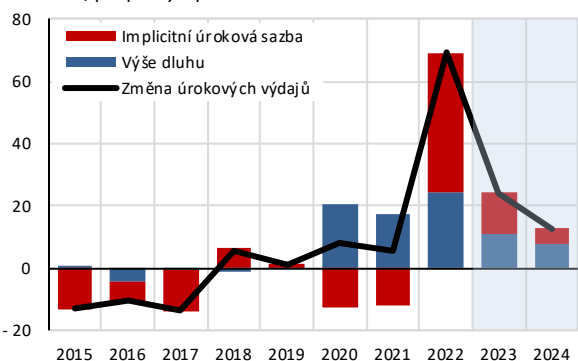
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.7: Úrokové výdaje

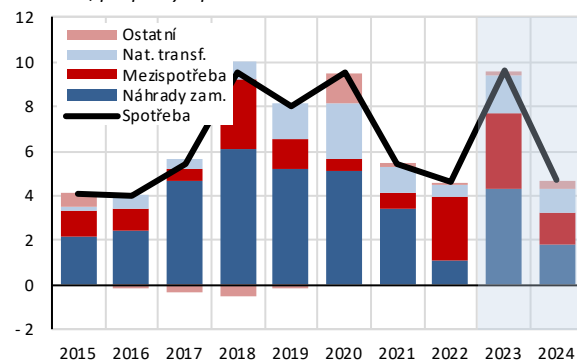
změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.3.8: Výdaje na konečnou spotřebu

změna v %, příspěvky v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023b). Predikce MF ČR.

2.4 Dluh sektoru vládních institucí

Deficitní hospodaření vládních institucí se promítne do výše dluhu, který by měl na konci roku 2023 dosáhnout 44,7 % HDP. Relativně nízký nárůst dluhové kvóty o 0,6 p. b. lze přičítat zejména prognózovanému růstu nominálního HDP o 8,7 %. Ačkoliv v letech výhledu predikujeme mírné zpomalování nárůstu dluhové kvóty, v příštím roce očekáváme, že vzroste k hodnotě 45,9 % HDP, což by mělo znamenat růst zadlužení o 1,1 p. b. oproti roku 2023. Na konci horizontu výhledu by mělo zadlužení dosáhnout hodnoty kolem 47 % HDP.

ČR by tak měla plnit referenční hranici pro **maastrichtské dluhové kritérium** a **kritérium Paktu o stabilitě a růstu** (60 % HDP). Úroveň dluhové kvóty také plní **národní pravidlo** dané zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, jež posuzuje výši dluhu sektoru vládních institucí očištěnou o rezervu peněžních prostředků vzniklých financováním státního dluhu vůči hranici 55 % HDP (Tabulka 2.4.1).

Z hlediska příspěvků ke změně dluhu je v letošním roce dominantním faktorem primární deficit a vývoj úrokových nákladů. Primární deficit by se měly postupně snižovat, ať už v důsledku ekonomického růstu, tak i přijatých opatření v konsolidačním balíčku. Na konci horizontu predikujeme primární deficit sektoru vládních institucí ve výši 0,1 % HDP. Naopak úrokové náklady by se měly v poměrovém vyjádření postupně zvyšovat až na 1,5 % HDP na konci výhledu. Predikce počítá s postupným poklesem výnosů státních dluhopisů. Deseťiletá úroková míra pro konvergenční účely by se měla

z očekávané průměrné hodnoty 4,4 % p. a. pro rok 2023 snížit o 0,8 p. b. v roce 2024, s předpokládaným poklesem i v letech výhledu. Podobně by se měly vyvíjet i výnosy 5letých dluhopisů. Nominální hospodářský růst v letech výhledu by měl zvyšování dluhové kvóty nadále brzdit, přestože jeho tempo oproti současným hodnotám výrazně zvolní.

Současná predikce nepočítá s žádnými významnějšími privatizačními příjmy podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Největší podíl na zadlužení sektoru vládních institucí mají ústřední vládní instituce (Tabulka 2.4.1), jejichž dluh by měl v roce 2023 přesáhnout 3 400 mld. Kč. Tvořil by tím cca 97 % celkového (neconsolidovaného) dluhu sektoru vládních institucí. Dluh místních vládních institucí představuje zbylá zhruba 3 %. Odhadujeme, že v roce 2023 dosáhne 93,3 mld. Kč a v dalších letech bude spíše stagnovat z důvodu predikovaného přebytkového hospodaření. Fondy sociálního zabezpečení vykazují dlouhodobě zanedbatelnou míru zadluženosti. V případě zdravotních pojišťoven předpokládáme prakticky vyrovnané hospodaření. Vzhledem k tomu, že hospodaření sektoru vládních institucí bude determinováno schodky ústředních vládních institucí korigovanými přebytky ostatních součástí veřejných rozpočtů, očekáváme, že váha dluhu ústředních vládních institucí do konce horizontu výhledu ještě mírně naroste na přibližně 98 %.

Tabulka 2.4.1: Hrubý konsolidovaný dluh sektoru vládních institucí

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
								Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Vládní instituce celkem	<i>mld. Kč</i>	1 750	1 735	1 740	2 150	2 567	2 998	3 293	3 543	3 766	3 970
Ústřední vládní instituce	<i>mld. Kč</i>	1 734	1 752	1 793	2 223	2 661	3 105	3 403	3 662	3 900	4 122
Místní vládní instituce	<i>mld. Kč</i>	85	84	84	87	87	89	93	92	91	91
Fondy sociálního zabezpečení	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
Poměr dluhu vládních institucí k HDP	% HDP	34,2	32,1	30,0	37,7	42,0	44,2	44,7	45,9	46,5	47,0
Příspěvky ke změně poměru dluhu k HDP											
Změna dluhu	<i>p. b.</i>	-2,3	-2,2	-2,0	7,6	4,4	2,2	0,6	1,1	0,7	0,5
Primární deficit	<i>p. b.</i>	-2,2	-1,6	-1,0	5,0	4,3	2,1	2,3	0,8	0,3	0,1
Úroky	<i>p. b.</i>	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	1,1	1,3	1,4	1,4	1,5
Růst HDP v běžných cenách	<i>p. b.</i>	-2,2	-1,9	-2,1	0,4	-2,5	-4,2	-3,5	-2,1	-2,1	-1,9
Ostatní faktory¹⁾	<i>p. b.</i>	1,4	0,6	0,4	1,4	1,7	3,1	0,4	1,0	1,0	0,9
Dluh podle zákona č. 23/2017 Sb. ²⁾	<i>% HDP</i>	34,2	32,1	30,0	37,7	42,0	44,2	44,7	45,9	46,5	47,0
Likvidní finanční aktiva ³⁾	<i>% HDP</i>	14,8	14,7	13,9	16,2	19,5	18,3	17,0	16,6	16,2	15,5
Čistý finanční dluh⁴⁾	% HDP	19,4	17,4	16,1	21,5	22,6	25,9	27,7	29,2	30,3	31,5

1) *Ostatní faktory tvoří rozdíly hotovostního a aktuálního principu, čisté pořízení finančních aktiv a přecenění a další faktory.*

2) *Dluh sektoru veřejných institucí dle zákona č. 23/2017 Sb. je roven rozdílu dluhu sektoru vládních institucí a rezervy volných peněžních prostředků vytvářených dle zákona č. 218/2000 Sb.*

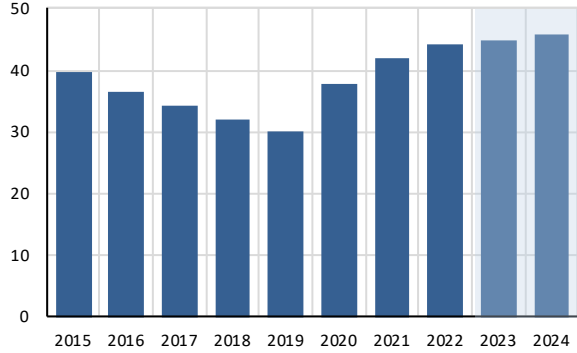
3) *Likvidní finanční aktiva zahrnují měnové zlato, zvláštní práva čerpání, oběživo a vklady, cenné papíry jiné než účasti (v tržní hodnotě) a účasti kótované na burze cenných papírů.*

4) *Čistý finanční dluh je rozdílem mezi dluhem dle zákona č. 23/2017 Sb. a likvidními finančními aktivy.*

Zdroj: ČSÚ (2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.4.1: Dluh sektoru vládních institucí

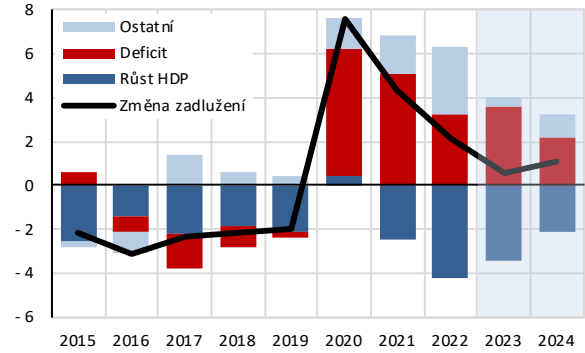
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.4.2: Změna dluhové kvóty

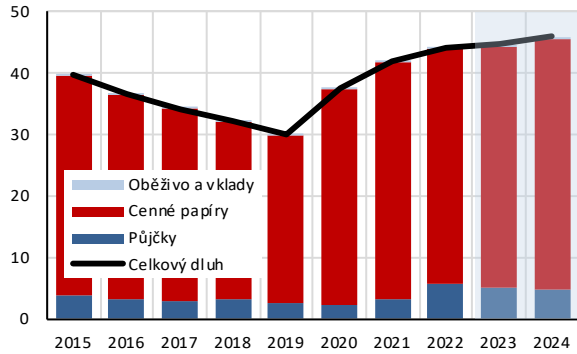
v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.4.3: Vládní dluh podle typu instrumentu

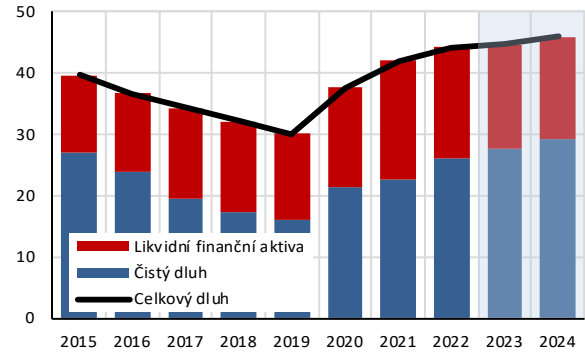
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.4.4: Hrubý a čistý dluh sektoru vládních institucí

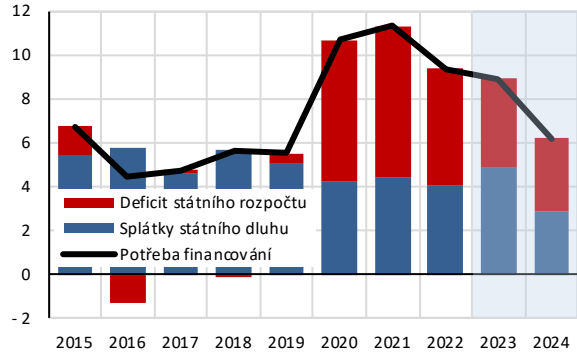
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Predikce MF ČR.

Graf 2.4.5: Potřeba financování státního dluhu

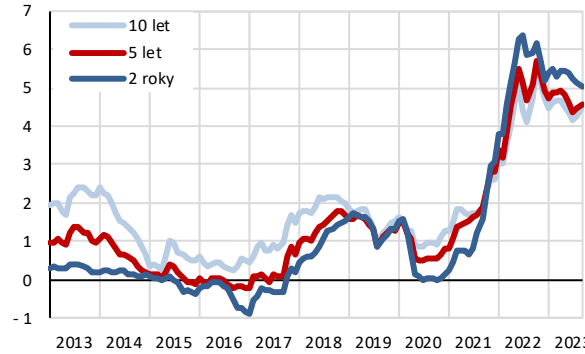
% HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a), MF ČR. Predikce MF ČR.

Graf 2.4.6: Výnosy státních dluhopisů dle splatnosti

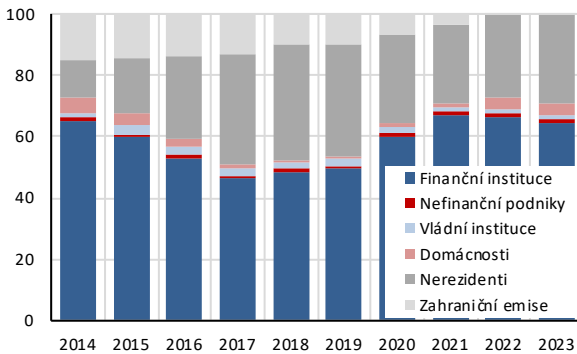
% p. a.

Zdroj: ČNB (2023).

Graf 2.4.7: Struktura státních dluhopisů dle držitele

% celkového objemu státních dluhopisů v oběhu, stav na konci období

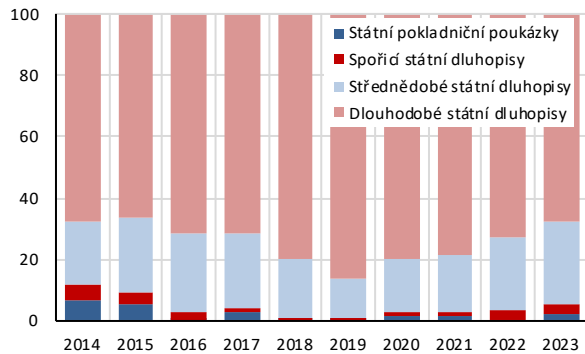

Pozn.: V roce 2023 jde o stav ke konci září.

Zdroj: MF ČR.

Graf 2.4.8: Struktura státních dluhopisů dle typu

% celkového objemu státních dluhopisů v oběhu, stav na konci období

Pozn.: V roce 2023 jde o stav ke konci září.

Zdroj: MF ČR.

2.5 Analýza citlivosti

Analýza citlivosti je kalkulována pomocí dynamického stochastického modelu všeobecné rovnováhy vytvořeného MF ČR. Alternativní scénáře se zaměřují na některé aktuální otázky možného budoucího vývoje. První scénář uvažuje nižší ekonomický růst v EU a jeho dopady na vysoce otevřenou českou ekonomiku závislou na vnějším prostředí. Druhý alternativní scénář hodnotí možné náhlé zvýšení úrokových sazeb. Oba alternativní scénáře jsou odvozeny od základního scénáře Fiskálního výhledu. V alternativních scénářích předpokládáme odlišný vývoj od základního scénáře vždy v prvním pololetí roku 2024.

Ekonomický vývoj u obchodních partnerů v EU je pro hospodářský růst malé otevřené ekonomiky ČR podstatný. **První scénář** předpokládá **pomalejší růst HDP v EU** pro rok 2024 o 2,6 p. b., což odpovídá směrodatné odchylce v období let 2002–2022.

Snížení zahraniční poptávky po domácích produktech by se v první fázi projevilo poklesem čistého exportu. Následný tlak na depreciaci měny by ovšem prostřednictvím dražších importů negativní efekty na čistý export tlumil. Horší výsledek zahraničního obchodu by se projevil ve zpomalení růstu reálného HDP ČR o 0,7 p. b. v roce 2024 oproti základnímu scénáři. Nižší růst zisků firem z titulu slabšího exportu by zpomalil růst investic o 0,7 p. b. Nižší produkce firem by se také negativně promítla do poptávky po práci a následně do redukce tempa růstu nominálních mezd. Negativní důchodový efekt v podobě relativně nižších mezd a výnosů z kapitálu by prohloubil pokles spotřeby domácností o 0,3 p. b.

Dopady na saldo sektoru vládních institucí jsou v prvním roce výhledu negativní ve výši 0,3 p. b., v dalších letech je pak diference maximálně 0,1 p. b. Nižší hospodářský výkon má dopad na daně a pojistné na straně příjmů, na straně výdajů pak vede zejména ke zvýšení výdajů na dávky v nezaměstnanosti. V letech výhledu je mírně pozitivní vliv nižší inflace na zákonnou valorizaci dávek důchodového pojištění. Míra zadlužení by pak vzrostla o 0,4 p. b. více než v základním scénáři. Kromě vyššího deficitu by se zde promítla nižší úroveň nominálního HDP v celém horizontu.

Dynamický model **v druhém scénáři** simuluje dodatečné **zprůsnění monetární politiky** pro rok 2024 o 1,1 p. b. nad rámec daný základním scénářem. Tato hodnota odpovídá směrodatné odchylce vývoje krátkodobé úrokové míry v období od roku 2002 do roku 2022.

Restriktivnější měnová politika by měla mírně negativní efekt na ekonomický vývoj. Tlak na zhodnocení české měny by vedl ke zdražení vývozu, zatímco importované zboží by se stalo relativně levnějším. Lehké zpomalení exportu o 0,2 p. b. by vzhledem k vysoké dovozní náročnosti vývozu vytvářelo tlak na pokles importu. Podobně by působily nižší tržby a pokles zisku ekonomických subjektů. Výsledkem by bylo mírné snížení dynamiky importu oproti základnímu scénáři.

Další negativní vliv na spotřebu představují nižší příjmy domácností z titulu pomalejšího růstu mezd. Vyšší úroková míra by navíc domácnosti motivovala spořit, a odkládat tedy spotřebu do budoucna. Restriktivní měnová politika by tak ve výsledku vedla ke snížení tempa růstu spotřeby domácností o 0,2 p. b.

Ziskovost firem by se v důsledku poklesu zahraniční i domácí poptávky snížila. Firmy by na pokles zisků a zdražení úvěrů reagovaly zpomalením růstu investic o 0,2 p. b. Zpomalení agregátní poptávky by dále vedlo ke zvýšení míry nezaměstnanosti oproti základnímu scénáři o 0,3 p. b., a také k nižší dynamice mezd.

Vzhledem k negativnímu dopadu vyšší úrokové míry na investice, spotřebu a export by výsledný dopad do růstu HDP byl taktéž negativní, a to v rozsahu 0,2 p. b. Vyšší růst úrokových měr a pomalejší růst produktu by vedly ke snížení míry inflace o 0,3 p. b.

Dopady na veřejné finance jsou u tohoto scénáře relativně menší než u prvního scénáře. Efekty na příjmy a výdaje se vzájemně téměř kompenzují, nejvýznamnější položky výdajů, tedy sociální výdaje, rostou méně z důvodu nižší dynamiky inflace a reálných mezd. Ve výsledku se míra zadlužení sektoru vládních institucí na konci horizontu výhledu liší od základního scénáře pouze o 0,2 p. b.

Tabulka 2.5.1: Základní a modelové scénáře makroekonomických simulací

		2023	2024	2025	2026
		Predikce	Predikce/ Simulace	Výhled/ Simulace	Výhled/ Simulace
Hrubý domácí produkt	změna v %, s.c.	-0,5	1,9	2,4	2,3
Spotřeba domácností	změna v %, s.c.	-2,7	3,9	3,7	2,7
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %, s.c.	2,2	1,7	2,1	2,3
Export zboží a služeb	změna v %, s.c.	2,4	4,2	3,4	2,5
Import zboží a služeb	změna v %, s.c.	0,3	2,6	2,5	2,4
Index spotřebitelských cen	změna v %	10,8	3,3	2,6	2,0
Zaměstnanost	změna v %	1,1	0,5	0,2	0,1
Objem mezd a platů	změna v %	8,4	6,5	4,6	4,4
Míra nezaměstnanosti	%	2,7	2,8	2,7	2,6
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-3,6	-2,2	-1,7	-1,5
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	44,7	45,9	46,5	47,0
Alternativní scénář I. - pomalejší růst v EU v roce 2024					
Hrubý domácí produkt	změna v %, s.c.	-0,5	1,2	2,5	2,3
Spotřeba domácností	změna v %, s.c.	-2,7	3,6	3,5	2,6
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %, s.c.	2,2	0,9	1,8	2,2
Export zboží a služeb	změna v %, s.c.	2,4	2,4	3,3	2,5
Import zboží a služeb	změna v %, s.c.	0,3	1,1	2,1	2,4
Index spotřebitelských cen	změna v %	10,8	3,3	2,5	2,0
Zaměstnanost	změna v %	1,1	0,3	0,3	0,1
Objem mezd a platů	změna v %	8,4	6,1	4,6	4,4
Míra nezaměstnanosti	%	2,7	3,0	2,7	2,6
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-3,6	-2,5	-1,8	-1,6
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	44,7	46,2	46,9	47,4
Alternativní scénář II. - nárůst domácí úrokové míry					
Hrubý domácí produkt	změna v %, s.c.	-0,5	1,7	2,4	2,3
Spotřeba domácností	změna v %, s.c.	-2,7	3,7	3,6	2,6
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %, s.c.	2,2	1,5	2,2	2,3
Export zboží a služeb	změna v %, s.c.	2,4	4,0	3,3	2,5
Import zboží a služeb	změna v %, s.c.	0,3	2,4	2,5	2,4
Index spotřebitelských cen	změna v %	10,8	3,0	2,5	2,0
Zaměstnanost	změna v %	1,1	0,5	0,2	0,1
Objem mezd a platů	změna v %	8,4	6,3	4,5	4,4
Míra nezaměstnanosti	%	2,7	3,0	2,7	2,6
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-3,6	-2,3	-1,8	-1,6
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	44,7	46,0	46,7	47,2

Zdroj: MF ČR (2023b). Predikce, výpočty a simulace MF ČR.

3 Mezinárodní srovnání

Post-pandemické období znamenalo zejména v důsledku kompenzací prudkého zvyšování cen energií další enormní tlak na veřejné finance v EU, což zapříčinilo v některých členských zemích setrvání na vyšších deficitech, než povolují pravidla EU, a z toho plynoucí další prohlubování dluhu sektoru vládních institucí. Ve srovnání s předkrizovým rokem 2019 nebude na konci roku 2023 v žádné zemi tento dluh v absolutních číslech nižší. V roce 2022 se nicméně schodek celé EU meziročně snížil o 1,4 p. b. na 3,3 % HDP a zadlužení o 3,9 p. b. na 83,5 % HDP.

Země EU od roku 2022 čelí také významnému zvýšení úrokových výdajů, což je způsobeno jednak zvýšenou nabídkou státních dluhopisů v důsledku deficitního hospodaření ústředních vládních institucí, ale především extrémním nárůstem výnosů dluhových instrumentů v reakci na restriktivní měnovou politiku centrálních bank. V loňském roce se výnosy desetiletých státních dluhopisů pro konvergenční účely v zemích EU meziročně zvýšily v průměru o cca 2,1 p. b., v letošním roce pak doposud v průměru o 1,5 p. b. Na zvýšenou nejistotu spojenou s prostředím vysokých výnosů jsou pak země EU nuceny reagovat přizpůsobením financujících strategií.

3.1 Saldo a dluh veřejných financí v zemích EU

S výjimkou Polska, Lucemburska a Dánska se saldo v poměru k HDP v roce 2022 meziročně zlepšilo ve všech ostatních zemích EU, nejvíce v Řecku (o 4,6 p. b.), na Kypru (o 4,3 p. b.), v Irsku a na Slovensku (shodně o 3,2 p. b.). Na druhou stranu je nutné dodat, že Dánsko vykázalo i nadále přebytek (spolu s Chorvatskem, Irskem, Kypru a Švédskem) a Lucembursko jen minimální deficit. Naopak těch nejvyšších deficitů dosáhla v roce 2022 Itálie (8,0 % HDP), a dále nad 5 % HDP ještě Maďarsko, Rumunsko a Malta, tedy víceméně země, které hospodařily s nejvyššími deficity i rok předtím.

Nad referenční hodnotou Paktu o stabilitě a růstu v roce 2022 bylo 12 zemí včetně „hraničního“ Slovinska, tj. o 3 méně než v roce 2021, přesto se postup při nadměrném schodku týká nadále pouze Rumunska¹. Na zbývajících 11 zemí EU se ještě vztahuje aktivace obecné únikové klauzule z března 2020, podle které se mohou odchýlit od rozpočtových požadavků stanovených evropským fiskálním rámcem², neboť jejich nadměrné schodky vznikly neočekávaným hospodářským vývojem v důsledku nepříznivých mimořádných událostí.

Za rok 2023 se podle podzimní notifikace vládního deficitu a dluhu očekává nejvyšší deficit na Slovensku (6,8 % HDP), a dále nad 5 % HDP ještě v Polsku, Belgii, Itálii a v Maďarsku. Ve srovnání se saldy za rok 2022 se zlepšení predikuje v 11 zemích EU, nejvíce v Itálii a v Rumunsku; naopak by se saldo mělo meziročně zhoršit zejména na Slovensku a v Estonsku. Přebytkovými zeměmi by za rok 2023 měly být Dánsko, Irsko³ a Kypr.

¹ Procedura není dosud uzavřena a stále platí sdělení EK (2021a) z 24. listopadu 2021 se závěrem, že rumunské deficity jsou sice konzistentní se stanovenými cíli, ale nedostatečné fiskální úsilí nezaručuje úspěšnou realizaci střednědobé konsolidační strategie.

² Čl. 5 odst. 1 a čl. 6 odst. 3 pro země eurozóny a čl. 9 odst. 1 a čl. 10 odst. 3 pro statní členské země nařízení Rady (ES) č. 1466/97, a čl. 3 odst. 5 a čl. 5 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 1467/97.

³ V Irsku je subsektor místních vládních institucí za rok 2022 i 2023 jako jediný schodkový. Od podzimu 2021 se zde také vykazují i data za

Oproti jarní notifikaci 2023 se predikce salda za rok 2023 vlivem aktualizovaných vstupních údajů nejvíce zlepšily v Litvě (o 2,4 p. b.), v Německu (o 1,7 p. b.) a v Nizozemsku (o 1,4 p. b.), naopak nejvíce se zhoršily v Maďarsku (o 1,3 p. b.), v Itálii a v Polsku (shodně o 0,8 p. b.).⁴

Pod referenční hodnotou Paktu o stabilitě a růstu, co se týká deficitu za rok 2023, zůstávají tytéž země jako za rok 2022 s výjimkou Bulharska, Slovenska a Estonska. K těmto 12 zemím se připojí Rakousko.

Snižování výše dluhu sektoru vládních institucí v poměru k HDP bylo během pandemie razantně narušeno. Po kulminaci v letech 2020 a 2021 ve většině zemí EU začíná zadluženost pomalu klesat. Ve Švédsku, Irsku, Dánsku nebo na Kypru se podařilo za některé poslední roky snížit dluh dokonce i v absolutní výši. V roce 2022 snížily ukazatel relativní výše zadlužení všechny země EU s výjimkou ČR, Finska, Estonska a Lucemburska. Poslední dvě jmenované země vykazují spolu s Bulharskem stále nejnižší úroveň veřejného zadlužení. V Estonsku přitom vzrostl dluh v absolutním vyjádření nejvyšším tempem (o 20,3 %), za ním skončila ČR s růstem o 16,8 %. Dluhové fiskální kritérium 60 % HDP v roce 2022 splnilo 14 členských zemí, když oproti předchozímu roku přibylo Slovensko. Výše dluhu sektoru vládních institucí v poměru k HDP meziročně poklesla nejvíce v Řecku, na Kypru, v Portugalsku a dvojciferně ještě v Chorvatsku a Irsku.

V roce 2023 se meziroční zlepšení relativního zadlužení očekává v 18 zemích EU, nejvíce opět v Řecku, Chorvatsku, Portugalsku a na Kypru, pro který se spolu s Irskem

subsektor fondů sociálního zabezpečení (zpravidla se jedná o zdravotní pojišťovny), tudíž Malta zůstává jedinou zemí v EU, která údaje za tento subsektor nevykazuje.

⁴ Údaje o saldu nebyly v rámci jarní notifikace 2023 za rok 2023 k dispozici za Belgii a Francii a údaje za dluh za Francii. Příslušné srovnání proto tyto země nezahrnuje.

a Švédskem predikuje i snížení dluhu absolutně. Naopak nejvíce má relativní výše veřejného zadlužení vzrůst v Belgii a na Maltě, absolutně pak v Bulharsku a opět v Estonsku (shodně o 13,0 %) či v Polsku a Rumunsku (shodně o 12,4 %). Výčet zemí s mírou zadlužení v relaci k referenční hranici 60 % HDP by měl v roce 2023 zůstat shodný s rokem 2022. Pokud srovnáme predikovaný konec roku 2023 s předkrizovým rokem 2019, dluh se v relativním vyjádření sníží v 8 zemích – nejvíce v Řecku

(o 21,3 p. b.), v Irsku (o 15,0 p. b.) a na Kypru (o 13,5 p. b.).

Oproti jarní notifikaci 2023 předkládá díky lepší predikci růstu HDP největší snížení míry zadlužení Malta a Portugalsko (shodně o 4,6 p. b), naopak Irsko a ČR očekávají nejvyšší růst dluhu, o 1,6 p. b, resp. 1,2 p. b., a to zejména vlivem zhoršení predikce vývoje HDP. Změny v absolutní výši dluhu jsou zanedbatelné a plynou z aktualizace vstupních údajů nebo metodických úprav.

3.2 Financování dluhu veřejných financí v zemích EU

Hrubá výpůjční potřeba vlády představuje zdroje na pokrytí potřeby financování, které si vláda zajišťuje výpůjčními operacemi. V zemích EU se jedná primárně o vydávání a prodeje státních dluhopisů. Z velké části je tvoří střednědobé a dlouhodobé fixně úročené domácí státní dluhopisy, které jsou doplňovány emisemi krátkodobých státních pokladničních poukázek (jejich význam narostl v posledních třech letech), inflačními dluhopisy či emisemi tzv. zelených dluhopisů (zejména u Německa, Francie, Nizozemí či Švédska). Kromě dluhových instrumentů přijímají vlády zápůjčky a úvěry od mezinárodních institucí. Při koncipování strategie financování (hlavně v posledních letech kvůli velké nejistotě způsobené pandemií covid-19, válkou na Ukrajině či vysokou inflací) musí být brány v úvahu nejen náklady spojené s financováním, ale také riziko (refinanční, úrokové). Vlády proto v posledních letech reagují v průběhu roku aktualizací výpůjční strategie např. změnou struktury a objemu instrumentů v plánovaných aukcích, emisemi nových instrumentů či úpravou počtu aukcí. Např. Francie musela v průběhu roku 2022 navýšit výpůjční potřebu z důvodu vyšších výdajů spojených s inflací, v Itálii naopak díky přebytku likvidity došlo ke zrušení aukcí.

V loňském i letošním roce měla na vývoj na dluhopisových trzích v zemích EU primárně vliv restriktivní měnová politika centrálních bank reagující na vysokou míru inflace. V předchozích letech byly **výnosy státních dluhopisů zemí eurozóny** významně ovlivňovány programy nákupu státních dluhopisů ze strany Evropské centrální banky. Tyto podpůrné programy v kombinaci s měnovou politikou nízkých úrokových sazeb udržovaly výnosy státních dluhopisů na velmi nízkých úrovních, a to i u vysoce zadlužených zemí. Především země jižní Evropy (Itálie, Španělsko, Francie, Řecko, Kypr) byly díky tomu schopné financovat výpůjční potřebu emisemi státních dluhopisů i s velmi dlouhou dobou do splatnosti za úrokový výnos pohybující se pod úrovní výnosu desetiletých státních dluhopisů pro konvergenční účely (dále jen desetileté státní dluhopisy) několikanásobně méně zadlužených zemí mimo eurozónu. Situace na dluhopisovém trhu se rapidně změnila v roce 2022, neboť Evropská centrální banka od července 2022 postupně zvýšila úrokové sazby (až na současných 4,5 % p. a. u primární úrokové sazby a 4,0 % p. a. u depozitní saz-

by). V prvním čtvrtletí 2022 byly také ukončeny nákupy státních dluhopisů v rámci Nouzového pandemického programu nákupu aktiv (PEPP) s tím, že splatné jistiny budou reinvestovány minimálně do konce roku 2024. U programu nákupů státních dluhopisů na sekundárních trzích (PSPP) probíhaly v roce 2022 již pouze reinvestice splatných jistin, od července 2023 pak byly i tyto operace ukončeny. V reakci na možné riziko přenesení restriktivní měnové politiky do přílišného nárůstu spreadů mezi výnosy státních dluhopisů jednotlivých zemí eurozóny⁵ (což by citelně zvýšilo náklady na obsluhu státního dluhu zejména v zemích jižní Evropy), byl Evropskou centrální bankou schválen tzv. *Transmission Protection Instrument*. Ten spočívá v nákupu dluhopisů veřejného sektoru (se splatností do deseti let) na sekundárním trhu těch zemí, které budou postiženy zhoršenými podmínkami pro financování výpůjční potřeby státu a budou splňovat podmínky z oblasti dodržování fiskálních pravidel EU a fiskální udržitelnosti. Doposud nebyl tento nástroj aktivován. Měnová politika Evropské centrální banky tak v loňském roce velmi přispěla k významnému meziročnímu růstu výnosů státních dluhopisů, kdy se prakticky celá výnosová křivka státních dluhopisů všech zemí eurozóny paralelně posunula směrem nahoru. Na kratším konci (ze záporných hodnot na začátku roku 2022) se výnosy do splatnosti zvýšily v průměru o cca 3,2 p. b., na dlouhém konci pak v průměru vzrostly o cca 2,5 p. b. U výnosů desetiletých státních dluhopisů došlo k jejich meziročnímu růstu v průměru o 1,9 p. b., přičemž největší nárůst výnosů byl v zemích jižní Evropy (v Řecku a na Kypru o 2,6 p. b., v Itálii o 2,3 p. b.). Oproti předchozím letům tak byla např. **řecká vláda** v průběhu roku 2022 nucena financovat část svoji výpůjční potřeby emisemi státních dluhopisů s kratší dobou do splatnosti⁶, v segmentu splatnosti do deseti let vydala dluhopisy s průměrným výnosem ve výši 4 % p. a., u dluhopisů na dlouhém konci výnosové křivky pak realizovala emise

⁵ Průměrný úrokový spread desetiletých státních dluhopisů v zemích eurozóny oproti německým státním dluhopisům se v loňském roce meziročně téměř zdvojnásobil na cca 0,9 p. b., u jižních států dosahoval dokonce 1,8 p. b.

⁶ Vážený průměr doby do splatnosti emisí státních dluhopisů dosáhl v roce 2022 5,5 let, v roce 2021 činil 9,8 let.

pouze v malém objemu. To vedlo k velkému meziročnímu poklesu průměrné doby do splatnosti nově emitovaných dluhových instrumentů o 4,3 roku na 5,5 roku. V **Itálii** byly obdobně jako v minulých letech realizovány aukce jak střednědobých státních dluhopisů, tak i dluhopisů s velmi dlouhou dobou do splatnosti (v únoru 2022 byla uskutečněna nová syndikovaná emise 30letého dluhopisu v objemu 7 mld. eur s výnosem 2,2 % p. a., poté v březnu emise 15letého dluhopisu v objemu 5 mld. eur s výnosem 3,3 % p. a., přičemž tyto emise byly doplněny několika aukcemi 15 až 30letých dluhopisů). Průměrný aukční výnos státních dluhopisů však meziročně vzrostl z historicky nejnižší úrovně za posledních 20 let (0,1 % p. a.) na 1,71 % p. a. K rapidnímu růstu výnosů státních dluhopisů došlo i v zemích, kde ještě v roce 2021 přetrvávaly na delším konci výnosové křivky záporné výnosy (např. v Lotyšsku meziročně vzrostly u desetiletých státních dluhopisů v průměru o 2,3 p. b., na Slovensku o 2,2 p. b., v Lucembursku o 2,1 p. b. anebo v Německu o 1,5 p. b.). Např. na **Slovensku** tak byla v loňském roce část výpůjční potřeby financována emisemi střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů za průměrný výnos 2,3 % p. a. s průměrnou dobou do splatnosti 13,1 roku, **německá** vláda pak emitovala střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy za průměrný výnos do splatnosti 1,2 % p. a. I přes znatelný růst výnosů německých státních dluhopisů zejména pak na dlouhém konci výnosové křivky došlo v roce 2022 k meziročnímu růstu průměrné doby do splatnosti nově emitovaných dluhopisů o 1 rok na 14,6 roku.

V letošním roce pokračuje růst výnosů státních dluhopisů, kdy ke konci třetího čtvrtletí došlo k paralelnímu posunu celé výnosové křivky státních dluhopisů nahoru meziročně v průměru o 0,9 p. b. Desetileté státní dluhopisy za stejné období pak meziročně vzrostly v průměru o 1,7 p. b. (největší růst je opět v zemích jižní Evropy, kdy např. v Řecku dosahují výnosy desetiletých státních dluhopisů ve třetím čtvrtletí 2023 v průměru 3,9 % p. a., v Itálii dokonce 4,3 % p. a.). V **Řecku** tak v letošním roce⁷ dosavadní vývoj výnosů dluhových instrumentů generuje průměrné náklady z financování výpůjční potřeby ve výši 3,3 % p. a., což je nejvyšší úroveň za posledních 10 let. Navíc klesá průměrná doba do splatnosti nově emitovaných dluhových instrumentů⁸, jelikož je výpůjční potřeba řecké vlády z větší části financována emisemi státních pokladničních poukázek. Emise státních dluhopisů v delších splatnostech jsou realizovány v relativně menších objemech, což má za následek postupný pokles průměrné doby do splatnosti dluhu ústředních vládních

⁷ V roce 2022 dosahovaly v Řecku průměrné náklady z dluhového financování výše 1,3 % p. a., což bylo cca 2,5 krát nižší úroveň nižší než při krizi v letech 2010–2012.

⁸ Průměrná doba do splatnosti dluhových instrumentů v aukcích meziročně klesla na 5,03 let, což je (s výjimkou roku 2019) nejnižší hodnota za posledních 13 let.

institucí.⁹ Rapidní růst výnosů za poslední dva roky znamenaly rovněž Estonsko a Slovensko, jejichž desetileté státní dluhopisy se v současnosti pohybují na jedné z nejvyšších úrovní (v září na 4,3 % p. a., resp. 3,9 % p. a.) ze zemí eurozóny. **Estonsko** však svoji výpůjční potřebu financuje primárně formou dlouhodobých půjček, emise státních dluhopisů byla do roku 2020¹⁰ pouze marginální. V případě **Slovenska** nejsou v posledních dvou letech do financování výpůjční potřeby zapojeny státní pokladniční poukázky, ta je tak z velké části pokryta emisemi střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů s průměrným výnosem do splatnosti v letošním roce ve výši 3,8 % p. a. S ohledem na tvar výnosové křivky slovenských státních dluhopisů jsou v průběhu letošního roku emitovány státní dluhopisy s kratší dobou do splatnosti, výrazně jsou pak omezeny aukce dluhopisů s velmi dlouhou dobou do splatnosti. Růst výnosů státních dluhopisů pokračuje i v **Německu**, kdy se průměrný aukční výnos střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů meziročně více než zdvojnásobil na 2,5 % p. a. při průměrné době do splatnosti financujících dluhových instrumentů ve výši 15,2 let.

V zemích mimo eurozónu se výnosy desetiletých státních dluhopisů v loňském roce meziročně zvýšily v průměru o 2,6 p. b. Nejvíce meziročně vzrostly výnosy desetiletých státních dluhopisů v Maďarsku¹¹ (v průměru o cca 4,5 p. b.) a Polsku (v průměru o cca 4,1 p. b.). Důvodem pro tak rapidní růst výnosů státních dluhopisů je především restriktivní měnová politika centrálních bank, které v průběhu roku 2022 zvyšovaly základní úrokové sazby v reakci na vysokou míru inflace. Polská centrální banka v roce 2022 zvýšila základní úrokovou míru celkem o 6 p. b., v Maďarsku dokonce o 10,6 p. b. Mírnější dynamikou pokračuje růst výnosů státních dluhopisů i v letošním roce. Ke konci září došlo k průměrnému meziročnímu růstu o cca 0,9 p. b., kdy největší nárůst zaznamenalo Bulharsko (o 2,2 p. b.). Z titulu posunu výnosové křivky směrem nahoru upravila řada zemí při financování výpůjční potřeby strukturu dluhových instrumentů. **V Maďarsku** došlo v loňském roce k meziročnímu ztrojnásobení objemu emitovaných státních pokladničních poukázek. V kratších splatnostech pak byl v průběhu roku proveden menší počet aukcí státních dluhopisů, jelikož v tomto splatnostním segmentu bylo dosahováno vyšších výnosů do splatnosti než na delším konci výnosové křivky. Po extrémně vysokých výnosech po celé délce výnosové křivky (zejména

⁹ Od historicky nejvyšší úrovně průměrné doby do splatnosti dluhu ústředních vládních institucí dosažené v roce 2019 (20,5 let) tato hodnota setrvale klesá, v roce 2023 činí 17,2 let.

¹⁰ Podíl státních dluhopisů na celkovém dluhu dlouhodobě činil do roku 2020 cca 11 %. V roce 2020 estonská vláda emitovala (po 18 letech od poslední emise) státní dluhopisy v objemu 1,5 mld. eur na pokrytí výdajů spojených s covid-19. Další emise desetiletých státních dluhopisů pak byla realizována v roce 2022 v objemu 1 mld. eur.

¹¹ V říjnu 2022 přesáhl výnos maďarského desetiletého státního dluhopisu 10 % p. a.

v období od 4. čtvrtletí 2022 do konce 2. čtvrtletí 2023) dochází v současné době k mírnému poklesu výnosů maďarských státních dluhopisů ve všech splatnostech, nicméně stále přetrvává inverzní tvar výnosové křivky. V průběhu celého loňského roku vykazovalo inverzní výnosovou křivku státních dluhopisů také **Polsko**. I přesto došlo k mírnému meziročnímu poklesu průměrné doby do splatnosti dluhopisů prodávaných v aukcích, doprovázenému však významným nárůstem průměrného aukčního výnosu do splatnosti o 5,4 p. b. na 6,4 % p. a. Pokles průměrné doby do splatnosti pokračuje i v letošním roce, souvztažně s poklesem průměrného aukčního výnosu na 5,8 % p. a. V letošním roce polská vláda realizovala dokonce i několik aukcí 24letého státního dluhopisu s průměrným výnosem 6,1 % p. a., což byly od roku 2020 první aukce státních dluhopisů s dlouhou dobou do splatnosti. Změna splatnostní struktury střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů prodávaných v aukcích byla patrná i v **ČR**, kdy v loňském roce došlo k významnému meziročnímu nárůstu objemu prodaných státních dluhopisů se splatností do 5 let a k poklesu objemu prodaných dluhopisů v segmentu 10 až 15 let a delších než 15 let. To vedlo k meziročnímu poklesu průměrné doby do splatnosti střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů prodávaných v aukcích o 2,3 roku na 7,4 let, doprovázeném meziročním nárůstem průměrného aukčního výnosu fixně určených střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů o 2,9 p. b. na 4,6 % p. a. V letošním roce jsou naopak v aukcích více prodávány státní dluhopisy s delší dobou do splatnosti (např. meziroční ztrojnásobení objemu státních dluhopisů se splatností nad 15 let, významný nárůst objemu prodaných dluhopisů je i ve splatnostním segmentu 10 až 15 let), což se projevilo v meziročním zvýšení průměrné doby do splatnosti prodávaných dluhopisů v aukcích na 9,3 let. Průměrný aukční výnos střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů v letošním roce pak meziročně mírně poklesl na 4,5 % p. a. Naopak v Dánsku nebo Švédsku provádějí centrální banky méně restriktivní měnovou politiku. Jejich základní úrokové sazby jsou v posledních dvou letech zvyšovány tak, aby byl udržen přibližně stabilní úrokový diferencál k základní úrokové sazbě Evropské centrální banky. V těchto zemích jsou tak dlouhodobě nejnižší výnosy státních dluhopisů ze zemí mimo eurozónu. V **Dánsku** jsou v letošním roce realizovány aukce státních dluhopisů v splatnostním segmentu 2 a 10 let s průměrným výnosem pod 3 % p. a., doplněné několika aukcemi i 30letého státního dluhopisu s průměrným výnosem 2,6 % p. a. Na obdobné výši jako v Dánsku jsou letos dosahovány aukční výnosy státních dluhopisů ve **Švédsku**, a to 2,6 % p. a. Ve Švédsku je výpůjční potřeba

v posledních dvou letech financována více státními dluhopisy v splatnostním segmentu 10 až 15 let, oproti předchozím letům švédská vláda víceméně nerealizuje aukce státních dluhopisů s dobou do splatnosti nad 15 let.

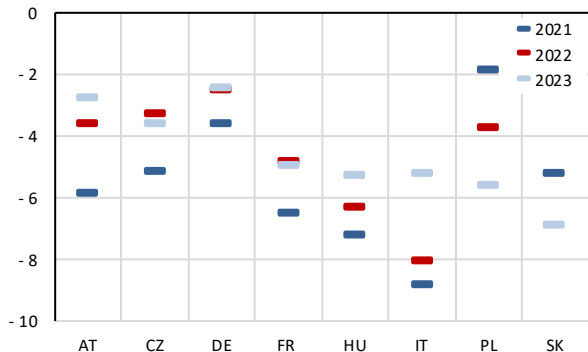
Emise státních dluhopisů ovšem nejsou jediným způsobem krytí veřejného zadlužení. V EU existují země s významným podílem **půjček na financování**. Z národních podzimních notifikací deficitu a dluhu sektoru vládních institucí vyplývá, že v roce 2022 tvořily půjčky významnou část veřejného dluhu v Řecku (74,1 % celkového dluhu, přičemž se z 98 % jedná o dlouhodobé půjčky), Estonsku (54,1 %) a na Kypru (38,2 %). Podílu půjček přes 30 % celkového dluhu dosahuje dlouhodobě také Švédsko (35,9 %) a Chorvatsko (31,2 %). V Estonsku došlo od roku 2020 k poklesu podílu půjček od Evropské investiční banky na celkovém dluhu o cca 34 p. b., jelikož je nárůst dluhu kryt emisemi státních dluhopisů, ke kterým vláda zcela výjimečně přistoupila v roce 2020 v souvislosti s pandemií a v roce 2022 z důvodu financování dopadů energetické krize. V Řecku se podíl půjček (od Mezinárodního měnového fondu a ze stabilizačních mechanismů EU) na financování dluhu v posledních pěti letech mírně snižuje z důvodu návratu řeckých státních dluhopisů na dluhopisové trhy od roku 2017. Naopak největší meziroční zvýšení podílu půjček na celkovém dluhu v zemích EU byl v loňském roce v ČR (o 5,1 p. b. na 12,6 %), což bylo způsobeno mj. půjčkou od Evropské komise prostřednictvím nástroje pro dočasnou podporu na zmírnění rizik nezaměstnanosti v mimořádné situaci (SURE) v celkové výši 2,5 mld. eur.

Země EU mají také možnost financovat specifické investice a reformy čerpáním zvýhodněných půjček z několika nástrojů EU. Nejvýznamnější je **Nástroj pro oživení a odolnost**, který pro půjčky členským státům disponuje celkovou alokací 385,8 mld. eur, ze které byly doposud čerpány půjčky v objemu 56,6 mld. eur. Největší podíl z celkové alokace hodlá využít Itálie, která ze schváleného objemu půjček ve výši 122,6 mld. eur vyčerpala 46,5 mld. eur. Na základě revizí Národních plánů pro oživení a odolnost plánují využít půjčky ve větším objemu také Španělsko (84,3 mld. eur) nebo Polsko (34,5 mld. eur). Nižší objem půjček pak plánuje čerpat Rumunsko (vyčerpáno 3,6 mld. eur z alokace 14,9 mld. eur), Řecko (5,3 mld. eur z alokace 17,7 mld. eur) nebo Portugalsko (1,1 mld. eur z alokace 5,9 mld. eur). Kolem 1 mld. eur budou čerpat také Litva a Slovinsko. V Belgii a na Kypru se plánovaný objem půjček pohybuje do 0,3 mld. eur. ČR plánuje čerpat půjčku ve výši 19,4 mld. Kč (EK, 2023g) na financování investic v oblasti dostupného bydlení, na digitalizaci nebo vývoj čipů.

Graf 3.1: Saldo ve vybraných zemích EU

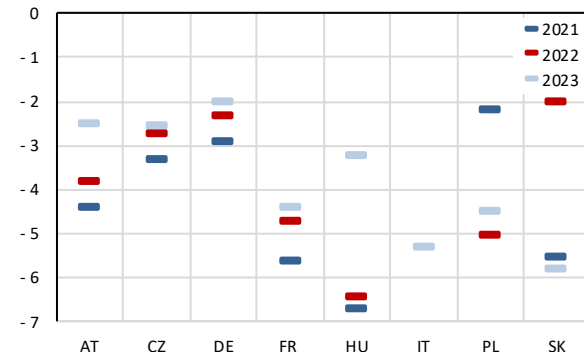
% HDP

Zdroj: Eurostat (2023b). Údaje za ČR ČSÚ (2023a, 2023b) a MF ČR.

Graf 3.2: Strukturální saldo ve vybraných zemích EU

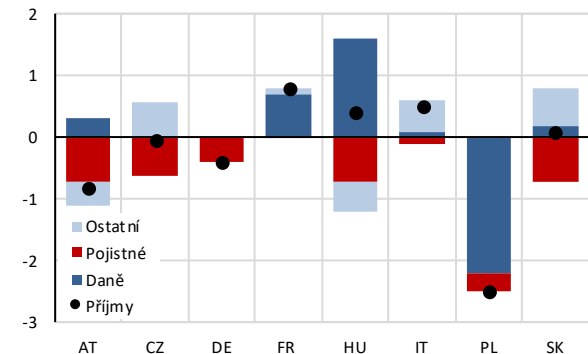
% HDP

Zdroj: EK (2023a). Údaje za ČR ČSÚ (2023a, 2023b) a MF ČR.

Graf 3.3: Změna příjmů v letech 2021–2022

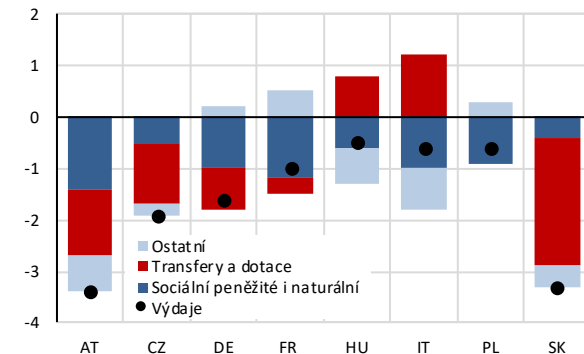
v procentních bodech HDP

Zdroj: Eurostat (2023a, 2023b). Údaje za ČR ČSÚ (2023a, 2023b).

Graf 3.4: Změna výdajů v letech 2021–2022

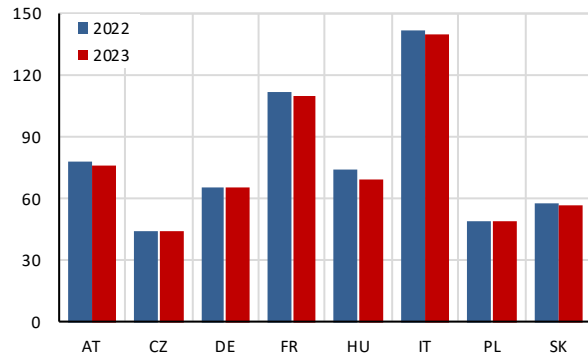
v procentních bodech HDP

Zdroj: Eurostat (2023a, 2023b). Údaje za ČR ČSÚ (2023a, 2023b).

Graf 3.5: Dluh ve vybraných zemích EU

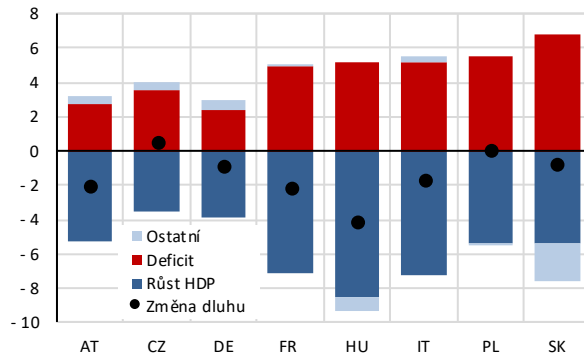
% HDP

Zdroj: Eurostat (2023b). Údaje za ČR ČSÚ (2023a, 2023b) a MF ČR.

Graf 3.6: Změna zadlužení v letech 2022–2023

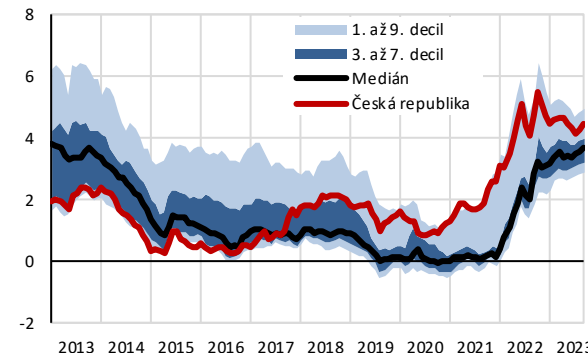
v procentních bodech HDP

Zdroj: Eurostat (2023b). Údaje za ČR ČSÚ (2023a, 2023b) a MF ČR.

Graf 3.7: Výnosy dluhopisů ČR a zemí EU

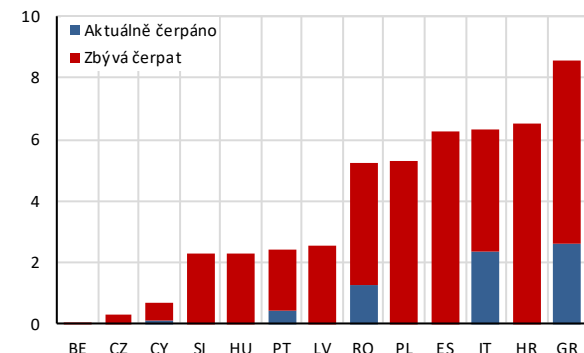
% p. a., výnosy desetiletých státních dluhopisů pro konvergenční účely

Zdroj: ECB (2023).

Graf 3.8: Půjčky z Nástroje pro oživení a odolnost

% HDP roku 2022, stav čerpání půjčky k 9. říjnu 2023

Zdroj: EK (2023h). Výpočty MF ČR.

4 Dlouhodobá udržitelnost důchodového systému

Dlouhodobá udržitelnost patří mezi soustavně diskutované otázky českých veřejných financí. Přestože se proces stárnutí populace projevuje již v současné době, největší riziko představuje demografický vývoj, který patrně nastane v několika následujících dekádách a významně zvýší poměr osob v důchodovém věku k ekonomicky aktivní populaci. Vláda přišla v letošním roce s několika úpravami v důchodovém systému, přičemž se jedná o první část reformy. Její druhá část se aktuálně dokončuje. Stárnutí populace však neovlivňuje pouze důchodový systém, nýbrž si vyžádá aktivní opatření i v oblasti zdravotní či dlouhodobé péče nebo vzdělávání.

4.1 Vývoj parametrických změn důchodového systému

Mezi faktory, které ovlivňují dlouhodobé projekce, kromě makroekonomických a demografických předpokladů a projekcí (Tabulka 4.1) samozřejmě patří nastavení vlastního důchodového zabezpečení.

Z parametrů důchodového systému je v první řadě nutné zmínit **statutární důchodový věk**. S účinností od 1. ledna 2018 (zákon č. 203/2017 Sb.) došlo zatím k poslední změně, kterou se věk odchodu do důchodu zvyšuje, dokud nedojde v průběhu příští dekadý ke sjednocení na 65 letech. Ministerstvo práce a sociálních věcí je zákonem pověřeno, aby v pravidelných pětiletých intervalech zhodnotilo důchodový věk a případně navrhlo úpravu jeho výše tak, aby pojištěnci strávili v průměru čtvrtinu svého života ve starobním důchodu. Změny v nastavení důchodového věku by se navíc neměly týkat osob, kterým bude v době provedení revize více než 55 let. Přestože z prvního vyhodnocení (MPSV, 2019) vyplynula potřeba úpravy důchodového věku minimálně pro současné čtyřicátníky a mladší, vláda rozhodla prozatím ponechat statutární důchodový věk ve stávajícím nastavení na úrovni 65 let. V oblasti důchodového věku se však připravuje úprava, která by měla zajistit automatický přepočítání dle doby dožití.

Vývoj statutárního věku odchodu do důchodu má vliv i na podmínky permanentních **vdovských a vdoveckých důchodů**, u nichž je věková hranice svázána se starobními důchody. U **předčasných důchodů** se hranice zkracuje

na dobu tří let před statutárním věkem odchodu do důchodu. Zároveň se zpřísnila penalizace za předčasný odchod do důchodu v prvních dvou letech (penalizace se zvyšuje na 1,5 % výpočtového základu za každé čtvrtletí) a prodlužuje se doba pojištění potřebná pro nárok na 40 let (zákon č. 270/2023 Sb.).

Valorizace důchodů je stanovena součtem růstu indexu životních nákladů důchodců (již se tedy nebude přihlížet k indexu spotřebitelských cen) a jedné třetiny (namísto poloviny) růstu reálných mezd (zákon č. 270/2023 Sb.). Valorizace se provádí jednou ročně k 1. lednu s výjimkou situace, kdy inflace dosáhne alespoň 5 % od konce předchozího rozhodného období. V mimořádných termínech se aplikuje částečné zvýšení a dočasný příspěvek v jednotné výši. Zbylé zvýšení podle inflace se pak provede v lednu následujícího roku. V rámci valorizace důchodů existuje s účinností od roku 2017 možnost diskrece (zákon č. 212/2016 Sb.). Nedosahuje-li zvýšení průměrného důchodu při zákonné valorizaci výše 2,7 %, je vláda oprávněna k úpravě důchodů svým nařízením až na tuto hodnotu. V ostatních případech se postupuje podle zákonného valorizačního vzorce. Zásadní změnou ve valorizacích důchodů je omezení v případě předčasných důchodů (zákon č. 270/2023 Sb.). Od doby přiznání předčasné penze až do dosažení řádného věku odchodu do důchodu se tyto důchody v jejich procentních výměrách nevalorizují.

4.2 Projekce důchodového systému

Aktuální populační projekce Eurostatu (2023c) předvídá pokles počtu obyvatel ČR v dlouhém období do roku 2070 oproti současnosti o 1,7 %. Míra závislosti měřená jako podíl osob starších 65 let k osobám v produktivním věku má do roku 2070 dosáhnout přibližně 47 %. Vývoj není jen důsledkem poklesu počtu osob v produktivním věku, ale rovněž zvyšováním průměrné doby dožití. Podíl osob ve věku 85 let a starších k počtu osob ve věku 65 let a starších se má v horizontu projekce více než zdvojnásobit (Graf 4.1).

Trend dlouhodobých penzijních projekcí je primárně určen demografickým vývojem a zákonem stanoveným věkem odchodu do důchodu. Z toho vyplývá, že výdaje na důchody by měly v relaci k HDP do roku 2030 růst

pomaleji. Po roce 2030 dochází k zastavení zvyšování důchodového věku a do důchodu začínají odcházet silné ročníky ze 70. let 20. století. To vede k poměrně dramatickému nárůstu výdajů na více než 11 % HDP těsně před rokem 2060 s následným poklesem na 10,4 % HDP na konci horizontu projekce v roce 2070 (Tabulka 4.1, spodní část). Pokles výdajů je dán demografickými faktory, kdy budou do důchodu odcházet slabší ročníky narozené v 90. letech 20. století a nahrazovat ročníky silnější.

Dlouhodobé projekce pracují s konstantními **příjmy důchodového systému** v souladu se stálým podílem náhrad zaměstnancům na HDP a konstantní sazbou pojistného. Očekáváme, že s ohledem na projektovaný vývoj výdajů bude saldo záporné v celém horizontu pro-

jekce (Graf 4.3). Vývoj v posledních letech ukazuje na prohlubování deficitu důchodového systému vlivem hospodářských dopadů pandemie. Z přebytku 0,3 % HDP v roce 2019 skončilo hospodaření v roce 2020 deficitem 0,7 % HDP. Naproti tomu v roce 2021 došlo k obnovenému růstu příjmů a vliv pandemie se výrazně projevil na straně výdajů úbytkem počtu poživatelů důchodových dávek. Systém tak skončil s téměř vyrovnaným hospodařením. V důsledku klesajících reálných mezd a nižší dynamiky pojistného na jedné straně, a výrazného zvýšení inflace, které v roce 2022 vedlo ke dvěma mimořádným valorizacím, se saldo důchodového systému opět propadlo do deficitů dosahujících více než 0,3 % HDP. V roce 2023 očekáváme další prohloubení k cca 1 % HDP. Stabilizací situace (nižší dynamika míry inflace) by se saldo mělo postupně zlepšovat a kolem roku 2030 již projektujeme schodek 0,2–0,3 % HDP. V dalším období se bude saldo ovšem opět zhoršovat vlivem demografického vývoje, kdy se kolem roku 2060 prohloubí k –3,4 % HDP. V poslední dekádě projekce (viz výše) by se měl deficit začít snižovat a do konce roku 2070 klesnout o cca 0,6 p. b.

Ve srovnání s předchozími projekcemi EK (2021b) očekáváme v současnosti nižší poměr výdajů k HDP (Graf 4.4), které by ve svém vrcholu měly být zhruba o 0,8 % HDP nižší. Jedním z důvodů jsou příznivější demografické a makroekonomické předpoklady, které tento poměr pozitivně ovlivňují především v prvních dvou dekádách projekcí. Následně se začne více projevovat efekt novelizace zákona o důchodovém pojištění, který okolo roku 2060 přispívá ke snížení výdajů na penze o téměř 0,5 % HDP ročně. Vliv změny valorizace penzí (v závislosti na nižším zohlednění míry růstu reálných mezd z jedné poloviny na jednu třetinu) z toho činí cca 0,3 % HDP a zpřísnění podmínek pro předčasné důchody lze připsat zbývajících 0,2 % HDP.

Předpoklady základního scénáře na tak dlouhý horizont jsou pochopitelně předmětem značné nejistoty. Změna v předpokladech pak může mít poměrně velký význam pro hodnocení udržitelnosti systému. Z tohoto důvodu je

kalkulováno několik alternativních scénářů vývoje s ohledem na dílčí parametry makroekonomického či demografického vývoje.

Investice, které by zvýšily **tempo růstu souhrnné produktivity výrobních faktorů** o 0,2 p. b., by vedly ke snížení poměru penzijních výdajů k HDP o 0,2 p. b. Ve srovnatelném rozsahu by na výdaje dopadl negativně scénář poklesu dynamiky souhrnné produktivity o 0,3 p. b. (Graf 4.2).

Vyšší **doba dožití obyvatel** o 2 roky by zvýšila výdaje na penze o 0,7 p. b. vlivem v průměru delšího období pobírání starobních penzí (Graf 4.5).

Nižší **míra porodnosti** o 20 % by zatížila důchodový účet vyššími výdaji o 0,6 p. b. (Graf 4.6). K míře porodnosti je však třeba dodat, že již podstatně vzrostla v posledních letech a je pravděpodobné, že může v následujících letech spíše klesnout než růst. Zároveň platí, že při současném nastavení parametrů důchodového systému výdaje v daném horizontu při vyšší porodnosti relativně klesají, nicméně o to větší tlak na důchodový systém bude za jeho koncem, tedy po roce 2070.

Výše **věkové hranice pro odchod do starobního důchodu** hraje ve vývoji výdajů nezanedbatelnou roli. Pokračování jejího růstu nad současnou zákonem stanovenou hranici 65 let v souladu s vývojem očekávané doby dožití by znamenalo snížení výdajových tlaků v dlouhém období až o 1,4 % HDP (Graf 4.7). Prakticky okamžitě zastavení dalšího růstu a fixace hranice věku odchodu do důchodu na úrovni 63 let by pak naopak přinesly dodatečné výdajové tlaky na prohloubení deficitu systému až o 1,2 % HDP v roce 2070.

Poslední scénář pracuje s rozdílným předpokladem o vývoji **migračního salda**, které se v dlouhodobém horizontu základního scénáře pohybuje v průměru na úrovni okolo 25 tisíc osob. Ukazuje se, že o třetinu vyšší roční příliv obyvatel ze zahraničí by omezil výdaje v závěru horizontu projekcí o 0,3 % HDP (Graf 4.8). Naopak v případě o třetinu nižšího migračního salda by pak výdaje vzrostly o 0,4 % HDP více.

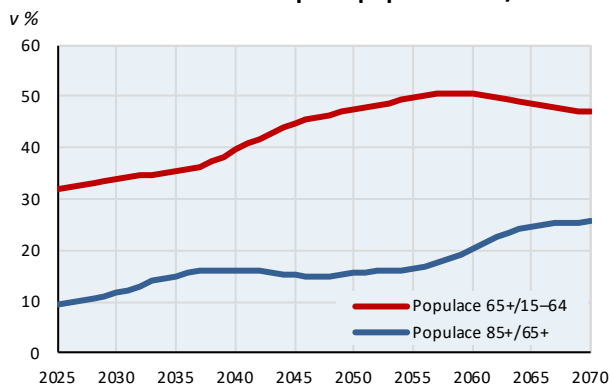
Tabulka 4.1: Základní makroekonomické a demografické předpoklady a projekce penzijních výdajů

		2022	2030	2040	2050	2060	2070
			Projekce	Projekce	Projekce	Projekce	Projekce
Hodinová produktivita práce	změna v %	0,5	1,6	2,3	2,0	1,6	1,2
Reálný HDP	změna v %	2,5	1,3	1,6	1,6	1,6	1,2
Míra participace (ve věku 20–64)	%	83,1	81,9	81,0	81,4	82,1	81,5
Míra nezaměstnanosti (ve věku 20–64)	%	2,2	2,6	2,7	2,7	2,6	2,6
Populace starší 65 let	% celkové populace	20,4	21,5	24,3	27,3	28,6	27,4
Důchody celkem	% HDP	8,7	8,0	9,2	10,6	11,0	10,4
Starobní důchody	% HDP	7,3	6,8	7,9	9,4	9,7	9,2
Invalidní důchody	% HDP	0,9	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
Pozůstalostní důchody	% HDP	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,6

Pozn.: Hodnoty v tabulce odpovídají předpokladům dlouhodobých projekcí v době jejich vzniku v první polovině roku 2023. Součet hodnot pro jednotlivé typy důchodů se nemusí rovnat celkovým výdajům vlivem zaokrouhlení.

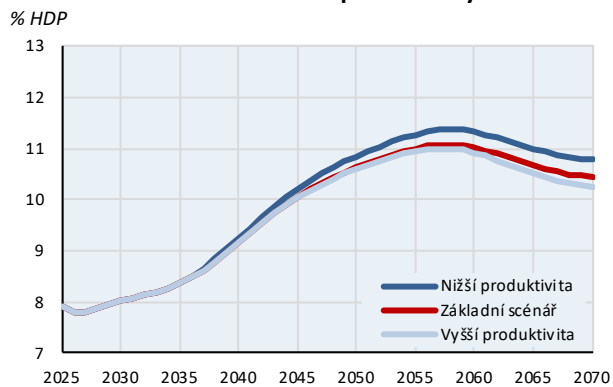
Zdroj: EK (2023b), Eurostat (2023c). Výpočty MF ČR.

Graf 4.1: Míra závislosti a podíl populace 85+/65+

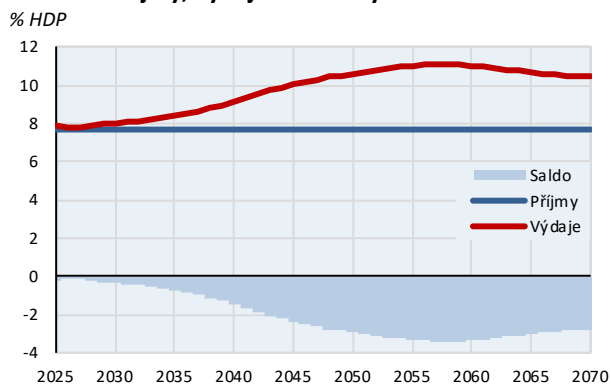
Zdroj: Eurostat (2023c). Úprava MF ČR.

Graf 4.2: Alternativní scénáře produktivity

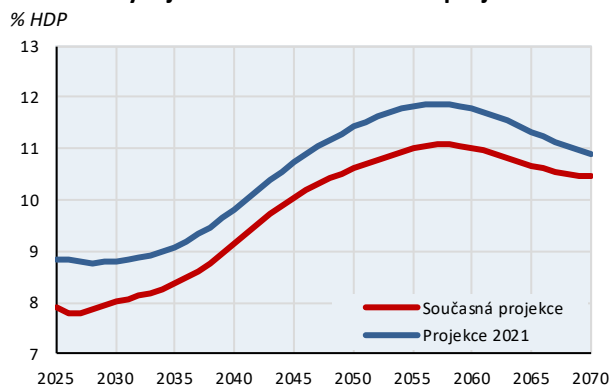
Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.3: Příjmy, výdaje a saldo systému

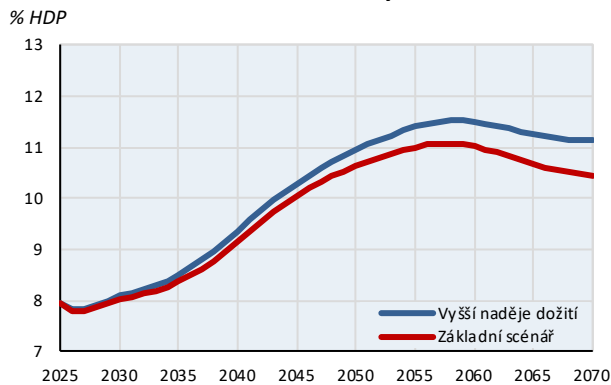
Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.4: Výdaje dle minulé a současné projekce

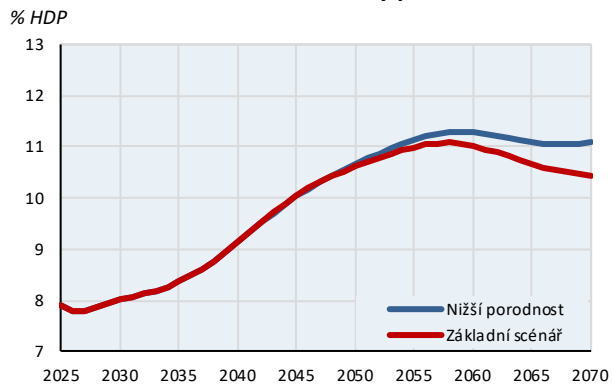
Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.5: Alternativní scénáře doby dožití

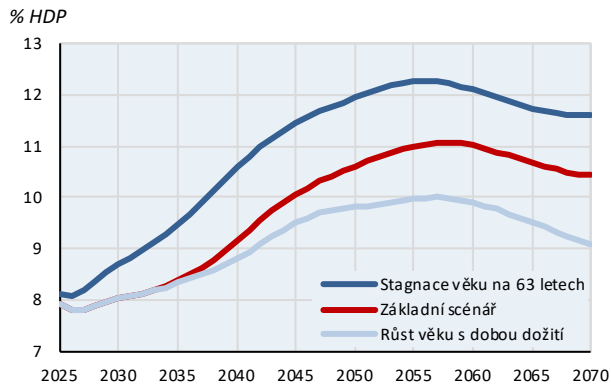
Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.6: Alternativní scénáře míry porodnosti

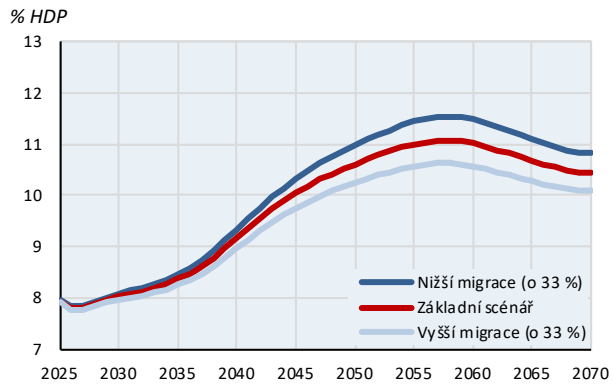
Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.7: Alternativní scénáře věkové hranice

Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 4.8: Alternativní scénáře migrace

Zdroj: Výpočty MF ČR.

5 Konsolidační balíček

Odpovědná rozpočtová politika je jednou z priorit vlády. Od listopadu 2022 probíhala intenzivní jednání napříč vládní koalicí o podobě, rozsahu a skladbě konsolidace veřejných financí. Celý soubor opatření byl představen 11. května 2023 a vláda jej schválila na svém zasedání dne 28. června 2023 (usnesení vlády č. 469). Jde o zásadní opatření v oblasti budoucího směřování českých veřejných financí a jejich dlouhodobé udržitelnosti v souvislosti s úpravami v důchodovém systému. Balíček obsahuje i novelu zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti a implikuje minimálně o tři roky rychlejší návrat ke střednědobému rozpočtovému cíli oproti současnému znění zákona.

Počátek třetí dekády 21. století byl poznamenán výraznými nabídkovými šoky způsobenými pandemií onemocnění covid-19, již následovala válka na Ukrajině a energetická krize. Řada států na vzniklou situaci reagovala výraznou fiskální expanzí, která citelně zhoršila zadluženost veřejných financí. Přestože většina klíčových opatření v evropských ekonomikách nesla společné znaky, v ČR byly některé změny trvalého charakteru, což prohloubilo strukturální nerovnováhu mezi veřejnými příjmy a výdaji. ČR vstupovala do období zhoršených podmínek s jedním z nejnižších veřejných dluhů ve vztahu k HDP v EU a s přebytky veřejných rozpočtů. Po roce 2019 však tuzemské veřejné finance vykazují druhý nejvyšší nárůst zadlužení v EU (Graf 5.1). Ačkoliv tempo zadlužování již zpomalilo, vděčí za to silnému růstu nominálního HDP. ČR sice i nadále plní kritérium 60 % HDP pro úroveň dluhu sektoru vládních institucí a rovněž národní dluhové pravidlo (viz část 2.4), ve spojení s dalšími nároky vyplývajícími z výzev v oblasti energetické soběstačnosti, stárnutí populace a nákladů souvisejících s přechodem na nízkouhlíkové hospodářství se

prostor fiskální politiky výrazně zmenšuje. Přitom je role veřejných financí a fiskální politiky, jak ukázaly poslední krize, obtížně zastupitelná. V ČR to platí zejména o státním rozpočtu, jenž má zdaleka největší podíl na zmírňování šoků. Zdravé veřejné finance umožňují veřejnému sektoru uspokojivě plnit své funkce – alokační v případech tržní neefektivnosti alokace zdrojů (tržního selhání), redistribuční, díky níž dochází k přerozdělení bohatství a důchodů, a konečně funkci stabilizační, jejíž podstatou je umenšování cyklických výkyvů v ekonomice a jejich negativních dopadů na zaměstnanost či cenovou hladinu.

Konsolidační balíček, který připravila vláda ČR v první polovině roku 2023, podstatně zlepšuje hospodaření státního rozpočtu. Jeho zaměření směřuje především na krátký až střední horizont. Pro dosažení nízkého rizika finanční neudržitelnosti veřejných politik v dlouhém období bude nutné učinit další kroky, kupříkladu řešení strukturálních problémů důchodového systému, zdravotnictví a dlouhodobé péče ve světle stárnutí české populace.

5.1 Teoretické přístupy k významu konsolidace veřejných financí

Na tomto místě je vhodné se zastavit nad otázkou, jaké formy by měla konsolidace nabývat a jaké faktory determinují její úspěšnost. Odpovědi na tyto otázky se pokusila přinést celá řada autorů. V první řadě Bibow (2004), který zpracoval empirickou analýzu zkušeností s prováděním konsolidačních opatření v USA, Japonsku a eurozóně během devadesátých let 20. století, identifikoval dvě odlišné strategie konsolidace. První se spoléhá na hospodářský růst, zatímco druhá se opírá o vlastní úsporná opatření. Autor tvrdí, že přístup založený na fiskální restrikci může být z hlediska výsledků úspěšný v malých otevřených ekonomikách, neboť negativní dopady restrikce může kompenzovat či dokonce převážít pozitivní hospodářský vývoj v zahraničí. Důležitou roli proto hraje správné načasování snižování strukturálního schodku. Příkladem úspěšné konsolidace byla švédská v 90. letech 20. století. Molnár (2012) a Okwuokei (2014) však upozornili, že zkušenosti s tímto způsobem „ozdravování“ veřejných rozpočtů jsou smíšené. V kontextu otevřených ekonomik nenalezli Barrios et al. (2010) oporu pro tezi, že obecně devalvace či depreciace směnných kurzů měny jsou zárukou dosažení úspěšné fiskální konsolidace. Tento výsledek může být vysvětlen celou řadou možných faktorů, jako je například stupeň

otevřenosti ekonomiky či způsob promítání změn směnného kurzu do tuzemské cenové hladiny. Naopak Lambertini a Tavares (2005) analyzovali údaje ze zemí OECD v letech 1970–1998 a poznamenali, že přirozené oslabení jak nominálního, tak reálného směnného kurzu zvyšujícího konkurenceschopnost často předcházelo epizodám úspěšných fiskálních konsolidací. Jednoprocentní průměrná depreciace měny v letech předcházejících konsolidaci vedla ke zhruba dvouprocentnímu zvýšení pravděpodobnosti jejího úspěchu. Také Bilicka et al. (2012) se zabývali vlivem depreciace měny na úspěšnost fiskální konsolidace, konkrétně ve Velké Británii během velké recese. I jejím důsledkem zde měna postupně oslabovala jak vůči dolaru, tak i vůči euru, což by naznačovalo zmírnění negativních dopadů do agregátní poptávky prostřednictvím stimulace čistého exportu, avšak ekonometrické odhady tento předpoklad nepotvrdily.

Velké ekonomiky se však při konsolidaci svých veřejných financí na tento mechanismus substituce domácích faktorů růstu těmi zahraničními příliš spoléhat nemohou, jak ukázal příklad Japonska, ale na druhé straně mají k dispozici všechny makroekonomické nástroje, aby

se zasadily o růst domácí poptávky. Klíčovým parametrem pro úspěch konsolidace je optimální souhra fiskální a monetární politiky. Právě Japonsku se optimální přístup ke konsolidaci nepodařilo nalézt, v 90. letech byla tamní fiskální konsolidace v rozporu s doporučeními odborníků. V této souvislosti Fournier et al. (2022) do budoucna navrhovali Japonsku provádět v krátkém období podpurnou fiskální politiku s cílem snížit zápornou mezeru výstupu a minimalizovat hysterezi, tedy zmírňovat dlouhodobé negativní dopady krize na ekonomiku. Ve střednědobém horizontu by však již měla přijít pozvolná fiskální konsolidace motivovaná potřebou stabilizovat dluh a postupně obnovovat finanční prostředky nezbytné tváří v tvář sílícím demografickým tlakům.

Příkladem úspěšného provedení tohoto konsolidačního přístupu jsou USA, jimž se podařilo udržet domácí poptávku na růstové trajektorii a současně mít udržitelné veřejné finance. Počátkem recese 90. let 20. století hospodářská politika nebyla nastavena restriktivně, vestavěným fiskálním stabilizátorům bylo umožněno volné působení, zatímco měnová politika byla včas a na dostatečné úrovni uvolněna, aby mohla stimulovat soukromé výdaje. Podpora silného růstu domácí agregátní poptávky podpořila pasivní formu konsolidace veřejných financí v USA, neboť dobré hospodářské poměry přinesly veřejným rozpočtům dodatečné příjmy a současně též úsporu v prostředcích vyčleněných na sociální dávky. Obdobný proticyklický přístup zvolily USA i v případě recese na přelomu milénia (Truger et al., 2010). Naopak jako případ neúspěšně provedené konsolidace je uvedena eurozóna na počátku tohoto století, jež ji založila na nekoordinovaném kontraproduktivním mixu úsporných opatření a snaze o udržení cenové stability ze strany monetární politiky. Úsporná opatření a s tím související

stagnace snižuje daňové příjmy, případně vedou k navyšování daňového zatížení a příspěvků na sociální zabezpečení, zatímco úsporný trend ve veřejných investicích bude vyvážen rostoucím nákladem na podpory v nezaměstnanosti a na obsluhu veřejného dluhu. Stagnace hospodářství a vysoká nezaměstnanost tak nedopadají negativně pouze na tehdejší generace, ale rovněž na generace následující, které zdědí menší kapitál spolu s větším dluhem (Bibow, 2004).

Kromě výše zmíněného může úspěšnost konsolidace determinovat také její struktura (podrobněji viz níže), délka jejího trvání (De Rugy a Salmon, 2020), naproti tomu, efekt objemu konsolidačních opatření (měřený změnou primárního salda) je sporný (Okwuokei, 2014; De Rugy a Salmon, 2020). Ačkoliv zmíněné parametry mohou být nastaveny správně, důležitý je rovněž způsob komunikace konsolidace (McCrae et al., 2009). V odborném diskurzu se vedou ale i spory o to, jakým způsobem konsolidace dopadne na ekonomický růst. Zhruba do 90. let 20. století převládal názor vycházející z keynesiánské ekonomické teorie, že konsolidace veřejných financí jakožto restriktivní fiskální politika povede k negativním dopadům na výstup hospodářství (Samuelson, 1997). Od konce minulého století někteří autoři studií začali upozorňovat na možnou existenci, tzv. ne-keynesiánských efektů fiskálních konsolidací, které se vyznačují zvýšením agregátní poptávky skrze snížení úrokových sazeb stimulačím investice a rovněž v důsledku nárůstu spotřeby vyvolané očekáváním budoucího snížení daňového břemena a tedy vyšších příjmů (např. Giavazzi a Pagano, 1990; 1996; ČSÚ, 2004). Zkoumání ne-keynesiánských efektů je dodnes předmětem zájmu odborníků, avšak jejich existence je spíše sporná (Georgantzas et al., 2023; Alesina et al., 2019; Afonso et al., 2022).

5.2 Optimální struktura fiskálních konsolidací

Konsolidační balíček (senátní tisk č. 161) obsahuje opatření, která zlepšují saldo veřejných financí v roce 2024 o 114 mld. Kč, v roce 2025 počítá s dalším pozitivním dopadem na veřejné rozpočty ve výši 24 mld. Kč.¹² Celkové dopady na veřejné rozpočty v obou letech tak činí téměř 138 mld. Kč. Nastavený poměr vyčíslených dopadů opatření na straně příjmů a výdajů veřejných rozpočtů nijak neodporuje převažujícím závěrům prezentovaných v odborné literatuře, která mírně upřednostňuje výdajově zaměřené konsolidace. Alesina et al. (2017; 2018; 2019) ve svých studiích dospěli k závěru, že konsolidace orientované na snižování výdajů měly mírnější negativní dopad na hospodářský růst než zvyšování daní. Uvedené výzkumy poukázaly rovněž na to, že sociální transfery nemají charakter negativních daní a jejich snížení ekonomický růst poškodí méně než

ekvivalentní zvýšení daní. Příčinou tohoto odlišného efektu jsou soukromé investice (tedy nikoliv čistý export nebo soukromá spotřeba). Alesina et al. rovněž odhadli multiplikátory pro jednotlivé typy konsolidací v závislosti na fázi hospodářského cyklu. Zjistili, že multiplikátor, mající negativní dopad na ekonomický výstup, u konsolidace zaměřené na výdaje je přibližně třikrát nižší než u konsolidace skrze zvyšování daní a že multiplikátory jsou obecně nižší v době recese. K podobným závěrům dospěli i De Rugy a Salmon (2020), kteří prostřednictvím své empirické analýzy zjistili, že strategie založené na snižování výdajů byly oproti těm založeným na změnách zdanění úspěšnější při snižování úrovně zadlužení. Snižování výdajů způsobilo jen minimální negativní dopady do hospodářského růstu, zatímco zvýšení daní se projevovalo jeho hlubokým a dlouhodobým propadem. Úspěšné konsolidace byly alespoň ze dvou třetin založeny na snižování výdajů. Mnohem opatrnějšími závěry k odbornému diskurzu přispěla nedávná studie Balasundharama et al. (2023), podle níž by kombinace příjmových a výda-

¹² Veškeré uváděné údaje ohledně dopadů konsolidačního balíčku do rozpočtu jsou uváděny v akruální metodice pro celé veřejné finance.

jových opatření měla být přizpůsobena na míru podmínkám v dané ekonomice. Státy s relativně rozsáhlým veřejným sektorem (v poměru k HDP) logicky mají prostor pro snižování běžných výdajů, zejména mzdových nákladů a transferů. Naopak v případě zemí, které mají nízké příjmy vůči HDP, by měla být větší váha přikládána jejich zvýšení, což se může ukázat jako nezbytné nejen pro fiskální konsolidaci, ale také pro řešení dlouhodobých výzev, jako je snižování chudoby, změna klimatu či stárnutí populace.

Stále více odborných studií ukazuje, že fiskální konsolidace zaměřené na příjmovou stranu mohou být rovněž úspěšné (Kasun, 2019; Bhattarai a Benjasak, 2021; Ciminelli et al., 2017). Klíčový je totiž kontext a výchozí podmínky konsolidace. Záleží jak na dosavadní daňové zátěži, tak na volbě nástrojů, pozici ekonomiky v cyklu či mezním sklonu ke spotřebě. Paulus et al. (2017) v této souvislosti poukazují na skutečnost, že příjmově založené konsolidace veřejných financí (spíše nespolehlající na změny daně z přidané hodnoty, svou povahou regresivní daně) rovněž mohou mít v některých případech méně destruktivní krátkodobý dopad do agregátní poptávky, neboť nezasahují rozpočty domácností s omezenými peněžními zdroji tolik jako konsolidace založené na snižování výdajů. Jinými slovy lze říci, že na domácnosti s omezenými peněžními zdroji snižování veřejných výdajů dopadá daleko hůře než zvyšování daní, což je dáno

5.3 Obsah konsolidačního balíčku

Na výdajové straně veřejných rozpočtů by již v prvním roce konsolidačního balíčku mělo být ušetřeno 49 mld. Kč a v následujícím roce dalších 16 mld. Kč. Větší části této sumy se plánuje dosáhnout prostřednictvím revize a definitivního zrušení některých vyplácených dotací. Přístup byl zvolen z důvodu nákladnosti, nepřehlednosti, nesystémovosti a neadresnosti dotací. Nezanedbatelný díl dotací postrádá vazbu na svůj původní cíl spočívající v redukování sociálních, regionálních, zdravotních i mnoha dalších nerovností. Zvyšuje se rovněž spoluúcast konečných příjemců dotací z EU (MF ČR, 2023e; 2023g). Značná část úspor se má také odehrát ve veřejném sektoru. Ústřední orgány státní správy sníží provozní výdaje o 5 % a dojde k redukci nákladů na platy ve veřejném sektoru. Objem finančních prostředků na platy ve státní správě se sníží o 2 %, zpomalí se tempo růstu platů ústavních činitelů a dojde k 50% poklesu prostředků do fondu kulturních a sociálních potřeb.¹³

Kromě těchto výraznějších položek by měly být ušetřeny další prostředky v řádu jednotek miliard korun. Jedná se o zrušení 77 územních pracovišť Finanční správy a pracovišť Celní správy, po jejichž službách přetrvávala nízká poptávka. Náhrady platu při dočasné pracovní neschop-

tím, že škrty mohou zahrnovat např. snížení peněžitých i naturálních sociálních dávek apod. A právě ty mohou být mnohem důležitějším zdrojem příjmů pro nízkopříjmové domácnosti než úpravy na příjmové straně veřejných rozpočtů.

Jedním z kritérií pro úspěšnou konsolidaci veřejných financí opírající se primárně o změny na příjmové straně je počáteční úroveň zdanění. Ekonomické subjekty v ČR jsou oproti průměru států eurozóny i EU daněny spíše menší měrou (Graf 5.3), současně se daňová kvóta v ČR nevymyká zdanění v ostatních středoevropských ekonomikách. V roce 2022 se v ČR, Slovensku, Polsku a Maďarsku lišila pouze v desetinách procentního bodu.

K daňovým příjmům doporučuje OECD (2023e) ve svém Hospodářském přehledu pro ČR revizi systému tak, aby došlo k lepší harmonizaci hospodářských, společenských a environmentálních cílů. Dokument rovněž kritizoval dosavadní nastavení systému sazeb daně z přidané hodnoty spoléhající se na dvě snížené sazby, které hodnotí jako neefektivní z hlediska boje proti chudobě. Současně se však pozastavil nad nízkou úrovní břemene méně distorzních daní ve vztahu k hospodářskému růstu, jimiž jsou například ekologické daně či daň z nemovitých věcí.

nosti by měly být nově hrazeny z prostředků na platy, a nikoliv z výdajových limitů stanovených mimo platovou oblast. Konsolidaci veřejných financí by také mělo napomoci zrušení kolkových plateb jakožto platebního prostředku, používání elektronických pokutových bloků namísto dnešních papírových a integrace justičních pohledávek pod křídla Celní správy ČR. Celkově se na výdajích týkajících se náhrad zaměstnancům a provozu státu ušetří za oba roky 16 mld. Kč.¹⁴ Dále dojde ke zpřísnění vyplácení podpory v nezaměstnanosti a rovněž se sníží maximální roční státní podpora stavebního spoření z 2 000 Kč na 1 000 Kč, což veřejným rozpočtům přinese 3 mld. Kč. Dalších 5 mld. Kč bude uspořeno díky nižším úrokovým nákladům z titulu poklesu schodku, resp. dluhu.

Úpravy na příjmové straně veřejných rozpočtů pro roky 2024 a 2025 by měly přinést státu dodatečný příjem v celkové výši 73 mld. Kč (z toho 65 mld. Kč již v roce 2024 a dalších 8 mld. Kč v roce 2025) a jejich dopady jsou mezi oba roky rozloženy do podstatně vyššího počtu položek než v případě výdajové strany. Jednou z nejvýraznějších změn je zvýšení sazby daně z příjmů právnických osob o 2 p. b. na 21 %, která posílí příjmy

¹³ Navíc polovina alokované částky by měla být využita k přispívání zaměstnavatele na produkty určené k zabezpečení na stáří.

¹⁴ Částka je vyjádřena jako hrubá, tj. včetně příslušných přímých daní a povinných odvodů.

o 22 mld. Kč a jež bude výlučně ve prospěch státního rozpočtu. Zdanění právnických osob se tak přiblíží průměru EU nebo OECD (Graf 5.5). V rámci střední Evropy má česká sazba daně stejnou výši jako v Polsku, je však nižší než na Slovensku (21 %) a zřetelně nižší než v Rakousku (24 %) či Německu (29,9 %). Naopak je výrazně vyšší než v Maďarsku, které má stanovenou 9% sazbu, což ji činí nejnižší v OECD. Z pohledu průměrných efektivních sazeb (Graf 5.6)¹⁵, které poskytují přesnější obraz o dopadech systémů daně z příjmu právnických osob na daňové břemeno, se pozice ČR nijak zvlášť nevymyká průměru postkomunistických ekonomik střední Evropy, avšak z hlediska úrovně států EU vykazuje ČR značně podprůměrné umístění.

Druhým dopadově nejvýraznějším opatřením je znovuzavedení sazby nemocenského pojištění pro zaměstnance. Od roku 2024 by tak měly existovat dvě sazby, dosavadní 2,1% hrazená zaměstnavatelem a nová 0,6% placená zaměstnancem. Odhadujeme, že její zavedení navýší příjmy veřejných rozpočtů minimálně o 13 mld. Kč. Motivací tohoto opatření je odstranění nerovnováhy systému nemocenského pojištění, kde se projevily jednak snížení sazby v letech 2009 a 2019, na druhé straně pak dodatečné náklady dávek, jako otcovská nebo pečovatelská dovolená.

Neméně podstatnou položku konsolidačního balíčku představuje navýšení daně z nemovitých věcí přibližně na 1,8násobek. Ačkoliv výnos daně bude i nadále náležet obcím, dojde k adekvátním změnám v rozpočtovém určení sdílených daní mezi státním rozpočtem a rozpočty obcí (viz výše např. u daně z příjmů právnických osob). Obcím se ale svěřuje pravomoc, aby mohly pro zemědělské pozemky (orná půda, vinice, chmelnice, zahrady a ovocné sady) stanovit hodnotu místního koeficientu v rozmezí 0,5 až 1,5. Jinými slovy obec bude mít možnost zcela eliminovat zvýšení daně z nemovitých věcí u zemědělských pozemků, pokud určí místní koeficient na hodnotu 0,5. Současně je pro obce zachována možnost úplného osvobození těchto pozemků od daně z nemovitých věcí. V neposlední řadě balíček přichází s tzv. inflačním koeficientem, jehož účelem je zabránit poklesu reálné hodnoty daně. Odhaduje se, že změny v dani z nemovitých věcí přinesou veřejným rozpočtům přes 10 mld. Kč (MF ČR, 2023f).

Zvýšení daně z nemovitých věcí je v souladu s mnoha v zásadě shodujícími se doporučeními EK (2022; 2023c) či OECD (2023e; 2020b), stejně jako se závěry jedné

¹⁵ Přesnou metodiku výpočtu efektivních sazeb daně z příjmu právnických osob uvádí OECD (2022a; velmi podrobně in: 2022b). OECD (2022a) vypočítává efektivní sazby daně na základě dvou různých scénářů, a to scénářů s fixně danými reálnými úrokovými sazbami a inflací ve výši 3 % a 1 % a scénářů pracujícím se skutečnými hodnotami těchto veličin. Scénář s pevně danými makroekonomickými ukazateli umožňuje lepší srovnatelnost daňových systémů, protože rozdíly nesouvisí se změnami makroekonomických podmínek (OECD, 2022b).

z nejnovějších statí Mezinárodního měnového fondu, který na příjmové straně k zajištění dodatečného přířunu financí doporučoval mimo jiné právě zvýšení majetkových daní, mezi něž se daň z nemovitých věcí řadí (Balasundharam et al. 2023). Výnosy z majetkových daní jsou v ČR velmi nízké (Graf 5.7), s 0,2 % HDP (klasifikace OECD¹⁶) náleží ČR předposlední místo. Ostatní střeoevropské země inkasují na majetkových daních v poměru k velikosti ekonomiky násobně více. Pokud je pozornost zaměřena přímo na opakující se daň z nemovitých věcí,¹⁷ patří ČR opět k zemím OECD s nejnižším poměrem výnosu daně na HDP (Graf 5.8).

S dopadem ve výši jednotek miliard korun se předpokládá zrušení či omezení některých daňových výjimek. Jedná se zejména o zpřísnění podmínek uplatňování slevy na dani na manžela, jež by se nově měla nově týkat pouze těch osob v manželském svazku, které pečují o dítě do 3 let věku. Cílem je, aby se tyto pečující osoby navrátily dříve na trh práce, a počítá se s pozitivním dopadem v hodnotě přesahující 2 mld. Kč. Úplné zrušení se předpokládá v případě slevy na dani za umístění dítěte do předškolního zařízení, jež je příkladem neefektivního přerozdělování. Jejich beneficiáři jsou totiž primárně rodiny s vyššími příjmy, které disponují dostatečně vyso-

¹⁶ Majetkové daně se v klasifikaci OECD (2023d, 2016) rozdělují na následující skupiny:

- 4100 Opakující se daně z nemovitého majetku
  - 4110 Opakující se daně domácností z nemovitého majetku
  - 4120 Jiné opakující se daně z nemovitostí placené jinými subjekty než domácnosti
- 4200 Opakující se daně z čistého bohatství
  - 4210 Individuální opakující se daně z čistého bohatství
  - 4220 Korporátní opakující se daně z čistého bohatství
- 4300 Daň z pozůstalosti, dědická a darovací
  - 4310 Daň z pozůstalosti a dědictví
  - 4320 Darovací daně
- 4400 Daně z finančních a kapitálových transakcí
- 4500 Jednorázové daně z majetku
  - 4510 Jednorázové daně z čistého bohatství
  - 4520 Jednorázové daně z majetku jiné než čistě bohatství
- 4600 Ostatní pravidelné daně z majetku kromě 4100 a 4200

V České republice uvalovaná silniční daň je v tuzemském daňovém systému přiřazována k majetkovým daním, zatímco klasifikace OECD ji řadí do skupiny 5000 daně ze zboží a služeb, a dále do podskupiny 5200 daně z používání nebo povolení používání zboží nebo vykonávání určitých činností, 5212 placené ostatními subjekty (než domácnosti) z motorových vozidel (Andrlík, 2012; Láčková, 2007; OECD, 2023d; 2016).

¹⁷ Opakující se daně z nemovitých věcí (položka 4100 klasifikace) jsou v metodice OECD definovány jako daně vybírané pravidelně v souvislosti s užíváním nebo vlastnictvím nemovitého majetku. Předmětem zdanění jsou obvykle pozemky a stavby. Tento typ daně může nabývat formy procenta z odhadnuté hodnoty nemovitosti na základě národního příjmu z pronájmu, prodejní ceny nebo kapitalizovaného výnosu nebo na bázi jiných významných charakteristik nemovitosti (například její velikost nebo umístění), z nichž lze odvodit předpokládanou rentu z nemovitosti plynoucí nebo její kapitálovou hodnotu. Mohou být uvaleny jak na vlastníky, tak i na nájemníky a rovněž mohou být placeny jednou úrovní vlády jiné úrovní vlády s ohledem na majetek pod jurisdikcí té daně úrovně vlády. Dluh se při vyměřování těchto daní neberou v úvahu a od daní z čistého bohatství se v tomto ohledu liší. Daně z nemovitého majetku se dále dělí na daně placené domácnostmi (4110) a daně placené jinými subjekty (4120). Viz OECD (2022c).

kým základem daně, naopak pro nízkopříjmové rodiny sleva na dani za umístění dítěte do předškolního zařízení výhodou není, protože si tuto slevu vzhledem k nízkému daňovému základu nemohou uplatnit. Zrušení přinese veřejným rozpočtům prostředky dosahující necelých 2 mld. Kč. Z podobných důvodů je navrženo i zrušení osvobození nepeněžních benefitů zaměstnancům od poloviny úrovně průměrné mzdy (beze změn zvýhodnění penzijního spoření) a zrušení osvobození nadlimitních stravenek. Stejný osud by měl potkat i slevu na dani na studenta. Běžný student totiž nedisponuje příliš vysokými výdělky,¹⁸ reálně tak využije pouze základní slevu na dani, slevu na studenta naopak využívají studenti s vyššími výdělky. Zároveň je cílem minimalizovat počet případů, kdy některé osoby mají status studenta jen formálně za účelem požívání výhod s tímto statusem spojených. Specifickým případem je pak zrušení odpočtu za členské příspěvky odborům, protože jiné neziskové organizace podobnou výjimku udělenou nemají. Poslední významnější upravovanou výjimkou je limit pro osvobození příjmů z tombol a hazardních her, jenž by nyní měl být snížen na 50 tisíc Kč z dosavadního 1 milionu Kč. Omezena by měla být rovněž daňová uznatelnost nákupu osobních automobilů pro podnikatelské účely na první 2 miliony Kč z ceny vozu (Senátní tisk č. 161; MF ČR, 2023e, 2023f).

S celkovým dopadem vyčísleným pro roky 2024–2026 na cca 10 mld. Kč je spojeno zvýšení odvodové zátěže osob samostatně výdělečně činných. Návrh během let 2024–2026 počítá se zvýšením minimálního vyměřovacího základu pojistného na sociální pojištění z 25 % na 40 % průměrné mzdy tempem pěti procentních bodů ročně. Současně dojde ke zvýšení základu daně pro platbu pojistného o pět procentních bodů na 55 %. O nízkých odvodech sociálního pojištění živnostníků se v tuzemsku vede dlouhodobá debata, problému si ve svých dokumentech také všimla např. OECD (2023e; 2020a) a doporučovala základ příspěvků pro osoby sebezaměstnané přiblížit základu pro zaměstnance. Návrh nového zákona se duchem těchto doporučení řídí a měl by v této oblasti přinést určitou nápravu a přiblížit relativní participaci živnostníků na financování systému sociálního zabezpečení vzhledem k následnému čerpání z něj poměrům zaměstnanců.

Součástí konsolidačního balíčku je rovněž navýšené zdanění „neřestí“. Veškeré změny spotřebních daní a hazardu by za roky 2024–2025 měly v úhrnu veřejným rozpočtům přinést zhruba 10 mld. Kč, ale spolu s postupným náběhem některých opatření jsou v dalších dvou letech (tj. 2026–2027) spojeny i další dopady přesahující 5 mld. Kč. Přestože poptávka po statcích, na něž

¹⁸ Dle dat projektu Eurostudent.eu, který se zaměřuje na sběr a analýzu srovnatelných dat o sociální dimenzi evropského terciárního vzdělání, byl průměrný český student schopen si svým přičiněním vydělat příjmy ve výši 8 236 Kč. Průměr se vztahuje k období 2018–2021 (Eurostudent.eu, 2022).

jsou spotřební daně a daně z hazardu uvalovány, je obvykle neelastická, byla výše zdanění stanovena tak, aby zohledňovala výchozí výši a plány úprav zdanění v okolních ekonomikách. Spotřební daň z cigaret a podobných výrobků by se měla roku 2024 zvýšit o 10 % a následně v letech 2025–2027 o 5 % ročně. U zahřívání tabáku by mělo zdanění v letech 2024–2027 vzrůst o 15 % během každého roku v tomto období, daňové zatížení zahřívání tabáku by tak mělo vzrůst ze současných 21 % na 29 %. Oproti původnímu návrhu konsolidačního balíčku je nynější ustanovení mírnější v zavádění spotřební daně z náplní do elektronických cigaret, které by mělo být rozloženo do čtyř let s nárůstem sazeb o 2,5 Kč každý rok počínaje sazbou ve výši 2,5 Kč na 1 ml náplně v roce 2024. Analogický je potom postup v případě nikotinových sáčků (MF ČR, 2023e, 2023f). Na podobném principu jako v případě tabákových výrobků by mělo fungovat zvýšení daňové zátěže z lihovin, jejíž úroveň je v současné době podobná jako v Německu a nižší než v Polsku a na Slovensku. Daňové sazby na líh se zvyšují v horizontu tří let, avšak rozdílným tempem. V letech 2024 a 2025 se daň navýší o 10 % a následně v roce 2026 o 5 %. V případě hazardu dojde k nárůstu zdanění některých jeho forem z 23 % na 30 %. U technických her a loterií zůstane základní sazba zachována, neboť její zvýšení by již nemuselo vést k nárůstu příjmů. Plánována je i změna rozpočtového určení daní, kdy příjmy z daně uvalené na internetový hazard budou směřovány pouze do státního rozpočtu, zatímco z daňového příjmu z „lokalizovaného“ hazardu bude obecním rozpočtům náležet 45 % a státnímu rozpočtu připadne 55 %. Mezi obecní rozpočty se získané příjmy rozdělí tak, že 22,5 % bude náležet obcím podle počtu povolených herních automatů na jejich území a 22,5 % všem obcím podle počtu obyvatel (MF ČR, 2023e, 2023f).

Součástí balíčku je rovněž mírné zvýšení daně z příjmů fyzických osob, které se bude týkat vysokopříjmových domácností. Sazba daně z příjmů v současnosti nabývá hodnoty 15 %, při ročních příjmech přesahujících 48násobek průměrné mzdy činí mezní sazba daně pro tento vyšší základ 23 %. Nově by se tato hranice měla snížit na 36násobek průměrné mzdy a vyšší daň z příjmů fyzických osob by tak platil širší okruh bohatších domácností. Úprava by v letech 2024–2025 měla veřejným rozpočtům přinést téměř 3 mld. Kč.

V oblasti zdanění pracovních příjmů je prostor obecně omezený. V rámci OECD (Graf 5.9 a Graf 5.10) jsou i po daňové reformě z roku 2020 (zákon č. 609/2020 Sb.) výdělky v ČR stále nadprůměrně zatíženy daní z příjmů a odvody do systému sociálního zabezpečení. Přesto se situace v tomto smyslu značně zlepšila. V současnosti se úroveň zdanění práce v ČR pohybuje zhruba na úrovni Španělska, Lucemburska či pobaltských států. Z hlediska střeoevropského kontextu je úroveň současného zdanění práce nižší než ve většině sousedních států kromě Polska, které daní práci necelými 34 %. Slovenská a ma-

ďarská pracovní síla naopak odvede státu více než 41 % nákladu své práce, v Rakousku tento poměr činí téměř 47 % a v Německu nabývá ještě o více než 1 p. b. vyšší úrovně (OECD, 2023a). Z hlediska implicitního zdanění práce je ČR proti průměru států EU i eurozóny mírně podprůměrná. K současným úrovním se posunula v důsledku daňového balíčku z roku 2020 (EK, 2023d).

Dodatečné 3 mld. Kč by měly plynout ze zpřísnění úlev na odvodech pro dohody o provedení práce. V současnosti je totiž možné mít u více zaměstnavatelů dohody o provedení práce se smlouvenou odměnou pod 10 000 Kč, aniž by zaměstnanec musel platit odvody do sociálního systému. Podle navrhované úpravy zákona o nemocenském pojištění bude u jednoho zaměstnavatele v případě dohody o provedení práce rozhodný příjem 25 % průměrné měsíční mzdy, vypočtené dle § 23b odst. 4 zákona č. 589/1992 Sb., namísto dosavadní pevné částky 10 000 Kč pro dohody u jednoho zaměstnavatele. Při souběhu více dohod o provedení práce u různých zaměstnavatelů v kalendářním měsíci bude rozhodná částka činit 40 % průměrné mzdy. Překročení těchto příjmových hranic bude zakládat povinnost odvodu sociálního a zdravotního pojištění.

Konsolidační balíček také zjednodušuje systém daně z přidané hodnoty. Navrhováno je sjednocení dvou snížených sazeb na jednu dvanáctiprocentní. Existovat by tak měly pouze dvě sazby daně (s výjimkou osvobození zákonem vyjmenovaných produktů a služeb). Snížená 12% sazba bude náležet zboží a službám, jako jsou potraviny, stavební práce, dětské autosedačky nebo pohřební služby a některé léčivé preparáty; do snížené sazby se ze základní sazby přesune pouze příležitostná a zvláštní linková hromadná autobusová doprava osob. Naopak mírně bude zvýšena daňová zátěž u ubytovacích a stravovacích služeb, dodávek tepla a teplé vody, veřejné dopravy, vodného a stočného nebo tištěných novin a časopisů, neboť tyto byly doposud daněny 10 %. Položky bez sociálního a zdravotního významu by měly být přesunuty do základní sazby daně ve výši 21 %. Jde například o kadeřnické a holičské služby, točené pivo, služby autorů a umělců, sběr, přepravu a skládkování komunálního odpadu, opravy obuvi, kožených výrobků a kol, úklidové práce, palivové dřevo a některá periodika. Dále by se tento transfer měl týkat řezaných květin a dekorativního listoví či dovozu uměleckých děl, sběratelských předmětů a starožitností.

Graf 5.4 obsahuje poslední dostupné údaje o efektivních sazbách daně z přidané hodnoty spočítaných EK (2023f). Efektivní sazba daně je v tomto případě definována jako podíl součtu závazků z uvalovaných daní z přidané hodnoty ze šesti hlavních složek: konečná spotřeba domácností, konečná spotřeba vládních institucí, konečná spotřeba neziskových institucí sloužících domácnostem, mezispotřeba, tvorba hrubého fixního kapitálu a další úpravy z velké části specifické pro jednotlivé země, jako

jsou rabaty, snížení a osvobození od placení daně z přidané hodnoty, a daňového základu (EK, 2023f). Z uvedených dat vyplývá, že mezi zeměmi sousedícími s ČR má nejvyšší efektivní sazbu daně z přidané hodnoty Polsko (11,9 %), avšak ČR vykázala efektivní sazbu daně z přidané hodnoty jen o 0,1 p. b. nižší. Nižší efektivní sazba daně z přidané hodnoty byla jak na Slovensku (10,6 %) a v Rakousku (10,4 %), tak v Německu (10,2 %), naopak vyšší z okolních zemí v Maďarsku (14,4 %). Přestože mají úpravy daně z přidané hodnoty celkově negativní vliv na veřejné finance, její celkové snížení dává z hlediska mezinárodního srovnání smysl.

Na příjmové straně dojde také k řadě dalších drobnějších změn. Cena roční dálniční známky od března 2024 vzroste o 800 Kč na 2 300 Kč a od této cenové úrovně by se měly odvíjet i ceny ostatních dálničních kuponů. Součástí změny má být rovněž valorizační mechanismus promítající změny cenové hladiny a délku dálniční sítě do ceny známky. Ke změně ceny dálniční známky bude docházet při kumulativní valorizaci, která umožní především úpravu ceny dálniční známky vždy v řádu celých desetikorun. Dodatečný výnos z prodeje známky v odhadované výši 1 mld. Kč bude náležet Státnímu fondu dopravní infrastruktury, státní rozpočet však ušetří výdaje na dotaci určené tomuto fondu svou výší odpovídající výnosu z prodeje dálniční známky.

Ve shodě s programovým prohlášením vlády dochází k novelizaci horního zákona (zákon č. 44/1988 Sb.), jež přináší nárůst úhrad uvalovaných na dobývání nerostů. Jde jednak o navýšení úhrady z dobývacího prostoru, v němž je povolena hornická činnost, a to z nynějších 1 000 Kč za hektar na 1 500 Kč za hektar. Současně rovněž modifikuje rozpočtové určení daně tak, aby větší část z navýšeného výnosu byla distribuována mezi obce a kraje, na jejichž území těžba probíhá. Dosavadní systém úhrad z vytěženého množství a jednotkové sazby podle druhu nerostu upravený nařízením vlády č. 98/2016 Sb., o sazbách úhrady, zůstane zachován, ale budou provedeny změny ve výši sazby za jednotku u stavebních surovin, ropy a plynu o 2 %, u povrchově dobývaného uhlí o 3 % a u silikátových a ostatních surovin o 1 %. Tato sazba se bude též vztahovat na hlubinné dobývání černého uhlí. Nízké navrhované procento u silikátových surovin je dáno snahou o zachování mezinárodní konkurenceschopnosti dobývání surovin v ČR (ÚV, 2023).

Konsolidační balíček dále přinese omezení osvobození při prodeji cenných papírů. Předkládaný návrh počítá s účinností od roku 2025 s ohraničením osvobození příjmu z prodeje cenného papíru nebo podílu ve společnosti při splnění časového testu 3 let, resp. 5 let mezi nabytím a prodejem na 40 mil. Kč na poplatníka. Současný stotísícový limit za zdaňovací období na osvobození příjmů fyzických osob z prodeje cenných papírů od daně by měl zůstat nezměněn (MF ČR, 2023e).

5.4 Dopady konsolidačního balíčku na ekonomiku

5.4.1 Souhrnné dopady do ekonomiky

Pro účely odhadu makroekonomických dopadů konsolidačního balíčku byly využity dynamické strukturální modely všeobecné rovnováhy MF ČR a Evropské komise. Z celkového hlediska odhadujeme, že vlivem přijatých opatření dojde v letech 2024 až 2026 ke zpomalení tempa růstu reálného HDP o 0,3 p. b. ročně. Primárním zdrojem oslabení ekonomického výkonu bude nižší dynamika spotřeby domácností a neinvestiční výdaje sektoru vládních institucí.

Nižší poptávka zpomalí růst spotřeby domácností přibližně o 0,3 p. b., a to zejména z titulu zvýšení celkového daňového zatížení, ať už v podobě vyšších daní nebo rušení slev a odpočtů. V případě vládních neinvestičních výdajů odhadujeme zpomalení růstu přibližně o 2 p. b., s ohledem na nižší dotace a snižování provozních nákladů. Pozitivní skutečností je, že nedochází k redukci investic sektoru vládních institucí a neočekáváme, že by opatření měla výraznější vliv na celkovou investiční aktivitu.

Dopady na zahraniční obchod budou mírně pozitivní. Zatímco nižší domácí poptávka se promítne do snížení tempa růstu importů, domácí produkce bude ze stejného důvodu více orientována do zahraničí, což způsobí o něco rychlejší růst exportu. Celkový dopad do tempa růstu čistého exportu se bude pohybovat v rozmezí 0,3 až 0,4 p. b.

Z hlediska fiskálního impulsu je většina dopadů soustředěna do roku 2024. „Vstupní“ impulz je 1,4–1,5 % HDP, po zohlednění sekundárních efektů pak 1,1 p. b., což je kvantifikovaný rozsah meziročního zlepšení salda sektoru vládních institucí v příštím roce. Relativně nízké dopady na hospodářský výkon (0,3 p. b., viz výše) jsou ovlivněny skladbou balíčku. Ten tvoří opatření, která mají v malé otevřené ekonomice ČR relativně nízké multiplikační efekty. V tomto směru je nutné zmínit, že pozitivním faktorem balíčku je, že se vyhýbá škrtům v oblasti investic, které mají hodnoty multiplikátorů tradičně naopak nejvyšší.

Vlivy na trh práce budou s ohledem na současnou situaci velmi nízké nezaměstnanosti spíše mírné. Odhadujeme, že zaměstnanost poklesne o 0,2 až 0,3 p. b., což se projeví v nárůstu nezaměstnanosti ve stejném rozsahu.¹⁹ Současně s tím zpomalí růst objemu mezd a platů v ekonomice o 0,3 až 0,4 p. b.

5.4.2 Dopad na spotřebu domácností

Dopady konsolidačního balíčku na spotřebu domácností by se měly projevit zejména prostřednictvím snížení disponibilního důchodu. Dynamika příjmů spotřebitelů bude oslabena především v důsledku znovuzavedení

nemocenského pojištění, zvýšení sazby daně z nemovitých věcí, nižšího objemu platů ve státní správě a navýšení odvodů OSVČ. Citelnější efekt tedy pocítí domácnosti vlastníků nemovitostí (na výše nájmů dopadne vyšší zdanění nejspíše jen omezeně) a částečně OSVČ a státní zaměstnanci.

Růst daní z tabáku a lihu by se mohl projevit v malé míře. Podle odhadu MF ČR (2022) je cenová elasticita oddílu alkoholické nápoje a tabák nejnižší v rámci spotřebního koše (v absolutní hodnotě). Navýšení ceny alkoholu a tabáku o 1 % se za jinak stejných okolností projeví poklesem poptávky v této kategorii jen o 0,1 %. Změny sazeb daně z přidané hodnoty se za předpokladu rovnoměrného vlivu na ceny statků projeví v nepatrném poklesu průměrné efektivní sazby daně z přidané hodnoty, a měly by tak mít pozitivní dopad na reálné útraty domácností. Úspora výdajů bude ztelnější u nízkopříjmových skupin a domácností důchodců. Dopady na konkrétní domácnosti budou záviset zejména na míře propásání změn sazeb daně z přidané hodnoty do koncových cen a skladbě spotřebního koše domácnosti, která ovlivňuje možnosti substituce spotřeby směrem k levnějším produktům a službám. Odhadujeme, že opatření konsolidačního balíčku a jejich druhotné dopady promítající se do snížené poptávky by měly v úhrnu snížit dynamiku růstu reálné spotřeby domácností v roce 2024 přibližně o 0,3 p. b.

Navzdory posunutí prahu pro zvýšenou sazbu daně z příjmu fyzických osob na trojnásobek průměrné mzdy mohou vysokopříjmové domácnosti udržet či dokonce zvýšit svoji spotřebu díky rezervám vytvořeným během pandemie covid-19 (ať už z vynucených či opatrnostních příčin). Bez ohledu na případné využití naspořených prostředků ve zvýšeném rozsahu očekáváme postupnou normalizaci relace příjmů a spotřebních výdajů. Míra úspor se v roce 2020 prudce zvýšila o 6 p. b. na 19,3 %, na historicky vysokých úrovních se ale udržela i v dalších letech. V příštím roce by se míra úspor mohla pohybovat okolo 15 %, přičemž dlouhodobý průměr před pandemií byl přibližně 12 %.

5.4.3 Dopad na inflaci

Fiskální konsolidační balíček se ve vývoji indexu spotřebitelských cen promítne jak přímo skrze změny v nepřímých daních, tak zprostředkovaně prostřednictvím vlivu na tržní složku inflace. Metodika ČSÚ, potažmo Eurostatu (2018) pro zachycení změn nepřímých daní v administrativní složce je založena na bázi čistě mechanického počtu s faktickým 100% propásáním do cen. Není možné separovat reálný dopad v případě, kdy se změna daně okamžitě nepropíše plně do konečných cen pro spotřebitele. Z dlouhodobého hlediska lze z důvodu existence konkurenčního prostředí očekávat plné promítnutí, nicméně krátkodobě tomu tak v případě snížení sazby být nemusí. V MF ČR (2023b) předpokládáme agregovanou míru okamžitého propásání snížení sazby do cen pro

¹⁹ Jde o modelový odhad. Vzhledem ke specifikům českého trhu práce lze očekávat, že dopad v této oblasti bude reálně menší.

spotřebitele z téměř dvou třetin, ovšem diferencovaně pro jednotlivé oddíly spotřebního koše v závislosti na odhadu míry tržní konkurence a jiných faktorech.

V rámci nepřímých daní dojde ke zvýšení spotřebních daní na líh a tabákové výrobky, které bude inflaci v příštím roce zvyšovat o cca 0,2 p. b. Změny sazeb daně z přidané hodnoty se v cenových statistikách projeví v administrativní složce inflace v plné výši, z tohoto titulu by měly inflaci snižovat o přibližně 0,2 p. b. U regulovaných cen v rámci konsolidace primárně dochází ke zdražení ročního kuponu dálniční známky od března 2024, což by se mělo projevit v navýšení průměrného růstu spotřebitelských cen v příštím roce o téměř 0,1 p. b.

Aktuální fiskální konsolidace bude na ekonomiku v důsledku navýšení čistých příjmů rozpočtu působit restriktivně, a bude tím v nadcházejících letech vytvářet tlak na zmírnění cenové dynamiky (Erceg a Lindé, 2012; Daniel et al., 2006). Dopad na tržní složku inflace v roce 2024, abstrahujeme-li od výše zmíněné implicitní složky vyplývající ze změn sazeb daně z přidané hodnoty, je odhadován přibližně ve výši -0,3 p. b. vlivem snížení agregátní poptávky.

Celkový dopad fiskálního konsolidačního balíčku na míru inflace v roce 2024 je v souhrnu přibližně neutrální. Směrem k vyšší inflaci však působí přechodné cenové vlivy administrativní povahy, které se neprojevují v klíčové jádrové inflaci. Ze střednědobého a dlouhodobého hlediska je pak aktuální fiskální konsolidace čistě protiinflační.

Tabulka 5.1: Dopad konsolidačního balíčku na průměrnou inflaci v roce 2024

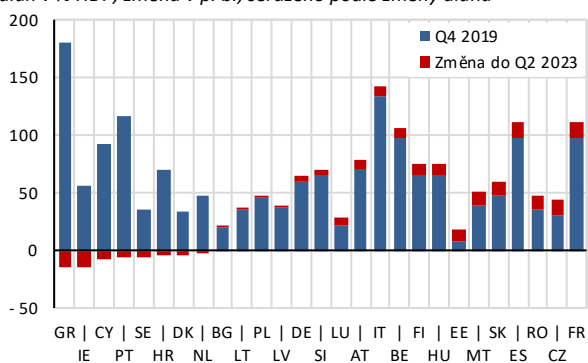
dopad v p. b.

	Dopad
Nepřímé daně	0,3
z toho: spotřební daně	0,2
z toho: DPH – administrativní složka	-0,2
– efekt neúplného propsání	0,3
Regulované ceny	0,1
Tržní složka	-0,3
Celkem	0,1

Zdroj: Výpočty MF ČR.

Graf 5.1: Veřejné zadlužení v EU a jeho změna

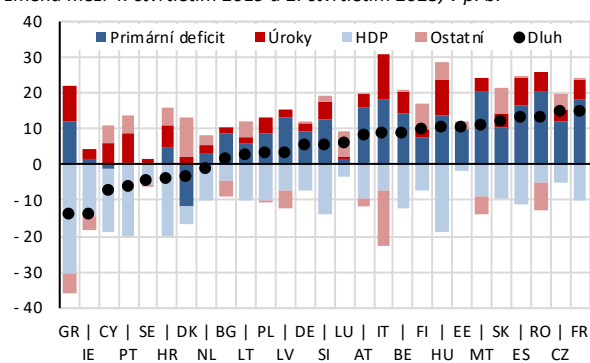
dluh v % HDP, změna v p. b., seřazeno podle změny dluhu

Zdroj: Eurostat (2023a).

Graf 5.2: Změna veřejného zadlužení v zemích EU

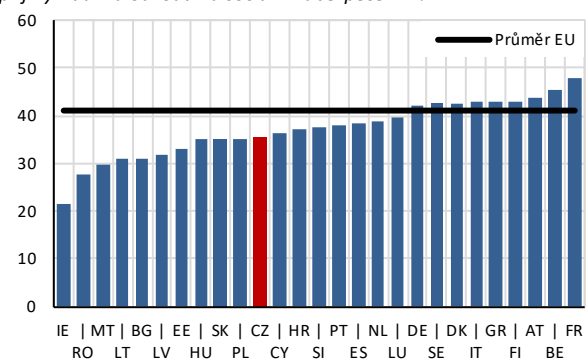
změna mezi 4. čtvrtletím 2019 a 2. čtvrtletím 2023, v p. b.

Zdroj: Eurostat (2023a). Výpočty MF ČR.

Graf 5.3: Složená daňová kvóta v zemích EU (2022)

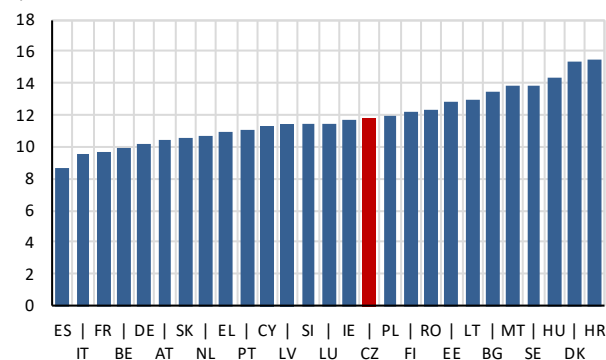
příjmy z daní a odvodů na sociální zabezpečení v % HDP

Zdroj: Eurostat (2023a).

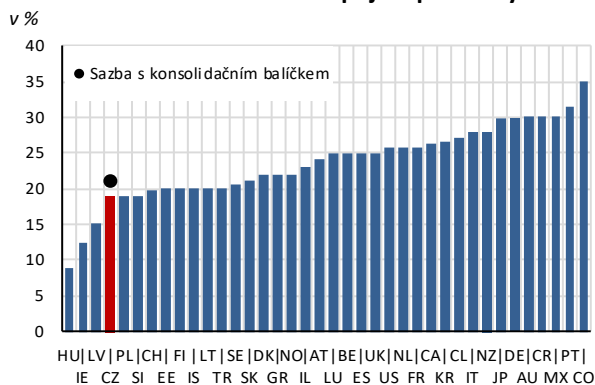
Graf 5.4: Efektivní sazba daně z přidané hodnoty (2021)

v %

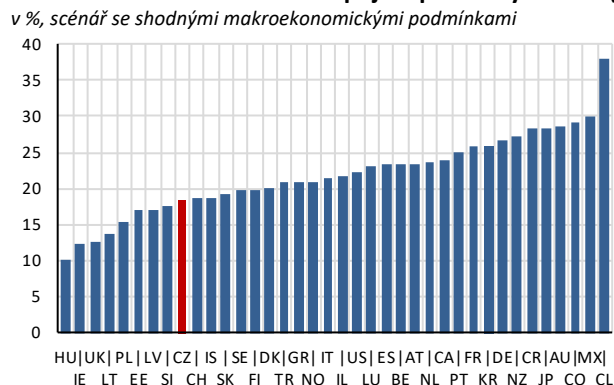
Zdroj: EK (2023f).

Graf 5.5: Zákonná sazba daně z příjmů právnických osob (2023)

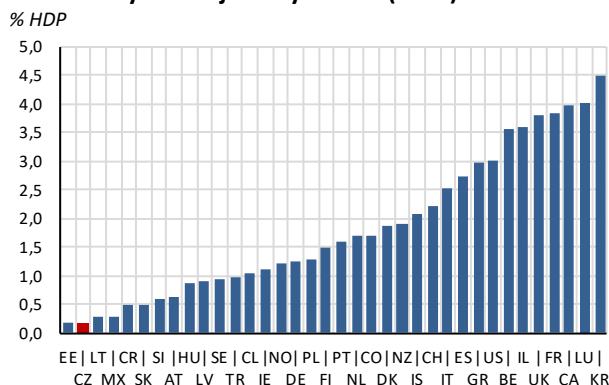
Pozn.: Zdanění na centrální i regionální úrovni.
Zdroj: OECD (2023c).

Graf 5.6: Efektivní sazba daně z příjmů právnických osob (2021)

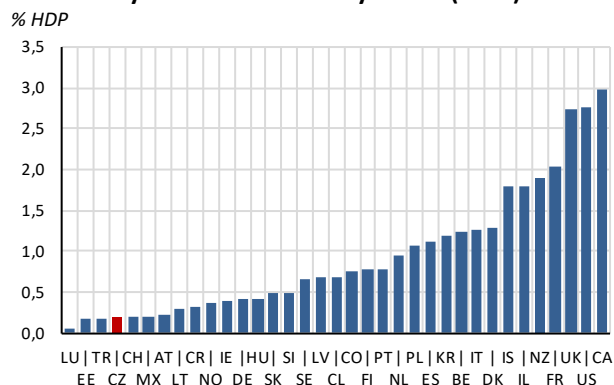
Zdroj: OECD (2023b).

Graf 5.7: Výnos majetkových daní (2021)

Zdroj: OECD (2023d).

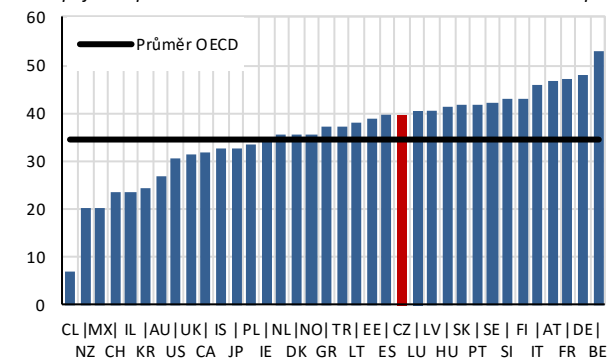
Graf 5.8: Výnos daně z nemovitých věcí (2021)

Zdroj: OECD (2023d).

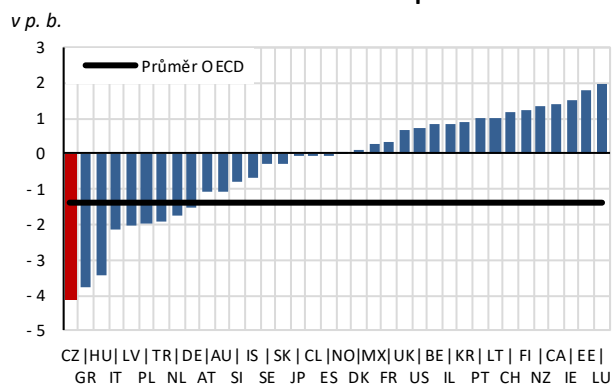
Graf 5.9: Daňové zatížení práce (2022)

daň a pojistná placená zaměstnancem i zaměstnavat. v % nákladů práce

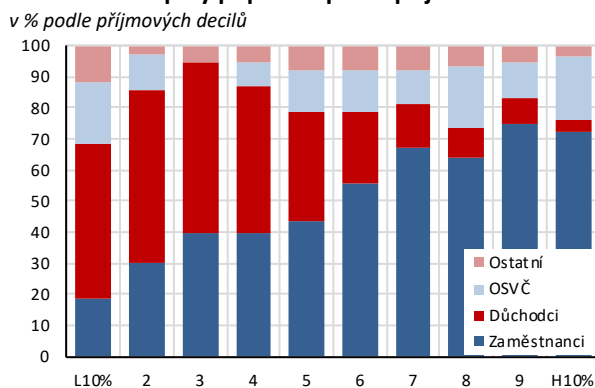
Pozn.: Daňové zatížení bezdětné osoby s průměrným výdělkem.
Zdroj: OECD (2023a).

Graf 5.10: Změna daňového zatížení práce 2019–2022

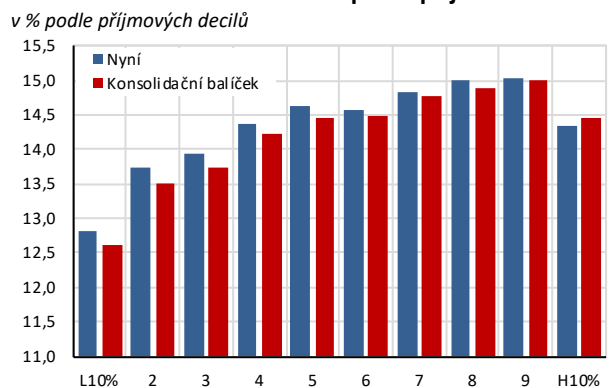
Pozn.: Daňové zatížení bezdětné osoby s průměrným výdělkem.
Zdroj: OECD (2020c; 2023a). Výpočty MF ČR.

Graf 5.11: Skupiny populace podle příjmu

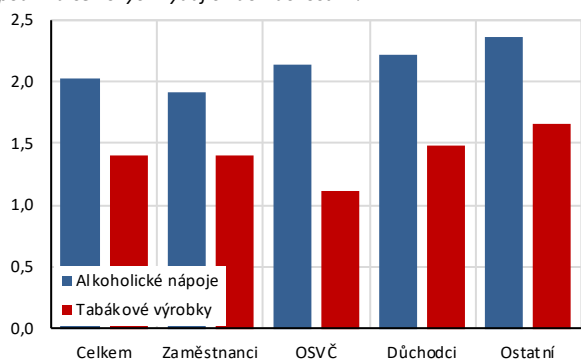
Zdroj: ČSÚ (2023c, 2023d). Výpočty MF ČR.

Graf 5.12: Efektivní sazba DPH podle příjmu

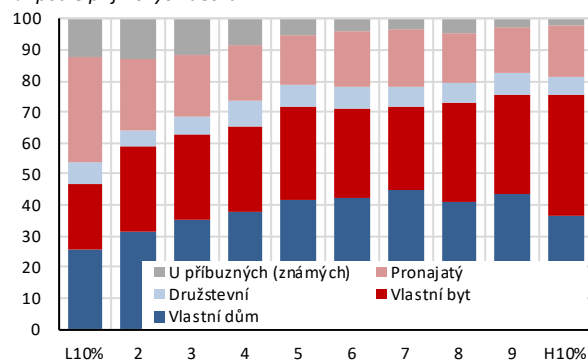
Zdroj: ČSÚ (2023c, 2023d). Výpočty MF ČR.

Graf 5.13: Spotřební výdaje podle kategorie domácnosti
podíl na celkových výdajích domácnosti v %

Zdroj: ČSÚ (2023c). Výpočty MF ČR.

Graf 5.14: Druh bydlení podle příjmu
v % podle příjmových decilů

Zdroj: ČSÚ (2023d). Výpočty MF ČR.

Tabulka 5.2: Seznam akruálních dopadů konsolidačního balíčku dle skupin opatření (pro roky 2024–2025)

mld. Kč; % z celkového dopadu

		2024	2025	Celkem	%
Příjmy	mld. Kč	65,0	7,9	72,8	53,0
Daň z přidané hodnoty	mld. Kč	-2,7	0,7	-2,0	-1,5
Spotřební daně	mld. Kč	5,7	3,2	8,9	6,5
Zdanění hazardu	mld. Kč	1,1	0,0	1,1	0,8
Daň z nemovitých věcí	mld. Kč	10,0	0,6	10,6	7,7
Daň z příjmu fyzických osob	mld. Kč	8,2	0,3	8,5	6,2
Daň z příjmu právnických osob	mld. Kč	21,9	0,0	21,9	15,9
Pojistné	mld. Kč	21,5	3,0	24,5	17,8
Zvýšení poplatku za dobývání nerostných surovin (MPO) (s navýšením u černého uhlí)	mld. Kč	0,6	0,0	0,6	0,4
Zvýšení ceny dálniční známky a její valorizace	mld. Kč	1,3	0,1	1,4	1,0
Ostatní (zejm. dopad snížení objemu platů na příjmy)	mld. Kč	-2,6	0,0	-2,6	-1,9
Výdaje	mld. Kč	48,8	15,8	64,6	47,0
Náhrady zaměstnancům	mld. Kč	12,0	-0,1	11,9	8,7
Úspora úrokových nákladů z titulu nižšího schodku	mld. Kč	0,0	4,5	4,5	3,3
Změna podmínek vyplácení podpory v nezaměstnanosti	mld. Kč	1,0	0,0	1,0	0,7
Snížení podpory stavebního spoření pro stávající smlouvy o 50 %	mld. Kč	0,0	2,0	2,0	1,5
Mezispotřeba (provoz státu a rušení pracovišť celní správy)	mld. Kč	3,9	0,6	4,6	3,3
Snížení národních dotací	mld. Kč	31,6	8,7	40,3	29,3
Úprava národního financování projektů EU	mld. Kč	0,3	0,0	0,3	0,2
Celkem	mld. Kč	113,7	23,7	137,4	100,0

Zdroj: Výpočty MF ČR.

Tabulka 5.3: Přehled konkrétních opatření konsolidačního balíčku prováděných na výdajové straně

Opatření	Podrobnosti
<p>Náhrady zaměstnancům</p> <ul style="list-style-type: none"> – Koncentrace vymáhání (justičních) pohledávek – Náhrada při dočasné pracovní neschopnosti vyplácená z limitu prostředků na platy – Redukce 77 územních pracovišť finanční správy a pracovišť celní správy, včetně příjmů z prodeje budov – Snížení objemu platů ve státní správě o 2 % – Platy ústavních činitelů (základna 94 % průměru) 	<ul style="list-style-type: none"> – Agregace správy na jednom místě kromě úspor administrativních výdajů zvyšuje efektivitu vymáhání a je rovněž přívětivější ve vztahu k dlužníkovi, který má jen jednoho věřitele. – V současnosti jsou náhrady platu při dočasné pracovní neschopnosti (karanténě) vypláceny z výdajových limitů stanovených mimo platovou oblast, přestože jiné náhrady platu, jsou hrazeny z platového limitu. – Jejich působení bylo neefektivní, bez odpovídající poptávky. – Položka je stále rostoucí pravidelný výdaj státního rozpočtu. – Platy ústavních činitelů porostou v rámci solidarity s reálně klesajícími platy v ekonomice pomalejším tempem.
<p>Úspora úrokových nákladů z titulu nižšího schodku, resp. dluhu</p>	<p>Na úrokových nákladech bude uspořeno 5 mld. Kč.</p>
<p>Změna podmínek vyplácení podpory v nezaměstnanosti</p>	<p>Z důvodu setrvalé minimální dlouhodobé nezaměstnanosti v ČR není únosný způsob robustní podpory v nezaměstnanosti ve stávající podobě.</p>
<p>Snížení podpory stavebního spoření pro stávající smlouvy o 50 %</p>	<p>V posledních letech stavební spoření ztratilo svou původní funkci. Lidé navíc naspořené peníze používají zpravidla k jiným účelům než pro účely vlastního bydlení.</p>
<p>Mezispotřeba</p> <ul style="list-style-type: none"> – Elektronizace příkazových (pokutových) bloků – Snížení provozních výdajů o 5 % na každém rezortu (hrubý dopad včetně DPH) – Zrušení placení kolkovými známkami při správě daní 	<ul style="list-style-type: none"> – Zjednodušení, zrychlení procesů a zprůhlednění procesů sankcionování. – Demonstruje se tím závazek začínat konsolidaci „sami u sebe“. – S nárůstem elektronických plateb kartou a bezhotovostních převodů se jejich potřeba významně snížila, v minulosti navíc byla v souvislosti s jejich používáním indikována řada podvodů.
<p>Snížení národních dotací</p>	<p>Současná situace je nesystémová, neefektivní a nepřehledná. Vytratil se původní záměr dotací snižovat regionální či jiné nerovnosti (sociální, zdravotní, vzdělávací aj.). Postupně se z národních dotačních titulů stal byznys, který pokřivuje tržní prostředí zejména ve prospěch velkých firem; jsou udržovány i neživotaschopné projekty. Počet národních dotačních titulů navíc neúměrně roste a s tím narůstá i nákladná administrativa na jejich poskytování.</p>
<p>Úprava národního financování projektů EU</p>	<p>Snížení podílu spolufinancování z fondů EU zvýšením spoluúčasti konečných příjemců dotace.</p>
<p>Níže dotace SFDI z důvodu navýšení ceny a její valorizace dálničních známek</p>	<p>SFDI obdrží více peněz ze zdražení dálniční známky a její valorizace</p>

Zdroj: MF ČR.

Tabulka 5.4: Přehled konkrétních opatření konsolidačního balíčku prováděných na příjmové straně

Opatření	Podrobnosti
<p>Změny v dani z přidané hodnoty</p>	<p>Systém snížených sazeb bude sjednocen a přehlednější. Současně snižuje DPH u řady aktuálně citlivého zboží a služeb jako např. u potravin bez nápojů, vybraných léků či farmaceutických výrobků, stavebních prací, dětských autosedaček nebo pohřebních služeb. Položky bez sociálního či zdravotního významu zařazené do snížené sazby v reakci na minulé skutečnosti navrhuje vláda přesunout do základní sazby DPH.</p>
<p>Změny spotřebních daní</p> <ul style="list-style-type: none"> – Změny ve zdanění tabáku – Změny ve zdanění lihu – Zrušení osvobození u metalurgie a mineralogie – Zelená nafta – plošné stanovení vratky podle normativů – Zdanění leteckého benzínu (zrušení osvobození) 	<ul style="list-style-type: none"> – Pravidelné zvýšení spotřební daně z tabákových výrobků o +10 % v roce 2024 a o +5 % v každém roce 2025–2027. Zvýšení daně u zahřívání tabáku o 15 % v každém roce 2024–2027. Zavedení nové spotřební daně z nikotinových sáčků a náplní do e-cigaret. – Zvýšení spotřební daně z lihu o +10 % v letech 2024–2025 pro každý rok a o dalších +5 % v roce 2026. – Zemní plyn a dalších plyny, elektřina, pevná paliva a zrušení vrácení daně na naftu
<p>Změny daně z loterií, her a sázek</p>	<p>Ponechává se základní sazba 35 % uplatňovanou u loterií a technických her. Výnos z online hazardních her bude nově 100% příjmem státního rozpočtu a současně výnos ze všech land-based her bude nově 45% příjmem obcí a 55% příjmem státního rozpočtu.</p>
<p>Změny daně z nemovitostí (zvýšení průměrně sazby daně o 80 % a valorizace v závislosti na inflaci)</p>	<p>Daň z nemovitých věcí je v ČR oproti OECD velmi nízká. Automatický valor. mechanismus by měl zamezit poklesu reálné hodnoty daně.</p>
<p>Změny daně z příjmu fyzických osob</p> <ul style="list-style-type: none"> – Posun prahu pro další pásmo progresse ze 4 na 3 násobek průměrné mzdy – Omezení výjimek a osvobození 	<ul style="list-style-type: none"> – Jde o solidární krok, aby se i vysokopříjmoví zaměstnanci více podíleli na konsolidaci veřejných financí. – Například: Snížení limitu pro osvobození příjmů z tombola a hazardních her na 50 tis. Kč; omezení slevy na manželku; zdanění nadlimitního stravování; zrušení slevy na dani za umístění dítěte („školkovné“); zrušení slevy na studenta; zrušení osvobození manažerských bytů; omezení osvobození nepeněžních benefitů zaměstnancům s limitem, atd.
<p>Změny daně z příjmů právnických osob</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zvýšení daní právnických osob o 2 p. b. a úprava rozp. určení daně – Omezení daňové výhodnosti při nákupu osobních automobilů pro podnikatelské účely (limit pro odpisy) – Zdanění jen realizovaných kurzových operací; funkční měna 	<ul style="list-style-type: none"> – Současná sazba je pod průměrem EU. – Dále: Dočasné zavedení mimořádných odpisů pro pro vozidla s výlučným palivem el. energie. – Firmy budou moci vést účetnictví v cizí měně (EUR, USD, GBP).
<p>Opatření s dopadem na sociální a zdravotní pojištění</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zvýšení odvodové zátěže OSVČ – Reintrodukce nemocenského poj. zaměstnanců ve výši 0,6 % – Zastropování úlev z odvodů pro dohody o provedení práce 	<ul style="list-style-type: none"> – Navrhuje se zvýšit v letech 2024–26 min. vyměřovací základ pojistného na sociální pojištění OSVČ z 25 % na 40 % průměrné mzdy. Dále se navrhuje, aby OSVČ platily pojistné nejméně z 55 % místo současných 50 % základu daně. Zdaněny jsou obě skupiny (zaměstnanci i OSVČ) stejnou sazbou (15% a 23 %). – V roce 2009 byl tento odvod nesystémově zrušen, roku 2019 se ještě snížila sazba placená zaměstnavateli jakožto kompenzace za zrušení karenční doby. Od té doby vykazuje účet nemocenského pojištění zaporné saldo. – Dva limity pro vznik účasti na pojištění zaměstnanec pracujícího na DPP. První bude stanoven pro DPP u jednoho zaměstnavatele, a to ve výši 25 % prům. mzdy a druhý pro vznik účasti na pojištění při souběhu více DPP u více zam., a to ve výši 40 % prům. mzdy.
<p>Zvýšení úhrady za dobývání nerostů</p>	<p>Dosavadní systém stanovení výše úhrady z vytěženého množství a sazby dle typu nerostu je zachován, upravuje se pouze výše podílu sazby k referenční ceně u uhlí o 3 %, u stavebních surovin o 2 % a u silikátových a ostatních surovin o 1 %.</p>
<p>Zvýšení ceny dálniční známky a její pravidelná valorizace</p>	<p>Růst ceny na 2 300 Kč z 1 500 Kč, jejíž reálná hodnotu zachovají valorizace.</p>

Zdroj: MF ČR.

Přehled literatury a použitých zdrojů

- Afonso A., Alves J. a Jalles J. T. (2022): The (non-)Keynesian Effects of Fiscal Austerity: New Evidence from a Large Sample, in: *Economic Systems*, 46(2), 100981, ISSN 0939-3625, [cit. 19. 10. 2023], <<https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2022.100981>>.
- Alesina, A., Barbiero, O., Favero, C., Giavazzi, F. a Paradisi, M. (2017): The Effects of Fiscal Consolidations: Theory and Evidence. Working Paper 23385, Cambridge, MA, National Bureau of Economic Research, [cit. 09. 08. 2023], <<https://ssrn.com/abstract=2964681>>.
- Alesina, A., Favero, C. a Giavazzi, F. (2018): What do we know about the Effects of Austerity? Working Paper 24246, Cambridge, MA, National Bureau of Economic Research, [cit. 19. 10. 2023], <https://www.nber.org/system/files/working_papers/w24246/w24246.pdf>.
- Alesina, A., Favero, C., a Giavazzi, F. (2019): Austerity: When It Works and When It Doesn't. Princeton, NJ, Princeton University Press, [cit. 09. 08. 2023], <<https://doi.org/10.2307/j.ctvc77f4b>>.
- Andrlík, B. (2012): Ekologizace silniční daně v Evropské unii, in: *Nové trendy 2012: Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference*, Znojmo, Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo, s. 6–12, ISBN 978-80-87314-29-6.
- Balasundharam, V., Basdevant, O., Benicio, D., Ceber, A., Kim, Y., Mazzone, L., Selim, H. a Yang, Y. (2023): Fiscal Consolidation: Taking Stock of Success Factors, Impact, and Design. IMF Working Papers, WP/23/63, [cit. 09. 08. 2023], <<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2023/03/17/Fiscal-Consolidation-Taking-Stock-of-Success-Factors-Impact-and-Design-530647>>.
- Barrios, S., Langedijk, S. a Pench, L. (2010): EU Fiscal Consolidation after the Financial Crisis: Lessons from Past Experience, *Economic Papers* 418, July 2010, ISSN 1725-3187, [cit. 09. 08. 2023], <<http://dx.doi.org/10.2765/42879>>.
- Bhattarai, K. a Benjasak C. (2021): Growth and Redistribution Impacts of Income Taxes in the Thai Economy: A Dynamic CGE Analysis, in: *The Journal of Economic Asymmetries*, 23(1): e00189, ISSN 1703-4949, [cit. 09. 08. 2023], <<https://doi.org/10.1016/j.jeca.2020.e00189>>.
- Bibow, J. (2004): Fiscal Consolidation: Contrasting Strategies & Lessons from International Experiences, Working Paper No. 400, Annandale-on-Hudson, NY, Levy Economics Institute of Bard College [cit. 09. 08. 2023], <<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.499263>>.
- Bilicka, A. K., Devereux, M. P. a Fuest, C. (2012): The Effects of Fiscal Consolidation on Short-Term Growth: A Review and Implications for the UK, in: Alworth, J. S., Arachi, G., *Taxation and the Financial Crisis*, Oxford, Oxford University Press, 2012, s. 231–256. ISBN 9780199698165, [cit. 18. 10. 2023], <<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199698165.003.0010>>.
- Ciminelli, G., Ernst, E., Merola, R. a Giuliodori, M. (2017): The Composition Effects of Tax-based Consolidations on Income Inequality, Working Paper no. 19, Genève, International Labour Office. [cit. 09. 08. 2023], <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---inst/documents/publication/wcms_559276.pdf>.
- ČNB (2023): Systém časových řad ARAD. Praha, Česká národní banka, 1.11.2023 [cit. 1.11.2023], <<https://www.cnb.cz/arad/#/cs/home>>.
- ČSÚ (2004): Mandatorní výdaje státního rozpočtu jako riziko vnitřní nerovnováhy české ekonomiky – 1995–2004, Praha, Český statistický úřad, 31.12.2004 [cit. 31. 10. 2023], <<https://www.czso.cz/csu/czso/mandatorni-vydaje-statniho-rozpoctu-jako-riziko-vnitri-nerovnovahy-ceske-ekonomiky-n-97fjprjkzv>>.
- ČSÚ (2023a): Čtvrtletní národní účty. Praha, Český statistický úřad, 29.9.2023 [cit. 23.10.2023], <https://www.czso.cz/csu/czso/hdp_cr>.
- ČSÚ (2023b): Sektor vládních institucí, vládní deficit a dluh. Praha, Český statistický úřad, 2.10.2023 [cit. 23.10.2023], <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_gov>.
- ČSÚ (2023c): Spotřební výdaje domácností – 2022. Praha, Český statistický úřad, 2.2.2023 [cit. 23.10.2023], <<https://www.czso.cz/csu/czso/spotrebni-vydaje-domacnosti-2022>>.
- ČSÚ (2023d): Příjmy a životní podmínky domácností – 2022. Praha, Český statistický úřad, 31.8.2023 [cit. 23.10.2023], <<https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-7isum3msez>>.
- Daniel, J., Davis, J., Fouad, M. a Rijckeghem, C. V. (2006): Fiscal Adjustment for Stability and Growth. Mezinárodní měnový fond, Washington D.C., srpen 2006, [cit. 25.10. 2023], <<https://doi.org/10.5089/9781589065130.054>>.

- De Rugy, V. a Salmon, J. (2020): Flattening the Debt Curve: Empirical Lessons for Fiscal Consolidation. Arlington, VA, Mercatus Center at George Mason University, [cit. 18. 10. 2023], <<https://www.mercatus.org/research/research-papers/flattening-debt-curve-empirical-lessons-fiscal-consolidation>>.
- ECB (2023): Interest Rate Statistics. Evropská centrální banka, 12. října 2023 [cit. 18.10.2023], <<https://www.ecb.europa.eu/stats/money/long/html/index.en.html>>.
- EK (2021a): SDĚLENÍ KOMISE Posouzení opatření přijatých Rumunskem v reakci na doporučení Rady ze dne 18. června 2021 s cílem odstranit nadměrný schodek veřejných financí v Rumunsku. Brusel, 24.11.2021, COM(2021) 915 final, [cit. 24.10.2023], <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0915>>.
- EK (2021b): The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019-2070), Institutional Paper 148, květen 2021. Brusel. 398pp. ISBN 978-92-76-29719-2 (online), [cit. 24.10.2023], <https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2021-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2019-2070_en>.
- EK (2022): Zpráva o Česku 2022: Průvodní dokument k doporučení pro DOPORUČENÍ RADY k národnímu programu reforem Česka na rok 2022 a stanovisko Rady ke konvergenčnímu programu Česka z roku 2022, COM(2022) 605 final} - {SWD(2022) 640 final, Brusel, Evropská komise, 23. 5. 2022, [cit. 18. 10. 2023], <https://commission.europa.eu/document/download/fd70c44d-56d3-45f1-a503-f8f19a35e3f7_cs?filename=2022-european-semester-country-report-czechia_cs.pdf>.
- EK (2023a): AMECO database. Brusel, Evropská komise, 15. 5. 2023 [cit. 23.10.2023], <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en>.
- EK (2023b): The 2024 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies, listopad 2023. Brusel, [cit. 12.10.2023], v *přípravě*.
- EK (2023c): Zpráva o Česku 2023: Průvodní dokument k doporučení pro DOPORUČENÍ RADY k národnímu programu reforem Česka na rok 2023 a stanovisko Rady ke konvergenčnímu programu Česka z roku 2023, COM(2023) 603 final, Brusel, Evropská komise, 24. 5. 2023, [cit. 18. 10. 2023], <https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/92c9988b-7505-4b47-83c9-587cb10d87f5_cs>.
- EK (2023d): Taxation Trends in the European Union, Brusel, Evropská komise, [cit. 18. 10. 2023], <https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/taxation-trends-european-union_en>.
- EK (2023e): Debt Sustainability Monitor 2022, European Economy Institutional Paper 199. Brusel, Evropská komise, duben 2023, ISBN 978-92-76-61648-1 (online). [cit. 18. 10. 2023], <https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/debt-sustainability-monitor-2022_en>.
- EK (2023f): VAT gap in the EU – Report 2023, Publications Office of the European Union, Lucemburk, 2023, [cit. 06. 11. 2023], <https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/taxation-trends-european-union_en>.
- EK (2023g): Návrh PROVÁDĚČÍHO ROZHODNUTÍ RADY, kterým se mění prováděcí rozhodnutí (EU) (ST 11047 21 INIT; ST 11047/21 ADD 1; ST 11047/21 COR 1) ze dne 8. září 2021 o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Česka, Brusel, Evropská komise, 2023, [cit. 7. 11. 2023], <https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/2023_343>.
- EK (2023h): ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ o implementaci nástroje pro oživení a odolnost: cesta vpřed. Brusel, Evropská komise, 19.9.2023, [cit. 7. 11. 2023], <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0545>>.
- Erceg, C. J. a Lindé, J. (2012): Fiscal Consolidation in an Open Economy. American Economic Review, 102(3), 186-91. květen 2012, [cit. 23.10.2023], <<https://doi.org/10.1257/aer.102.3.186>>.
- Eurostat (2018): Harmonised Index of Consumer Prices (HICP): Methodological Manual. Lucemburk, Eurostat, listopad 2018 [cit. 19.10.2023], <<https://data.europa.eu/doi/10.2785/85564>>.
- Eurostat (2023a): Eurostat Database. Lucemburk, Eurostat, říjen 2023 [cit. 23.10.2023], <<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>>.
- Eurostat (2023b): Excessive Deficit Procedure Notification Tables. Lucemburk, Eurostat, říjen 2023 [cit. 23.10.2023], <<https://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/excessive-deficit-procedure/edp-notification-tables>>.

- Eurostat (2023c): Population Projections. Lucemburk, Eurostat, červen 2023 [cit. 19.10.2023], <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=proj>.
- Eurostudent.eu (2022): EUROSTUDENT Database (Data Reporting Module), [cit. 20. 9. 2023], <<https://database.eurostudent.eu/drm/>>.
- Fournier, J., Hisanaga, T. a Nguyen, A. D. M. (2022): The Fiscal Stance in Japan: A Model-based Analysis, IMF Working Papers, 2022(164), A001, Mezinárodní měnový fond, srpen 2022 [cit. 19. 10. 2023], <<https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2022/English/wpiea2022164-print-pdf.ashx>>.
- Georgantas, G., Kasselaki, M. a Tagkalakis, A. (2023): The Short-run Effects of Fiscal Adjustment in OECD Countries, Bank of Greece, Working Paper no. 308, [cit. 19. 10. 2023], <<https://doi.org/10.52903/wp2022308>>.
- Giavazzi, F. a Pagano, M. (1990): Can Severe Fiscal Contractions be Expansionary? Tales of Two Small European Countries, Working Paper 3372, Cambridge, MA, National Bureau of Economic Research, [cit. 31. 10. 2023], <<https://www.nber.org/papers/w3372>>.
- Giavazzi, F. a Pagano, M. (1996): Non-Keynesian Effects of Fiscal Policy Changes: International Evidence and the Swedish Experience, Swedish Economic Policy Review, 3(1), s. 67–103, ISSN 1400-1829.
- Kasun K., Ruchira W., Chaturika, R. a Tilak, L. (2019): 2019-04: Revenue Based Fiscal Consolidation and Economic Growth in Sri Lanka (Working Paper). Discussion Paper Series, [cit. 22. 7. 2023], <<https://ideas.repec.org/p/gri/epaper/economics201904.html>>.
- Láchová, L. (2007): Postavení majetkových daní v České republice, in: Český finanční a účetní časopis 2007(2), s. 34–47, ISSN 1802-2200, [cit. 22. 7. 2023], <<https://doi.org/10.18267/j.cfuc.220>>.
- Lambertini, L. a Tavares, J. A. (2005): Exchange Rates and Fiscal Adjustments: Evidence from the OECD and Implications for the EMU, in: Topics in Macroeconomics, 5 (1): 20121014. ISSN 1534-5998, [cit. 19. 10. 2023], <<https://doi.org/10.2202/1534-6005.1168>>.
- McCrae, J., Myers, J. a Glatzel, K. (2009): Undertaking a Fiscal Consolidation: a Guide to Action. London: Institute for Government, prosinec 2009, ISBN 978-0-9561197-5-9, [cit. 19. 10. 2023], <<https://www.instituteforgovernment.org.uk/publication/report/undertaking-fiscal-consolidation>>.
- MF ČR (2015): Fiskální výhled ČR (listopad 2015). Praha, Ministerstvo financí ČR, listopad 2015, ISSN 1804-7998 (on-line). [cit. 27.10.2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2015-Q4_Fiskalni-vyhled-listopad-2015.pdf>.
- MF ČR (2022): Makroekonomická predikce ČR (listopad 2022). Praha, Ministerstvo financí ČR, listopad 2022, ISSN 1804-7971 (on-line). [cit. 25.10.2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-11-09_Makroekonomicka-predikce-listopad-2022.pdf>.
- MF ČR (2023a): Konvergenční program ČR (duben 2023). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2023, ISSN 1804-798X (on-line). [cit. 23.10.2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2023-04-26_Konvergenčni-program-CR-duben-2023.pdf>.
- MF ČR (2023b): Makroekonomická predikce ČR (listopad 2023). Praha, Ministerstvo financí ČR, listopad 2023, ISSN 1804-7971 (on-line). [cit. 1.11.2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-ekonomicka-predikce_2023-Q4_Makroekonomicka-predikce-listopad-2023.pdf>.
- MF ČR (2023c): Plnění státního rozpočtu ČR za říjen 2023. Praha, Ministerstvo financí ČR, listopad 2023, [cit. 1.11.2023], <<https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2023/pokladni-plneni-sr-53486>>.
- MF ČR (2023d): Zpráva o vývoji rozpočtového hospodaření obcí, dobrovolných svazků obcí a krajů k 31. 8. 2023. Praha, Ministerstvo financí ČR, říjen 2023, [cit. 23.10.2023], <<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/uzemni-rozpocety/hospodareni-uzemnich-rozpocetu/mesicni-zpravy-o-hospodareni-uzemnich-ro/2023/zprava-o-vyvoji-rozpocetoveho-hospodareni-obci-dobr-53274#53274>>.
- MF ČR (2023e): Ozdravný balíček, Praha, Ministerstvo financí ČR, květen 2023, [cit. 22. 7. 2023], <<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/ozdravny-balicek>>.
- MF ČR (2023f): Úpravy konsolidačního balíčku schválené stranami vládní koalice včetně paragrafového znění, Praha, Ministerstvo financí ČR, srpen 2023, [cit. 21. 9. 2023], <<https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2023/upravy-konsolidacniho-balicku-schvalene-stranami-v-52702>>.

- MF ČR (2023g): Pravidla spolufinancování EFRR, ESF+, FS, FST, ENRAF, AMIF, ISF a BMVI na programové období 2021-2027 (s účinností od 1. 11. 2023), září 2023, [cit. 6. 11. 2023], <<https://www.mfcr.cz/cs/zahranici-a-eu/hospodareni-eu/metodicka-podpora-pro-fondy-eu/2023/pravidla-spolufinancovani-efrr-esf-fs-fst-enraf-am-53032>>.
- Molnár, M. (2012): Fiscal Consolidation: What Factors Determine the Success of Consolidation Efforts? OECD Journal: Economic Studies vol. 2012/1, [cit. 6. 11. 2023], <http://dx.doi.org/10.1787/eco_studies-2012-5k8zs3twgmjc>.
- MPSV (2019): Zpráva o stavu důchodového systému ČR a o jeho předpokládaném vývoji se zřetelem na demografickou situaci České republiky a na očekávaný populační a ekonomický vývoj. Praha, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2019, [cit. 24.10.2023], <<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225513/Zpráva+2019.pdf>>.
- Nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Rady (ES) č. 1467/97 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Rady (ES) č. 479/2009 ze dne 25. května 2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 98/2016 Sb., o sazbách úhrady.
- Nařízení vlády č. 204/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima.
- Nařízení vlády č. 206/2022 Sb., o některých podrobnostech poskytování ubytování a souvisejících služeb osobám s udělenou dočasnou ochranou, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 290/2022 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2023 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2023 a o zvýšení důchodů v roce 2023.
- Nařízení vlády č. 291/2022 Sb., o zvýšení příplatků k důchodu v roce 2023.
- Nařízení vlády č. 292/2022 Sb., o zvýšení některých dávek pěstounské péče a zaopatřovacího příspěvku podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 322/2022 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 206/2022 Sb., o některých podrobnostech poskytování nouzového ubytování a dočasného nouzového přístřeší a souvisejících služeb pro žadatele o udělení dočasné ochrany a pro osoby s udělenou dočasnou ochranou.
- Nařízení vlády č. 436/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima.
- Nařízení vlády č. 463/2022 Sb., o stanovení cen elektřiny a plynu v mimořádné tržní situaci dodávaných na ztráty v distribučních soustavách a o kompenzacích poskytovaných na dodávku elektřiny a plynu na ztráty za stanovené ceny.
- Nařízení vlády č. 5/2023 Sb., o kompenzacích poskytovaných na dodávku elektřiny a plynu za stanovené ceny, ve znění pozdějších předpisů.
- OECD (2016): The OECD Classification of Taxes and Interpretative Guide, in: Revenue Statistics 2016, OECD Publishing, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, listopad 2016 [cit. 19.10.2023], <https://doi.org/10.1787/rev_stats-2016-en-fr>.
- OECD (2020a): OECD Reviews of Pension Systems: Czech Republic, OECD Reviews of Pension Systems, OECD Publishing, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, 2020, ISBN 978-92-64-92960-9 (print). [cit. 26. 10. 2023], <<https://doi.org/10.1787/e6387738-en>>.
- OECD (2020b): OECD Economic Surveys: Czech Republic 2020, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, 2020, ISSN 1999-0561 (online) [cit. 26. 10. 2023], <https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-czech-republic_19990561>.
- OECD (2020c): Taxing Wages 2020, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, OECD Publishing, 2020 [cit. 19. 10. 2023], <<https://doi.org/10.1787/047072cd-en>>.
- OECD (2022a): Corporate Effective Tax Rates, in: Corporate Tax Statistics Fourth Edition, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, OECD Publishing, s. 16–25, 2022 [cit. 19. 10. 2023], <<https://www.oecd.org/tax/tax-policy/corporate-tax-statistics-fourth-edition.pdf>>.

- OECD (2022b): CORPORATE TAX STATISTICS Corporate Effective Tax Rates: Explanatory Annex: (Annex applicable for Corporate Effective Tax Rates 2021), Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, 2022 [cit. 10. 8. 2023], <<https://www.oecd.org/tax/tax-policy/explanatory-annex-corporate-effective-tax-rates.pdf>>.
- OECD (2022c): Revenue Statistics 2022: The Impact of COVID-19 on OECD Tax Revenues, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, OECD Publishing, 2022 [cit. 19. 10. 2023], <<https://doi.org/10.1787/8a691b03-en>>.
- OECD (2023a): Taxing Wages 2023: Indexation of Labour Taxation and Benefits in OECD Countries, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, OECD Publishing, 2023 [cit. 19. 10. 2023], <<https://doi.org/10.1787/8c99fa4d-en>>.
- OECD (2023b): OECD Stat: Effective Tax Rates, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, [cit. 31. 7. 2023], <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CTS_ETR#>.
- OECD (2023c): OECD Stat: Table II.1. Statutory Corporate Income Tax Rate, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, [cit. 1. 11. 2023], <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE_II1>.
- OECD (2023d): OECD Stat: Global Revenue Statistics Database, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, [cit. 2. 8. 2023], <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=RS_GBL#>.
- OECD (2023e): OECD Economic Surveys: Czech Republic 2023, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, OECD Publishing, ISSN 1995-350X, 2023 [cit. 19. 10. 2023], <<https://doi.org/10.1787/e392e937-en>>.
- Okwuokei, J. Ch. (2014): Fiscal Consolidation: Country Experiences and Lessons from the Empirical Literature, in: Caribbean Renewal: Tackling Fiscal and Debt Challenges. – Washington, DC: IMF, Mezinárodní měnový fond, s. 103–131. ISBN 978-1-4843-6914-2, [cit. 10. 08. 2023], <<https://doi.org/10.5089/9781484369142.071>>.
- Paulus, A., Figari, F. a Sutherland, H. (2017): The Design of Fiscal Consolidation Measures in the European Union: Distributional Effects and Implications for Macro-economic Recovery. Oxford Economic Papers, 69(3), s. 632–654, ISSN 0030-7653, [cit. 10. 08. 2023], <<https://doi.org/10.1093/oep/gpw054>>.
- Samuelson, P. (1997): Economics: The Original 1948 Edition 1st Edition, McGraw-Hill Education; ISBN 978-0070747418.
- Senátní tisk č. 161, vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů.
- Sněmovní tisk č. 474/0, vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozvojem finančního trhu a s podporou zajištění na stáří.
- Sněmovní tisk č. 489/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Sněmovní tisk č. 515/0, vládní návrh zákona o dorovnávacích daních pro velké nadnárodní skupiny a velké vnitrostátní skupiny.
- Sněmovní tisk č. 549/0, vládní návrh zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2024.
- Sněmovní tisk č. 550/0, vládní návrh zákona o střednědobém výhledu státního rozpočtu ČR na léta 2025 a 2026.
- Truger, A. Rietzler K., Henner, W. a Zwiener, R. (2010): Alternative Strategien der Budgetkonsolidierung in Österreich nach der Rezession, IMK Study, No. 2/2010, Düsseldorf, Hans-Böckler-Stiftung, Institut für Makroökonomie und Konjunkturforschung (IMK), [cit. 18. 10. 2023], <<https://EconPapers.repec.org/RePEc:imk:studie:02-2010>>.
- Usnesení vlády ČR ze dne 14. prosince 2020 č. 1326 k vydání rozhodnutí o prominutí daně z přidané hodnoty v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS-CoV-2).
- Usnesení vlády ČR ze dne 15. února 2023 č. 112 o poskytnutí dotace provozovateli přenosové soustavy na krytí části nákladů na ztráty v přenosové soustavě a na zajištění systémových služeb pro rok 2023 a o změně usnesení vlády ze dne 4. ledna 2023 č. 17, o kompenzacích poskytovaných na dodávku elektřiny a plynu za stanovené ceny.
- Usnesení vlády ČR ze dne 28. června 2023 č. 469 k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů.
- ÚV (2023): Programové prohlášení vlády České republiky, Praha, Úřad vlády české republiky, leden 2022, ve znění revize 03/2023.
- Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 212/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 203/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).

Zákon č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony.

Zákon č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 518/2021 Sb., o mimořádném příspěvku zaměstnanci při nařízené karanténě.

Zákon č. 520/2021 Sb., o dalších úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii onemocnění COVID-19.

Zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 128/2022 Sb., o opatřeních v oblasti daní v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace.

Zákon č. 142/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 196/2022 Sb., o jednorázovém příspěvku na dítě.

Zákon č. 198/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění zákona č. 175/2022 Sb., a zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění zákona č. 175/2022 Sb.

Zákon č. 216/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 260/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 358/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 365/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 366/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 455/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 456/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 71/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

- Zákon č. 75/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Zákon č. 177/2023 Sb., o financování obrany České republiky a o změně zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o financování obrany).
- Zákon č. 183/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 234/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 286/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 321/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

A Tabulková příloha

Údaje za sektor vládních institucí v metodice ESA 2010 jsou konsolidovány na příslušné úrovni.

Tabulka A.1: Příjmy sektoru vládních institucí

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkové příjmy	<i>mld. Kč</i>	1 714	1 762	1 910	1 941	2 069	2 245	2 394	2 367	2 530	2 808
	<i>změna v %</i>	2,8	2,8	8,4	1,6	6,6	8,5	6,7	-1,2	6,9	11,0
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>mld. Kč</i>	313	335	354	385	416	458	491	485	469	536
	<i>změna v %</i>	3,3	7,1	5,6	8,8	8,0	10,1	7,0	-1,0	-3,5	14,3
Sociální příspěvky ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	607	629	663	703	760	834	895	909	1 013	1 084
	<i>změna v %</i>	1,1	3,6	5,5	6,1	8,0	9,8	7,3	1,6	11,4	7,0
Daně z výroby a dovozu ²⁾	<i>mld. Kč</i>	521	513	562	587	626	647	688	651	705	767
	<i>změna v %</i>	3,9	-1,6	9,5	4,4	6,7	3,4	6,3	-5,3	8,2	8,8
Kapitálové daně ³⁾	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	<i>změna v %</i>	-33,3	-93,5	10,0	54,5	70,6	-24,1	-45,5	191,7	-40,0	19,0
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	38	37	37	37	31	35	32	34	38	74
	<i>změna v %</i>	6,9	-2,3	-0,4	0,8	-17,9	14,3	-7,5	5,6	12,5	93,3
Úroky	<i>mld. Kč</i>	10	8	7	6	5	8	12	10	9	40
	<i>změna v %</i>	-6,1	-13,4	-21,2	-7,8	-19,7	66,0	40,1	-16,5	-4,4	337,5
Ostatní důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	28	29	30	31	26	27	21	24	29	34
	<i>změna v %</i>	12,3	1,6	5,8	2,8	-17,6	4,3	-22,2	17,9	19,2	16,3
Prodeje ⁴⁾	<i>mld. Kč</i>	150	152	155	158	163	174	186	181	194	219
	<i>změna v %</i>	1,1	1,8	2,0	1,7	3,4	6,4	7,3	-2,7	6,8	12,8
Ostatní běžné transfery a dotace	<i>mld. Kč</i>	44	42	49	40	40	51	53	51	56	62
	<i>změna v %</i>	13,5	-4,5	15,1	-18,5	1,5	26,0	5,1	-3,7	8,5	11,0
Investiční dotace	<i>mld. Kč</i>	36	49	81	23	26	42	44	49	50	60
	<i>změna v %</i>	1,5	36,3	66,6	-72,1	15,4	60,4	5,2	10,4	3,8	18,0
Ostatní kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	5	5	9	8	6	4	5	5	5	7
	<i>změna v %</i>	18,6	-10,6	92,3	-6,1	-21,3	-40,9	20,7	4,8	5,3	36,3

¹⁾ Povinné i dobrovolné platby zaměstnavatelů (ve prospěch svých zaměstnanců), zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných a samoplátců orgánům sociálního zabezpečení a zdravotním pojišťovnám.

²⁾ Povinné platby, které výrobní jednotky musí platit státu a které se týkají výrobní činnosti či dovozu a/nebo použití výrobních faktorů (např. daň z přidané hodnoty, spotřební daň aj.).

³⁾ Nepravdivé platby ve prospěch vládních institucí z hodnoty majetku, aktiv nebo čistého jmění jednotky.

⁴⁾ Jedná se o součet tržní produkce, produkce pro vlastní konečné užití a plateb za ostatní netržní služby sektoru vládních institucí.
Zdroj: ČSÚ (2023b).

Tabulka A.2: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Daně a sociální příspěvky celkem	<i>mld. Kč</i>	1 441	1 477	1 579	1 675	1 802	1 940	2 074	2 046	2 187	2 387
	<i>změna v %</i>	2,5	2,5	6,9	6,1	7,6	7,6	6,9	-1,3	6,9	9,2
Běžné daně z důchodů a jiné	<i>mld. Kč</i>	313	335	354	385	416	458	491	485	469	536
	<i>změna v %</i>	3,3	7,1	5,6	8,8	8,0	10,1	7,0	-1,0	-3,5	14,3
Jednotlivců nebo domácností	<i>mld. Kč</i>	170	181	187	207	229	261	287	298	228	242
	<i>změna v %</i>	3,1	6,5	3,0	10,9	10,5	13,8	10,2	3,6	-23,4	6,3
Společností	<i>mld. Kč</i>	133	144	157	167	176	187	192	177	229	282
	<i>změna v %</i>	4,0	8,5	8,8	6,8	5,2	6,3	2,9	-8,1	29,7	23,1
Z výher z loterií nebo sázek	<i>mld. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>změna v %</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostatní běžné daně	<i>mld. Kč</i>	10	10	11	11	12	11	11	11	11	11
	<i>změna v %</i>	-1,4	0,0	5,4	2,2	4,4	-5,8	-0,6	-0,8	4,0	-2,8
Příspěvky na sociální zabezpečení	<i>mld. Kč</i>	607	629	663	703	760	834	895	909	1 013	1 084
	<i>změna v %</i>	1,1	3,6	5,5	6,1	8,0	9,8	7,3	1,6	11,4	7,0
Sociální pojištění	<i>mld. Kč</i>	372	385	406	431	470	516	555	543	598	642
	<i>změna v %</i>	0,4	3,3	5,6	6,2	9,0	9,8	7,5	-2,2	10,2	7,4
Zdravotní pojištění	<i>mld. Kč</i>	227	237	249	264	281	308	329	354	402	427
	<i>změna v %</i>	2	4	5	6	6	10	7	8	13	6
Platby za státní pojištěnce	<i>mld. Kč</i>	54	60	61	62	65	68	72	97	126	129
	<i>změna v %</i>	1,5	11,5	1,8	2,1	4,8	4,8	5,1	35,4	29,9	2,4
Úrazové pojištění	<i>mld. Kč</i>	6	6	7	7	8	8	9	9	10	10
	<i>změna v %</i>	0,2	0,9	4,0	5,5	6,7	9,7	7,2	1,4	5,4	6,4
Imputované sociální příspěvky	<i>mld. Kč</i>	1	1	1	1	1	1	2	3	4	5
	<i>změna v %</i>	4,6	-21,5	40,1	-1,9	16,1	21,9	30,9	70,3	11,9	35,0
Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	521	513	562	587	626	647	688	651	705	767
	<i>změna v %</i>	3,9	-1,6	9,5	4,4	6,7	3,4	6,3	-5,3	8,2	8,8
Daně z produktů ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	501	489	538	562	601	619	650	611	661	729
	<i>změna v %</i>	4,7	-2,3	10,0	4,4	6,9	3,1	4,9	-5,9	8,2	10,2
Daň z přidané hodnoty	<i>mld. Kč</i>	304	319	333	354	388	409	435	422	464	537
	<i>změna v %</i>	6,2	5,2	4,3	6,2	9,5	5,4	6,6	-3,0	9,7	15,8
Spotřební daně	<i>mld. Kč</i>	179	151	183	181	186	186	188	177	183	172
	<i>změna v %</i>	1,6	-15,4	21,0	-0,8	2,3	0,0	1,3	-5,8	3,3	-6,1
Ostatní daně z produktů ²⁾	<i>mld. Kč</i>	19	19	22	27	28	25	26	12	15	20
	<i>změna v %</i>	10,5	0,0	17,5	20,4	3,9	-8,6	3,9	-55,9	28,9	34,1
Jiné daně z výroby ³⁾	<i>mld. Kč</i>	20	24	24	25	25	28	38	40	44	38
	<i>změna v %</i>	-13,1	18,4	-0,3	5,3	2,4	9,9	37,2	4,9	8,7	-12,2
Kapitálové daně	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	<i>změna v %</i>	-33,3	-93,5	10,0	54,5	70,6	-24,1	-45,5	191,7	-40,0	19,0

¹⁾ Daně placené z jednotky vyrobeného nebo do transakce vstupujícího výrobku nebo služby.

²⁾ Jedná se například o dovozní cla, poplatky z dovážených zemědělských produktů, daně z finančních a kapitálových transakcí, poplatky ze zábavních činností, daně z loterií, her a sázek a jiné.

³⁾ Daně požadované od podniků z důvodu jejich zapojení do výrobní činnosti, nezávisle na množství a hodnotě jimi vyrobeného nebo prodaného zboží nebo služeb (např. daň z nemovitostí, resp. daň z nemovitých věcí od roku 2014, silniční daň, poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových).

Zdroj: ČSÚ (2023b).

Tabulka A.3: Výdaje sektoru vládních institucí

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Výdaje celkem	<i>mld. Kč</i>	1 767	1 852	1 940	1 907	1 992	2 196	2 378	2 696	2 841	3 026
	<i>změna v %</i>	-3,3	4,8	4,7	-1,7	4,5	10,3	8,2	13,4	5,4	6,5
Náhrady zaměstnancům	<i>mld. Kč</i>	367	380	398	419	462	521	576	633	676	690
	<i>změna v %</i>	2,0	3,5	4,8	5,4	10,1	12,8	10,5	10,0	6,8	2,1
Mezispotřeba	<i>mld. Kč</i>	270	274	284	291	296	326	339	346	355	393
	<i>změna v %</i>	4,1	1,5	3,5	2,8	1,6	10,0	4,1	2,0	2,5	10,8
Sociální dávky jiné než naturální ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	564	576	591	605	624	658	709	821	859	936
	<i>změna v %</i>	1,8	2,0	2,6	2,5	3,1	5,5	7,7	15,8	4,7	9,0
Naturální sociální transfery	<i>mld. Kč</i>	133	140	142	148	152	160	177	205	219	226
	<i>změna v %</i>	2,6	4,8	1,4	4,3	3,1	4,7	10,9	15,8	7,1	2,9
Důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	55	57	49	44	38	40	41	44	46	78
	<i>změna v %</i>	-5,8	2,6	-13,0	-10,6	-14,2	6,7	1,5	7,6	5,1	69,4
Úroky	<i>mld. Kč</i>	55	56	49	44	38	40	41	44	46	78
	<i>změna v %</i>	-4,9	2,0	-12,7	-10,6	-13,6	5,8	1,3	8,0	5,4	69,2
Ostatní důchody z vlastnictví	<i>mld. Kč</i>	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	<i>změna v %</i>	-69,4	119,1	-44,4	-1,8	-91,2	1246,4	29,7	-24,9	-30,8	105,1
Dotace	<i>mld. Kč</i>	96	99	105	108	110	119	128	173	200	151
	<i>změna v %</i>	5,1	3,8	5,6	2,6	1,7	8,8	7,3	35,1	15,8	-24,6
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	152	178	236	155	171	224	253	277	287	316
	<i>změna v %</i>	-10,0	16,8	32,8	-34,3	10,2	31,3	12,6	9,5	3,8	10,0
Kapitálové transfery ²⁾	<i>mld. Kč</i>	39	60	41	36	30	35	36	67	55	53
	<i>změna v %</i>	-67,5	53,4	-32,3	-12,8	-14,9	16,2	1,3	87,8	-17,5	-3,7
Investiční dotace ³⁾	<i>mld. Kč</i>	21	18	15	13	15	23	18	22	23	25
	<i>změna v %</i>	-32,2	-14,5	-19,1	-12,8	14,4	57,6	-20,3	18,1	7,7	7,8
Ostatní kapitálové transfery	<i>mld. Kč</i>	18	42	26	23	16	12	17	45	32	28
	<i>změna v %</i>	-79,8	133,5	-37,9	-12,8	-31,4	-22,6	42,4	162,3	-29,6	-12,1
Ostatní výdaje	<i>mld. Kč</i>	90	89	95	100	109	113	120	130	142	182
	<i>změna v %</i>	7,3	-1,2	6,6	5,6	9,1	3,6	6,0	8,5	9,5	28,2
Výdaje na konečnou spotřebu	<i>mld. Kč</i>	817	840	875	910	959	1 050	1 134	1 243	1 310	1 371
	<i>změna v %</i>	2,7	2,8	4,1	4,0	5,4	9,5	8,0	9,5	5,4	4,6
Kolektivní spotřeba ⁴⁾	<i>mld. Kč</i>	378	384	405	423	442	484	511	538	543	576
	<i>změna v %</i>	3,5	1,7	5,4	4,3	4,6	9,6	5,6	5,2	0,9	6,2
Individuální spotřeba	<i>mld. Kč</i>	439	456	470	487	517	566	623	705	768	794
	<i>změna v %</i>	2,1	3,8	3,1	3,6	6,1	9,5	10,2	13,1	8,9	3,5

¹⁾ Sociální dávky, které mají sloužit domácnostem k pokrytí nákladů či ztrát plynoucích z existence nebo vzniku určitých rizik nebo potřeb. Jedná se především o dávky vyplacené v případě stáří, invalidity, nemoci, mateřství, nezaměstnanosti, pracovního úrazu, nemoci z povolání, náhlé sociální potřeby apod.

²⁾ Transakce rozdělování kapitálu, které neovlivňují velikost běžného důchodu poživatele ani plátce takové transakce, ale velikost jejich čistého jmění. Mohou probíhat v peněžní i naturální formě.

³⁾ Kapitálové transfery v peněžní i naturální podobě, které vládní instituce poskytují k celkovému nebo částečnému financování tvorby hrubého fixního kapitálu.

⁴⁾ Hodnota kolektivních služeb poskytovaných celé společnosti nebo jejím specifickým skupinám, tj. výdaje na veřejné služby, obranu, bezpečnost, justici, ochranu zdraví, životní prostředí, vědu a výzkum, rozvoj infrastruktury a hospodářství.

Zdroj: ČSÚ (2023b), MF ČR.

Tabulka A.4: Saldo sektoru vládních institucí podle subsektorů

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sektor vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	-53	-90	-30	34	77	48	17	-329	-311	-218
Ústřední vládní instituce	<i>mld. Kč</i>	-66	-95	-58	-20	27	8	-32	-344	-357	-282
Místní vládní instituce	<i>mld. Kč</i>	12	8	26	50	42	24	38	26	56	64
Fondy sociálního zabezpečení	<i>mld. Kč</i>	0,9	-2,7	1,9	4,9	8,2	16,6	11,4	-11,7	-9,3	0,4

Zdroj: ČSÚ (2023b).

Tabulka A.5: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dluh sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	1 840	1 819	1 836	1 755	1 750	1 735	1 740	2 150	2 567	2 998
	<i>změna v %</i>	1,9	-1,2	0,9	-4,4	-0,3	-0,9	0,3	23,5	19,4	16,8
Oběživo a vklady	<i>mld. Kč</i>	9	14	7	9	6	9	5	11	16	22
	<i>změna v %</i>	-5,2	56,2	-48,8	31,1	-35,6	47,0	-40,8	112,6	48,0	38,1
Cenné papíry jiné než účasti	<i>mld. Kč</i>	1 639	1 623	1 648	1 593	1 602	1 554	1 596	2 012	2 358	2 597
	<i>změna v %</i>	2,2	-1,0	1,6	-3,4	0,6	-3,0	2,7	26,1	17,2	10,2
Půjčky	<i>mld. Kč</i>	192	182	181	153	141	172	139	127	193	378
	<i>změna v %</i>	-0,1	-5,3	-0,9	-15,5	-7,4	21,8	-19,0	-8,8	51,6	96,2

Pozn.: Dluh sektoru vládních institucí je definován následujícími finančními instrumenty: oběživo a depozita, emitované cenné papíry jiné než účasti s vyloučením finančních derivátů a úvěry (půjčky). Je vyjádřen v nominální hodnotě, která je považována za ekvivalent jmenovité hodnoty (face value). Je konsolidován, tzn. dluh v držení jiných subjektů v sektoru vládních institucí je vyloučen.

Zdroj: ČSÚ (2023b).

Tabulka A.6: Saldo a dluh sektoru vládních institucí zemí EU

v % HDP

	Saldo					Dluh				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
EU27	-0,5	-6,7	-4,7	-3,3	.	77,7	90,0	87,4	83,5	.
EA20¹⁾	-0,6	-7,1	-5,2	-3,6	-3,3	84,1	97,2	94,7	90,9	.
Belgie	-2,0	-8,9	-5,4	-3,5	-5,2	97,6	111,8	108,0	104,3	107,4
Bulharsko	2,1	-3,8	-4,0	-2,9	-3,0	20,0	24,6	23,9	22,6	22,9
Česká republika²⁾	0,3	-5,8	-5,1	-3,2	-3,6	30,0	37,7	42,0	44,2	44,7
Dánsko	4,1	0,4	4,1	3,3	2,0	33,7	42,3	36,0	29,8	30,8
Estonsko	0,1	-5,4	-2,5	-1,0	-3,3	8,5	18,6	17,8	18,5	19,4
Finsko	-0,9	-5,6	-2,8	-0,8	-2,4	64,9	74,7	72,5	73,3	74,2
Francie	-3,1	-9,0	-6,5	-4,8	-4,9	97,4	114,6	112,9	111,8	109,7
Chorvatsko	0,2	-7,3	-2,5	0,1	-0,3	70,9	86,8	78,1	68,2	60,7
Irsko	0,5	-5,0	-1,5	1,7	1,8	57,1	58,1	54,4	44,4	42,1
Itálie	-1,5	-9,6	-8,8	-8,0	-5,2	134,2	154,9	147,1	141,7	140,0
Kypr	0,9	-5,7	-1,9	2,4	2,5	93,0	114,9	99,3	85,6	79,5
Litva	0,5	-6,5	-1,1	-0,7	-2,3	35,8	46,2	43,4	38,1	37,9
Lotyšsko	-0,5	-4,5	-7,2	-4,6	-4,0	36,7	42,2	44,0	41,0	39,6
Lucembursko	2,2	-3,4	0,6	-0,3	-1,9	22,4	24,6	24,5	24,7	25,0
Maďarsko	-2,0	-7,6	-7,2	-6,2	-5,2	65,3	79,3	76,7	73,9	69,8
Malta	0,5	-9,6	-7,5	-5,7	-5,0	40,0	52,2	54,0	52,3	54,5
Německo	1,5	-4,3	-3,6	-2,5	-2,4	59,6	68,8	69,0	66,1	65,2
Nizozemsko	1,8	-3,7	-2,2	-0,1	-1,6	48,6	54,7	51,7	50,1	47,6
Polsko	-0,7	-6,9	-1,8	-3,7	-5,6	45,7	57,2	53,6	49,3	49,3
Portugalsko	0,1	-5,8	-2,9	-0,3	-0,4	116,6	134,9	124,5	112,4	106,1
Rakousko	0,6	-8,0	-5,8	-3,5	-2,7	70,6	83,0	82,5	78,4	76,4
Rumunsko	-4,3	-9,3	-7,2	-6,3	-4,4	35,1	46,8	48,5	47,2	47,0
Řecko	0,9	-9,7	-7,0	-2,4	-1,8	180,6	207,0	195,0	172,6	159,3
Slovensko	-1,2	-5,3	-5,2	-2,0	-6,8	48,0	58,9	61,1	57,8	57,1
Slovinsko	0,7	-7,6	-4,6	-3,0	-4,5	65,4	79,5	74,4	72,3	69,9
Španělsko	-3,1	-10,1	-6,7	-4,7	-3,9	98,2	120,3	116,8	111,6	110,5
Švédsko	0,5	-2,8	0,0	1,1	-0,2	35,6	39,9	36,5	32,9	30,3

¹⁾ 20 současných zemí eurozóny – Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko.

²⁾ Údaje za rok 2023 aktuální odhad MF ČR.

Zdroj: Eurostat (2023b).

Tabulka A.7: Transakce sektoru vládních institucí zemí EU za rok 2022
v % HDP

	Příjmy	Výdaje	Náhrady zaměstnan.	Peněžité sociální dávky	Kolektivní spotřeba	Individuální spotřeba	Investice ¹	Úroky placené
Evropská unie	46,3	49,6	10,1	16,2	7,9	13,4	3,2	1,6
Eurozóna	46,9	50,5	9,9	16,8	7,9	13,6	3,0	1,7
Belgie	49,6	53,2	12,3	17,2	8,3	15,5	2,7	1,5
Bulharsko	38,5	41,4	10,1	12,0	9,1	9,2	2,3	0,4
Česká republika	41,4	44,6	10,2	13,8	8,5	11,7	4,7	1,1
Dánsko	48,3	45,0	13,6	13,7	6,5	15,3	3,1	0,7
Estonsko	38,8	39,8	10,5	11,5	8,4	11,1	5,1	0,1
Finsko	52,5	53,3	12,4	17,6	8,2	15,8	4,1	0,6
Francie	53,5	58,3	12,4	19,4	8,2	15,8	3,7	1,9
Chorvatsko	45,0	44,9	11,2	11,9	10,1	11,1	3,8	1,4
Irsko	22,9	21,2	5,7	5,6	3,7	7,6	2,0	0,7
Itálie	48,0	56,1	9,6	20,9	7,9	11,3	2,7	4,3
Kypr	41,2	38,8	11,4	11,9	7,8	10,7	2,6	1,5
Litva	35,7	36,4	10,1	12,1	6,6	10,2	3,2	0,4
Lotyšsko	35,8	40,4	10,6	11,8	9,3	9,7	3,9	0,4
Lucembursko	43,6	43,9	10,2	15,6	7,0	10,9	4,2	0,2
Maďarsko	42,6	48,8	10,3	10,4	11,4	9,1	5,4	2,8
Malta	34,2	39,9	10,7	7,7	6,9	11,7	3,4	1,0
Německo	47,0	49,5	7,9	16,0	8,0	14,0	2,6	0,7
Nizozemsko	43,4	43,5	8,3	9,9	8,1	17,0	3,2	0,5
Polsko	40,2	43,9	9,8	15,0	8,1	10,2	4,1	1,5
Portugalsko	43,8	44,1	10,7	16,5	7,5	10,1	2,4	1,9
Rakousko	49,6	53,2	10,4	18,2	7,1	13,5	3,4	0,9
Rumunsko	33,7	40,0	10,0	12,2	9,2	7,1	4,3	1,5
Řecko	50,5	52,9	11,0	18,0	10,1	9,8	3,6	2,5
Slovensko	40,2	42,3	10,6	14,5	10,6	10,0	3,0	1,0
Slovinsko	44,1	47,2	11,4	16,0	7,4	12,1	5,4	1,1
Španělsko	42,6	47,4	11,5	17,0	8,1	12,2	2,8	2,4
Švédsko	48,7	47,6	11,7	11,3	7,1	17,8	4,8	0,5

¹⁾ Tvorba hrubého fixního kapitálu.

Zdroj: Eurostat (2023a).

B Slovníček pojmů

Akruální metodika znamená, že ekonomické transakce jsou zaznamenány tehdy, kdy se ekonomická hodnota vytváří, transformuje nebo zaniká, nebo když se pohledávky a závazky zvyšují či snižují bez ohledu na to, kdy bude realizovaná transakce peněžně uhrazena (na rozdíl od peněžního principu, na kterém je např. sestavován státní rozpočet).

Cyklicky očištěné saldo sektoru vládních institucí slouží k identifikaci nastavení fiskální politiky, protože v něm není zahrnut vliv těch částí příjmů a výdajů, které jsou generovány pozicí ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Daňové příjmy sektoru vládních institucí jsou rozděleny na zdanění spotřeby, práce a kapitálu. Zdanění spotřeby představují zejména daň z přidané hodnoty a spotřební daně, dále dovozní cla, daň z hazardu, určité další položky daní z produktů, daně ze znečištění a platby domácností za licence. Zdanění práce tvoří daň z příjmů fyzických osob a příspěvky na sociální a zdravotní pojištění. Zdanění kapitálu vedle daně z příjmů právnických osob zahrnuje daně z finančních transakcí, určité položky daní z výroby a běžné daně z kapitálu.

Diskreční opatření představují přímé zásahy vlády do struktury příjmů a výdajů sektoru vládních institucí.

Dotace jsou běžné nevratné platby, které sektor vládních institucí nebo instituce Evropské unie vyplácí rezidentním výrobcům.

Fiskální impuls slouží k posouzení vlivu fiskální politiky vlády na ekonomický růst. Zpravidla se zachycuje v meziročním vyjádření, kdy snížení určitých vládních příjmů, resp. zvýšení určitých vládních výdajů představuje kladný impuls a zvýšení určitých příjmů, resp. snížení určitých výdajů představuje impuls záporný. Východiskem pro výpočet fiskálního impulsu dle MF ČR je meziroční změna cyklicky očištěného salda s opačným znaménkem, která je upravena o úrokové platby, příjmy z EU, odvody do rozpočtu EU a určitá jednorázová a přechodná opatření. Blíže MF ČR (2015).

Fiskální úsilí je meziroční změna strukturálního salda indikující expanzivní či restriktivní fiskální politiku v daném roce.

Jednorázové a jiné přechodné operace jsou taková opatření na straně příjmů či výdajů, která mají pouze dočasný dopad na saldo sektoru vládních institucí a často vyplývají z událostí mimo přímou kontrolu vlády (např. výdaje na povodně).

Kapitálové transfery zahrnují pořízení nebo úbytek aktiva bez ekvivalentní protihodnoty. Mohou být prováděny v peněžní nebo naturální formě.

Mezispotřeba je součástí konečné spotřeby vládních institucí a zahrnuje nákupy zboží a služeb sektorem vládních institucí, které jsou spotřebovány v daném období.

Náhrady zaměstnancům se skládají z mezd a platů včetně příslušenství, tedy odvody hrazené zaměstnavatelem (pojistné,

případně další odvody jako fond kulturních a sociálních potřeb). Jde o součást konečné spotřeby vládních institucí.

Naturální sociální dávky (naturální sociální transfery) představují hodnotu zboží a služeb poskytnutých zejména ve formě zdravotní a sociální péče, vzdělání, bydlení. Jsou to zejména naturální dávky související se zdravotním pojištěním (částky za zdravotní pomůcky, lékařské, zubní ošetření, operace apod.) hrazené zdravotními pojišťovnami těm, kdo toto zboží a služby poskytují. Jde o součást konečné spotřeby vládních institucí.

Notifikace vládního deficitu a dluhu je kvantifikace fiskálních ukazatelů předkládaná každou členskou zemí EU dvakrát ročně Evropské komisi podle nařízení Rady (ES) č. 479/2009 ze dne 25. května 2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů. Je sestavována v akruální metodice za sektor vládních institucí. Český statistický úřad zpracovává data za čtyři uplynulé roky t-4 až t-1. MF ČR dodává predikci týkající se běžného roku t. Notifikace obsahuje jak základní sadu notifikačních tabulek, ve kterých jsou především klíčové ukazatele jako saldo a dluh včetně vysvětlení přechodu na saldo v národní metodice, tak i celou řadu doplňkových dotazníků, jako např. tabulku státních záruk apod.

Peněžitě sociální dávky představují dávky sociálního pojištění (např. dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory), které jsou ze sektoru vládních institucí vypláceny domácnostem.

Produkční mezera je dána rozdílem reálného a potenciálního produktu (často vyjádřena v poměru k potenciálnímu produktu). Určuje pozici ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Sektor vládních institucí je vymezen mezinárodně harmonizovanými pravidly na úrovni EU. Sektor vládních institucí v ČR zahrnuje v metodice ESA 2010 tři základní subsektory: ústřední vládní instituce, místní vládní instituce a fondy sociálního zabezpečení.

Strukturální saldo je rozdíl cyklicky očištěného salda a jednorázových a přechodných operací (obě složky viz výše).

Střednědobý rozpočtový cíl je vyjádřen ve strukturálním saldu a implikuje udržitelnost veřejných financí dané země. Pro ČR aktuálně odpovídá úrovni strukturálního salda -0,75 % HDP.

Tvorba hrubého fixního kapitálu vyjadřuje čisté pořízení fixního kapitálu, tj. jeho přírůstky mínus úbytky, dosaženého produktivní činností výrobních a institucionálních jednotek. Představuje investiční aktivitu jednotek.

Výdaje na konečnou spotřebu vlády zahrnují platby vlády, které jsou následně použity buď pro spotřebu jednotlivců v sektoru domácností (především úhrada zdravotní péče zdravotními pojišťovnami za služby zdravotnických zařízení), nebo jsou spotřebovány celou společností (jako například výdaje na armádu, policii, soudnictví, státní správu apod.).

C Seznamy tematických kapitol a boxů předchozích Fiskálních výhledů ČR

Seznam tematických kapitol Fiskálních výhledů ČR

Publikováno	Téma kapitoly
Listopad 2015	Fiskální impuls Reforma fiskálního rámce v ČR
Listopad 2016	Dlouhodobé projekce veřejných výdajů na zdravotní péči
Listopad 2017	Fiskální rady
Listopad 2019	Návrh nového fiskálního pravidla pro EU
Leden 2021	Opatření přijatá na podporu ekonomiky v souvislosti s pandemií COVID-19
Listopad 2021	Finanční prostředky z rozpočtu EU a jejich dopad v ČR
Listopad 2022	Míra participace a nastavení sociálních systémů
Listopad 2023	Konsolidační balíček

Seznam tematických boxů Fiskálních výhledů ČR

Publikováno	Téma boxu
Květen 2015	Box 1: Rozšíření sektoru vládních institucí
Listopad 2015	Box 1: Rozšíření sektoru vládních institucí Box 2: Růst české ekonomiky a vývoj daňových příjmů v roce 2015 Box 3: Technika výdajového pravidla
Listopad 2016	Box 1: Vliv nabídkových faktorů na výdaje na zdravotní péči
Listopad 2017	Box 1: Požadavky směrnice č. 2011/85/EU a nařízení č. 473/2013/EU na zřízení národních fiskálních rad Box 2: Vybraná doporučení Evropské fiskální rady pro provádění fiskální politiky a sestavování veřejných rozpočtů v zemích eurozóny pro rok 2018
Listopad 2018	Box 1: Změny v metodické klasifikaci určitých příjmů a výdajů sektoru vládních institucí Box 2: Národní metodika klasifikace jednorázových a přechodných opatření
Listopad 2019	Box 1: Stárnutí v dobrém zdraví Box 2: Výdaje na důchody v ČR a zemích EU Box 3: Vylučování specifických položek z výdajových pravidel
Leden 2021	Box 1: Reakce výnosové křivky státních dluhopisů zemí eurozóny na opatření Evropské centrální banky Box 2: Závěry Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj ve Zprávě o důchodovém systému ČR Box 3: Vybrané studie k zamezení šíření nákazy a omezení dopadu na ekonomiku Box 4: Dočasný rámec pro opatření veřejné podpory na podporu ekonomiky zasažené COVID-19
Listopad 2021	Box 1: Výnosová „anomálie“ na dluhopisovém trhu v zemích EU
Listopad 2022	Box 1: Roční aktualizace demografické projekce Eurostatu Box 2: Analýza faktorů ovlivňujících postavení žen s dětmi na trhu práce

Ministerstvo financí České republiky
Odbor Hospodářská politika
Letenská 15
118 10 Praha 1

<http://www.mfcr.cz>

